

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

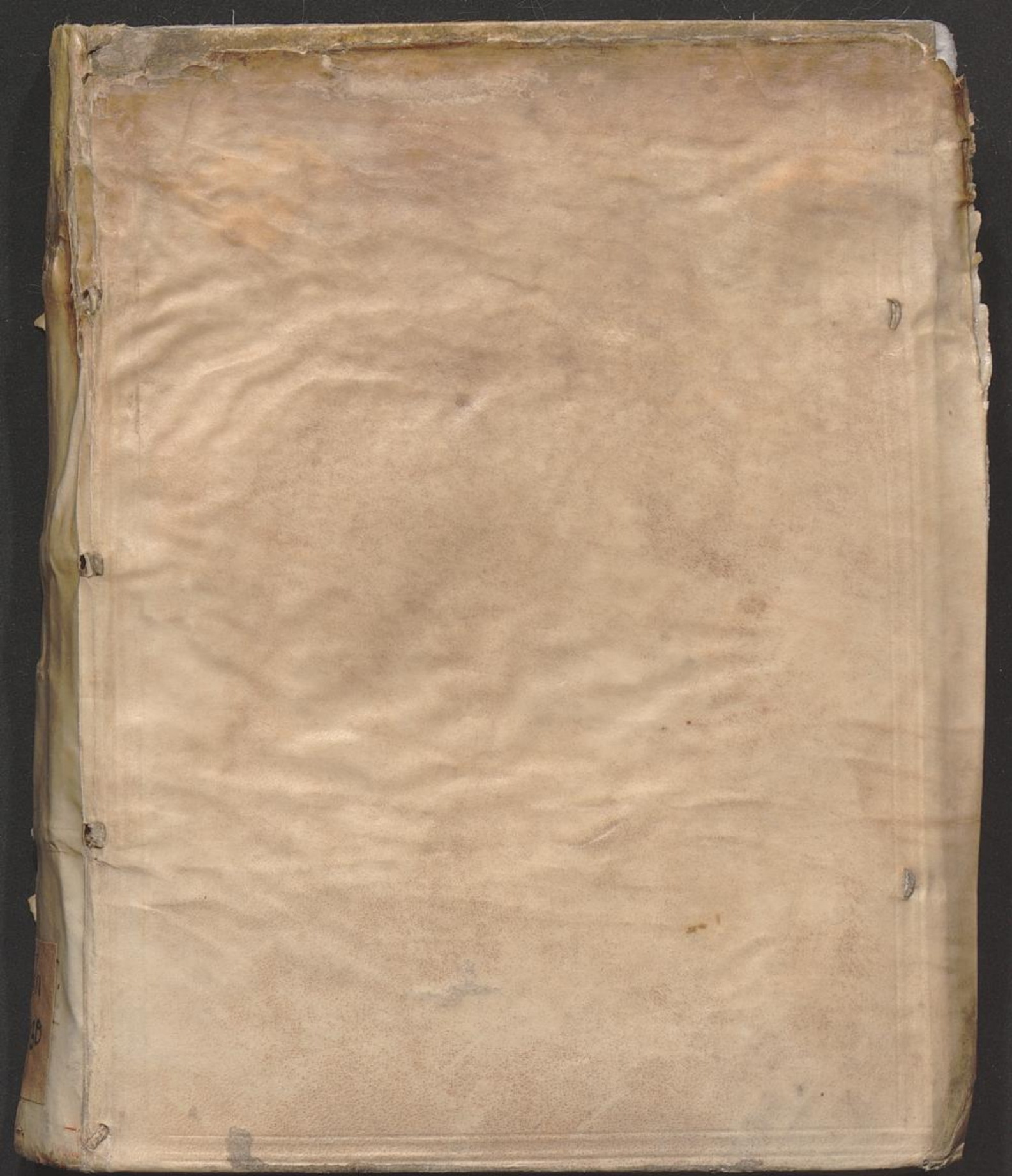
**De Vita Et Morte Illvstrissimi Sanctissimiqve Principis Et
Domini D. Iacobi, Marchionis Badensis & Hachburgici,
Landgrauij in Susenberg, Domini in Röteln &
Badenuueiler, Orationes Dvæ**

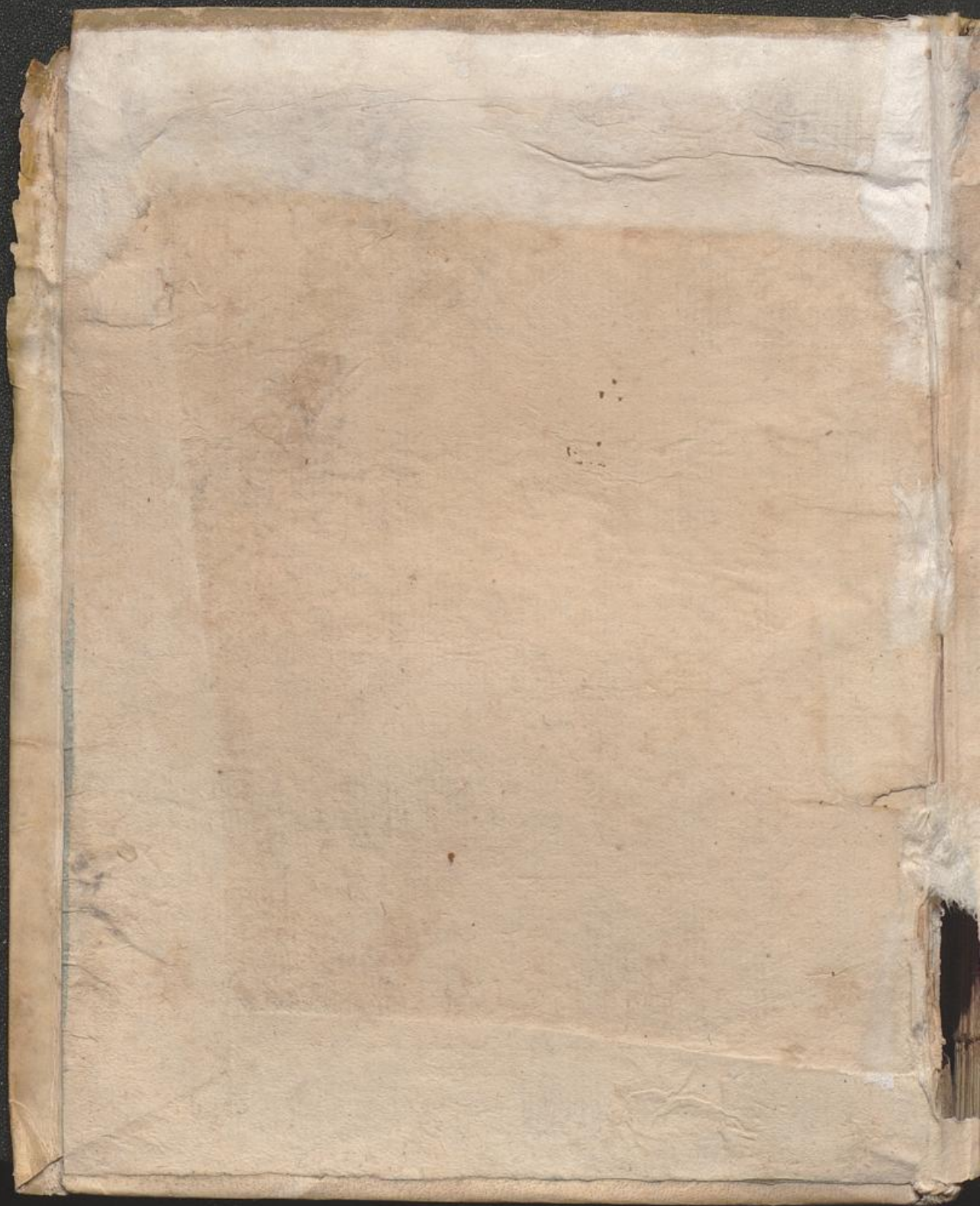
Pistorius, Johann

Coloniae, 1591

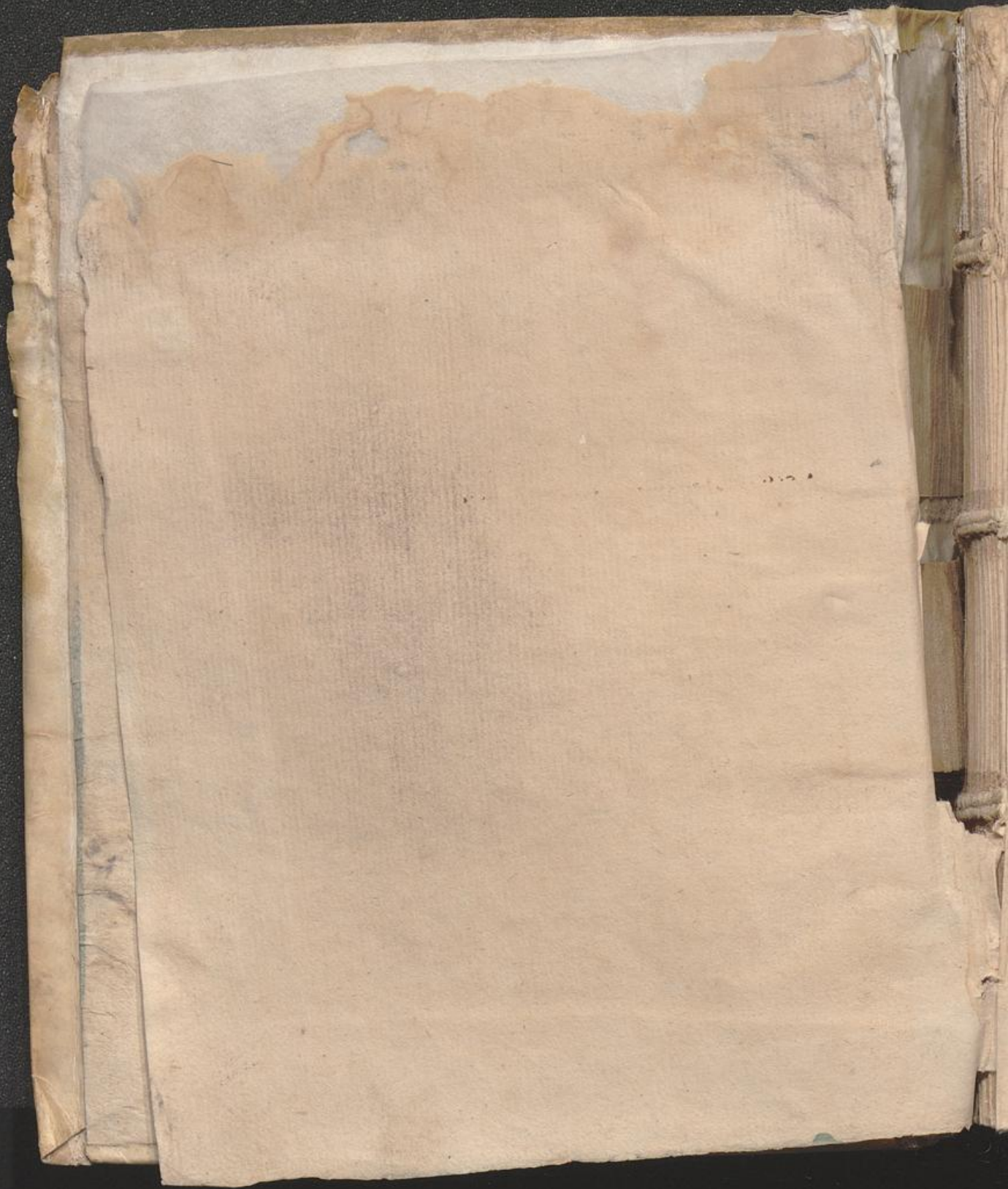
VD16 P 3055

urn:nbn:de:hbz:466:1-43327

f. VIII
20

DE VITA ET
MORTE ILLVSTRISSIMI
SANCTISSIMIQVE PRINCIPIS,
ET DOMINI D. IACOBI, MARCHIONIS BADEN-
sis & Hachburgici, Landgrauij in Sufenberg, Do-
mini in Röteln & Badenuuciler,

ORATIONES DVÆ:

RECITATAE FRIBV RGI IN CELEBER-
rims Schola, Ecclesia, & Reipublica Procerum corona; PRIOR
in Templo à M. Ioanne Bernharo Klumpio Zellenfi;
POSTERIOR in Collegio nouo à Nicolao
Hessero Vdenheymensi:

SCRIPTAE AMBAE
A IOANNE PISTORIO NIDANO D.
Serenis. & Illustris. Auftriæ, Bauariæ &
Badenf. P. P. P. Confiliario.

CVM EPISTOLA ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΗ AD D. IACOBVM
Herbrandum, Theologum Lutheranum: ne de pralio hilariter commisso turpi-
ter fugiat: neque per Magistros administratos scurrilis libidinis pugnandum exi-
stimet: sed vt ipse, si gloriam Christi, si studium veritatis, si defensionem pudoris
sui spectare, si vir bonus esse, videri cupit, desertam aliquandiu cau-
sam nouo patrocinio, sed sine scurrili insectatio-
ne tuendam suscipiat.

COLONIAE,
Apud Geruinum Calenium & hæredes Ioannis Quen-
telij, Anno M. D. XCI.
Cum gratia & priuilegio Casarea Maiestatis.

Jacob III. Marggr. v. Baden. Kahlberg

REVERENDIS
ILLVSTRISSIMOQVE

DOMINO, D. OCTAVIO EPISCO-
PO ALEXANDRINO, DOMINI SAN-

ctissimi nostri ad Heluetios & vicinos

Germanos Legato, Domino suo

humiliter officioseque

colendo.

V M orationes duas, de vita
& morte Sanctissimi Illustris-
simique Principis IACOBI
Marchionis in publicum re-
ferre constituiſſem: Reue-
rendis, Illustrissimeque Do-
mine: nec vellem, vt commu-
nem ſine prorsus omni patro-
cinio aſpicerent lucem: non
quod vehementer deſenſionem poſtularent: ſed
quod illum doctorum hominum morem, poſitum in
ætatis noſtræ conſuetudine, imitandum eſſe ſenti-
rem: viſum eſt cum primis Reuerendis, Illustriſſi-
mamque Dom. aſſari Tuam, ſimulq; pro ſtudio ſum-
mo meo rogare, vt optimi maximiſque Principis
laudationem, ſuſcipiendam beneuolentia, & com-
plectendam cura, & ornandam auctoritate iudica-
ret.

Illa iam ante obitum Illustriſſimus Princeps cum
Reuerendis, Illustriſſimaq; Dom. Tua iecerat incre-
dibilis

dibilis amoris semina: & tantis defixerat, tamque fir-
 mis radicibus: vt, si vixisset diutius, ad Illustriss. Dom.
 Tuam vim vniuersam amoris benignitatisque suæ
 transtulisset: præsertim, cum Celsitudinem illius D.
 Tua multis affecisset maximis ornamentis, summisque
 beneficijs: nec verbis tantum beneuolentiam, quam
 tribueret, sed factis testatam reliquisset. Memini,
 quem honorem Reuerendiss. D. Tuæ, si Hachbergam
 veniret, quod singulariter concupiscebat, voluntate
 iam sententiaque sua decreuerat Princeps: & quo-
 modo beatum se existimaret, si hospitium facere tan-
 to Viro, tamque sincero amico posset; cuius inter-
 cessione in paternam gratiam influxerat Sanctissimi
 Domini nostri Sixti Quinti. Etsi verò mortem interim
 Princeps sanctissime, & ad omnium posterorum me-
 moriam gloriosè oppetiuit: nec quod maxima dili-
 gentia contendit, in conspectum venit Reuerendiss.
 Tuæ Illustrissimaque Dom. tamen non obscuris signis
 perspeximus hætenus, quemadmodum semel ex li-
 teris comprehensum, & honestissime ex religionis
 virtutisque studio conciliatum amorem, istis vinculis
 Reuerendiss. Illustrissimaque Dom. in animo illiga-
 uerit: vt defluere maxima longinquitate infiniti tem-
 poris, aut deleri obliuione non possit: Et plus se iam in
 orbitate, cum ab externo aspectu nostro subductus
 Princeps, & perlatus in cælum fuit, quotidie nouis
 accessionibus confirmet: quod vsu venire solet sæ-
 penumerò, cum iacturam factam ex amicorum obi-
 tu, & memoriam beneuolentiæ, perfecto constan-
 tiq̃ue iudicio perpendimus, vt amorem, qui nos cum
 illis coniunxerat, tanquam nouis facibus accensum,
 magis suscitemus, animumque totum appellamus ad
 eos amandos, ad quos abstractos à nobis officia reli-
 qua deinde nostra non proficiscuntur.

Ita-

DEDICATORIA.

Itaque & tunc statim, cùm de morte amici Principis nunciatum esset, percussa Reuerendiss. Dom. Tua fuit, vt correpta à grauiissimo morbo, vix se ad huc recolligat: & diem præterfluere nullum, ne quidem hodie finit, quo sensum interni doloris, quem inde suscepit, clarissimis signis non demonstret: & quo non de propaganda posteris Sanctissimi Herois memoria, & de fructu amicitiaë tribuendo viduæ & liberis cogitet.

Id cùm scirem, nihil putavi ab officio me alieno facere meo: si librum de Principe scriptum, sub eius nomine, qui vnice illum amasset, publicarem: & quos à mutuo aspectu inexpectata celeritas moriendi in IACOBO Sanctissimo Principe abstraxit, eos ego antotius mundi oculos in vno coniungerem libro. Deinde meritorum magnitudo, quæ in me Reuerendiss. effudit Illustrissimaque Dom. Tua, omnino testificationem grati animi, memoriamque publicam reposcebat: vt qui me beneficijs cumulasset, huic ego, quanquam ad parem gratiam referendam impar, tamen plurimum à me deberi, publico testimonio significarem. Nec ægrè Reuerendiss. Dom. spero lauram: cùm ad amorem respiciet, quo complexa Principem fuit: & cùm considerabit, non ad tenuitatem meam, sed ad Argumenti, in quo versor, præstantiam, & ad maximi Principis virtutes attendendum animum, & referendam cogitationem esse: tantoque magis, cùm ad scriptionem literaria cohortatione impulsus me fecisse recordabitur.

Cùm enim Germanis nostris, quàm gloriose, quantaque in viuendo & moriendo sanctimonia ex vita mortali in cœlestem beatitudinem profectus Prin-

EPISTOLA

ceps esset, celeriter paucis chartis legendum dedissen-
 eaq; in manus Illustriss. peruenissent Dom. Tuæ: me-
 minit quemadmodum continuo vt Latinis literis
 conuerterem, pro iure, quod in me habet, mandaret,
 & simul futurum præmoneret, vt res ista accideret
 omnibus Italis, & ad nostram linguam non instru-
 ctis pergrata: cui profectò morigerandum summo stu-
 dio, maximaq; alacritate fuit, vt quanta veneratione
 à me coleretur, & quàm ad bene humilimeq; de illa
 promerendum paratus essem, luculenta perspicua-
 que testatione ostenderem.

Fateor ad perfectam dicendi rationem, & ad
 illam speciem, quam in laudando Principe spectari
 oportet, me, vt peruenirem, non contendisse: nec vo-
 luisse, vt res per se clarissimè ad summam dignitatem
 lucens, minori alieno lumine, ne quidem si faculta-
 tem aliquam in dicendo, diligentia & studium affer-
 re potuisset, inobscuraretur. Illuminari enim verbis
 res maximæ, & ab omni pene remotæ intelligentia
 non possunt: & quò plus fuci aspergitur, hoc red-
 duntur deformiores. Itaque in id solum incubui: non
 vt elaborata oratione illustrarem: què enim id acci-
 dere potuit? sed vt in optimo lumine positas Prin-
 cipis virtutes, quoquo modo literis Latinis profer-
 rem: Et præsertim sic in prima oratione deiectus lu-
 ctu, & obritus dolore animus erat, vt ægrè ad aspicien-
 dam lucem publicam attolleretur: neque ad perqui-
 rendam artis varietatem conuerti posset: qua in re
 spero, omnes, qui lamenta nostra aspexerunt, datu-
 ros libenter veniam.

Vt verò hebetata maximo dolore acies ingenij,
 in summa celeritate & occupationibus plurimis in-
 tendi

DEDICATORIA.

tendi potuit : & vt res per se luminosa , vt sine magno studio hominibus nostris , non ornata pigmentis , sed ad veritatem nudè tradita , proponeretur , dignitate summa flagitauit : sic , quæ de Illustrissimi Herois relicta à parentibus & parva studio , & infusa è cœlo sparsaque per omnium terrarum orbem virtute in mentem venerunt , & recordari eousque acerbitas doloris sinebat , subitò in chartas conieci : & distributa per orationes duas , iussi non tantùm in Schola nostra ab adolescentibus duobus recitari : sed etiam exscriptas typis , sub nomine patrocinioque Reuerendis. Illustrissimæque Dominationis tuæ emitti in lucem.

Neciam restat quicquam , nisi vt Illustriss. Tua Reuerendissimaque Dom. quod ab initio rogandum duxi , habitas de tanto Principe , & amico Dom. Tuæ maximo orationes , quanquam celeriter & in squalore luctuque communi scriptas , tamen in curam defensionemque suam elementer recipiat , & illa quidem infinitum amorem , quo semel complexa me fuit , tribuendum semper & perpetuandum esse puter : Ego verò ad humiliter eam obseruandam , & ad vniuersum officiorum profundendum studiorumque meorum fructum nullam vnquam significationem intermittam , idque factis magis , quàm verbis declarem.

Deus Pater Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi Reuerendis. Tuam Illustrissimamque Dom. in excelso positam religiosæ dignitatis gradu , ad defendendam Ecclesiæ Christi contra Hæreticos puritatem , & ad lumen nobis cæteris sanctimonia diligentiaque sua præferendum diutissimè florentem rerum optabilem

EPIST. DEDICAT.

bilium omnium possessione conseruet: & tandem
plenissimam meritorum in Ecclesiam, post decur-
sam maximam aetatem, transferat in caelum, ad fru-
endam laborum, quos hic sustinuit, sempiternam in
sanguine Christi mercedem. Amen. Ex Merspurgo;
arce Illustriss. & Reuerendiss. D. Austriaci Car-
dinalis, clementissimi Principis mei, cum in
via essem in Bauariam. Anno post
Christum natum M. D.

XCI. 12. Calend.

Martij.

Reuerendiss. Illustrissima-
que Dom. Tua

obseruantissimus filius
& seruus

Ioannes Pistorius
Nidanus D.

ORA-

1

ORATIO PRIOR

DE VITA ET MORTE
ILLVSTRISSIMI ET SANCTIS-

SIMI PRINCIPIS ET HE-

rois, D. IACOBI Marchionis in Baden & Hach-

berg, &c. recitata in templo Friburgensi in om-

nium istius Scholæ, Ecclesiæ & Reip. Procerum

confessu, cum exequiis pro populi christiani

consuetudine magna cum care-

monia celebraren-

VIS dabit capiti meo a- Hier. 9.

quã, & oculis meis fon-

tem lacrymarum, & plo-

rabo die ac nocte inter-

fectos filiæ populi mei.

Amplissimum enim confessum vestrum: Mag-
nifice Domine Rector: Reuerendi nobilitate, do-
ctrina, prudentia clarissimi & prestantissimi
viri, Scholæ huius & Ecclesiæ & Reip. proceres:
tuq; lectissima Musarum alumna iuuentus, &

A

VOS

vos omnes, visum fuit Ieremia affari Propheta
 verbis: et quod ille in populi sui luctu fecit, & tan-
 quam exemplum nobis ad imitandum exposuit,
 idem nunc in communi maxima nostra acerb-
 itate facere: eòq; cogitationes dirigere curasq; no-
 stras: non ut verbis, sed ut lacrymis & lamentis
 perpetuis magnam nostram & Ecclesia Christi
 deploremus calamitatem, quam ex morte acce-
 pimus IACOBI BADENSIS, sanctissimi Principis.
 Afflicta saepe iam multis incommodis Christi
 Ecclesia: diuexata & oppressa arumnis Germa-
 nia: percussa non semel prouincia nostra bello-
 rum tumultibus fuit: sed maiorem cladem afferre
 fortuna rebus nostris, si vim omnem nocendi in
 cumulum vnum congregasset, non potuisset: ne-
 quidem si bellum, si vastitatem ditionis, si famem,
 si ceteras offensiones omnes vna inundatione, in
 ditionem importasset nostram. Vna Mors illu-
 strissimi & sanctissimi Principis, IACOBI BA-
 DENSIS Marchionis, (Deus bone, qualis &
 quanti herois?) omnes in se calamitates, et clades
 omnes, & exitia omnia complectitur, quibus
 Resp. Christiana potuit in hoc calamitoso affici
 rerum statu: eaq; sola plus nocet, maioremque
 secum

secum ruinam trahit, quàm procella & tempe-
states omnes, quæ in Ecclesiam insania hodie ma-
xima & furore effrenato ab Hæreticis iactan-
tur. Illa enim sedari prudentia: & leniri san-
ctitate & deleri atq; restingui fortitudine maxi-
mi Principis potuissent, si vixisset. Nunc mor-
tuo Principe, hærent calamitates: infixæ in pro-
uincijs vicinis & conuersæ in ceruices nostras
sunt: totumq; videntur Christiana peruagatu-
ra religionis orbem: tamen nemo est qui subsidio
venire: qui depellere calamitatem: qui interce-
dere consilio, precibus, manu: qui spem nostram
sustinere: qui fulcire patriam posse videtur. Itaq;
cætera damna, quibus circumfusi à Deo propter
peccata nostra sumus, & quæ nobis impendent;
annonæ caritas, bellorum furores, euerisiones pro-
uinciarum, hereticorum furia, & alia, maxima
quidem sunt: sed postquam nostri mors Princi-
pis interuenit, & Germania orbata tanto pa-
trocinio & despoliata tam magno præsidio fuit,
creuerunt multo magis: & quæ prius ferri atque
sustineri humeris nostris posse putabantur: nunc
sine isto fulcro non intelligo, quemadmodum sine
exitio Christianæ Reip. tolerentur. O tristem lu-

*Etum. O importunam calamitatem. O mortem
immaturam. O causam maximi doloris. Si tem-
pus ullum unquam ad plangorem nos reuoca-
re & ad luctum debuit: iam certè non lacrymare,
sed tanquam fontes lacrymarum profundere, ut
Propheta loquitur, & proiecti in squalore sordi-
busque iacere: & totum complere calum clamo-
re lugubri nostro debemus. Nec enim verbis de-
flecti satis: nec sermone exhauriri doloris magni-
tudo potest: nimis exilia sunt verba ad testan-
dum sensum acerbitatis nostræ: nimis inepta ad
iustè lamentandum tam tristem & tam nobis
omnibus exitiosum casum. luctu, lacrymis, que-
rimonijs opus est: non ut partem aliquam cladis
istius lamentando consequamur: non ut æque-
mus dolore calamitatem: id enim fieri nullo po-
test modo: sed ut tamen melius, quantum dolea-
mus, testemur: & externis maximis inditijs, la-
tentem in animis nostris sensum ostendamus: &
iram Dei quæ vehementer exarsit, restinguamus
lacrymarum fluminibus. Fortassis enim, si ad
squalorem luctumque nostrum respiciet Deus,
traduci se ad impertiendam nobis gratiam sinet:
& factus mitior, reijciet à nobis humerisque no-
stris.*

stris miseriam: aliumque mittet, qui spiritu mortui Principis animatus, ab omni nos metu calamitatis defendet, et attollet iacentem religionem, & dissipabit furorem hostium. Deducant igitur, ut iterum Propheta utamur verbis, oculi nostri lacrymas; & palpebra nostra defluant aquis: vocate lamentatrices ut veniant: & ad eas quae sapientes sunt mittite: properent, & festinent, & assumant super nos lamentum, quia vox lamentationis audita est ex Sion. Dolorem accepimus non consolabilem: Amisimus Principem, qui ad religionem, & Germaniam, & Prouinciā nostram sustinendam humeros subiecturus, & solus omnia confecturus, errorum & furiarum monstra sperabatur. Multa erant, innumera erant, infinita erant: quae de illius indole, de natura heroica, de virtutum luminibus, de fortitudine, de spiritus sancti praeclearis donis, quae ex caelo porrecta & effusa in animum illius erant: de praestantia consilij & ingenij, quae valebat, expectabamus, quae, cum in oculis & in aspectu, & in spe nostra adhuc essent, incredibilem, uti meministis, pariebant letitiam, ut pulcherrimè à Deo hilarati videremur.

A. 3.

Nunc:

Nunc postquam illis omnibus, multis, innume-
 ris, infinitis ornamentis, una Nos hora in Prin-
 cipis morte orbavit: Ecquis ita ferreus, & ab om-
 ni alienus humanitatis sensu? Ecquis tam durus
 & immanis esse posset, ut ploratum non ederet?
 non funderet lacrymas? iacturam suam, & pa-
 tria, & Germania, & Ecclesia Christi non luge-
 ret? Dicam in hoc conuentu congressuq; nostro:
 Magnifice D. Rector, Viri celeberrimi, & vos
 ceteri auditores, res tantum paucas, quas amisi-
 mus; et dicā paulo explicatius, ut intelligatis: non
 ut mœrorem vobis minuam: sed ut dolorem ma-
 gis scindam, et augeam: ut cum cōmoda, quæ ere-
 pta nobis; cum incommoda cognoscitis, quæ obie-
 cta sunt: traditi lacrymis & tristitia, vitam to-
 tam in deploranda vestra & in lamentanda Rei
 publicæ miseria ponatis. Deligam ex innumerabi-
 li virtutum multitudine, ex ubertate maxima
 rerum laudabilium, quæ in Principe erant,
 tantum sex capita, nota vobis & in sensibus a-
 nimisq; vestris infixā. Dicam de religionis in-
 telligentia, & cura & studio, & profeminatione,
 quæ in Principe omnia ad summam gloriam e-
 nitebant: Dicam de cultu & veneratione diui-
 ni nu-

ni numinis: de mundi despicientia: de sanctitate, qua in viuendo florebat: Dicam de admirabili patientia & pietate, quam in lecto & in morte obeunda declarauit: Dicam de magnitudine animi & de virtutibus, quas in illotum ad bellum, tum ad pacem instruxerat natura, auxerat & amplificauerat usus: Dicam de veneno, quo per inuidiam & odium hominum, inuita natura, trucidatus, & confectus est: Dicam de obseruantia & amicitia quam serenissimis Principibus, Archiduci nostro & Duci Bauariae clementissimis Dominis nostris tribuebat: de gratia & beneuolentia, qua Prouinciam nostram, Scholam nostram, urbem nostram, nos omnes complectebatur. De his sex, quantum lacryma mea & vestra permittunt, disseram breuiter & ordine: ut videatis, quare in funesto luctu lacrymandum omnibus sit: & ut profusius in istarum sex rerum maximarum orbitate lacrymetis.

Vos me, quod maximum in modum et impensè rogo, attentè audite sine interpellatione: Cognoscite lugendi causam, nec hic tantum & in hoc clarissimo confesso, sed domi & in foro, et in templis,

tum.

III.

IV.

V.

VI.

tum intus in animo, tum foris in oculis, in genis, in palpebris, in voce, in gemitu, in corporis & cordis motu, omnibus signis & indicatijs ostendite Deo, mundo, vobis, exteris, dolorem, in quem vos obitus Principis deuocauit.

- I. Perpendemus primo loco studium Principis in religionem & progressionem, quas fecit, & perfectam comprehensionem, quam consecutus est: Illa enim arbitror, & esse notissima, & omnium conscientia memoriaque teneri. Sed repetemus paulo altius, ut intelligatis quo initio & quibus incrementis Princeps ad aspiciendam processerit, & ad suscipiendam veritatis lucem. Simulac igitur per Dei gratiam illuminari, & dolum Lutheranae sectae praesentiscere cepit; in istam summo studio incubuit curam: non solum ut libros legeret, qui utrinque de controuersis articulis, literis mandati, in lucem venissent: sed ut viros doctos audiret, qui rem in ambas partes perpenderent, & singuli quibus momenti in re dubia niterentur, coram explicarent. sic enim futurum sperabat, ut negotium, magnis obstructum difficultatibus, intelligeret multo rectius. Itaque suis impensis accersuit Schmidelinum, & biqui-

Herbrandum, Lutherana, V-virtembergica, V-
 biquistica opinionis defensores duos primarios,
 quorum eruditionem & intelligentiam verum
 Theologicarum audierat laudari plurimum:
 neq; dubitavit, ut in admiratione hominum po-
 sit esse, & florere doctrina credebantur, sic fa-
 cturos, ut primum de Ecclesia Christi, postea de
 reliquis articulis ex fundamentis scriptura: ta-
 men ut Theologis doctis convenit: methodicè
 artificioseque disputarent. Quæ expectatio op-
 timum Principem vehementer recreavit: cum
 speraret, ex ista se dimicatione perspecturum,
 utra pars veriore sententiam & scriptura ma-
 gis consentaneam sequeretur. Et perfecit qui-
 dem ut Badena conveniretur: verum cum biduo
 integro videret, quemadmodum Schmidelinus
 nos omnes ludificans, refugeret lucem: & instar
 tenebricosi Anabaptista, non scriptura pugnare,
 nec in quem sensum valeret scriptura, spectare
 vellet: sed sine omni arte & iudicio, proferret
 quidem, tanquam inanis Pnyttacus, scripturam:
 tamen interrogatus, causam non diceret, cur scri-
 ptura, quæ alium præ se, in communi omnium ho-
 minum intelligentia, ferebat sensum, in illam

B

sen-

sententiam, quæ temeritati Schmidlini & insania placebat, conuertenda esset: pertæsus optimus Princeps tam absurda dimicationis, finem ipse colloquendi fecit: & bene delusum Schmidlinum, siquidem meliorem disputandi rationem non didicisset, proficisci domum ad fabriles curas iussit. Fuerunt multi superioribus sæculis heretici, qui in Ecclesiam Christi turpes sectas & deformes errores importauerunt: tamen omnes argumentis tutari causam, & ex scriptura artificiosè pugnare, videri voluerunt.

Vnus Schmidlinus, in eo totum presidium collocauit: ut locum ex scriptura, aptum, ineptum: non enim discriminabat: clamosè nominaret: & statim sententiam, quam ipse affingeret, & quæ nec in sono, nec in figura, nec in sensu scripturæ erat, tanquam præstigiator credi iuberet: quicquid contra diceretur, etiam cum planum, perspicuumque factum esset, ineptè & præter rem adduci scripturam: nec conuenire in illud, quod positum in questione & in controuersia erat; id totum Dictator veteratorius, tanquam dialecticum despiciebat; nec renocari locum scripturæ ad examen religiosæ rationis patiebatur.

tiebatur: ne quidem si scriptura verbis sententia
 Schmidlini euerteretur. Agrum, de quo Chri-
 stus Matthæi 13. loquitur, magna vociferatio-
 ne contendebat esse Ecclesiam: nec commoneri
 se Christi voce sinebat, qui non Ecclesiam a-
 grum, sed mundum esse aperte definiuit, et in me-
 dio cursu orationis interposuit: Mundus verò
 non est Ecclesia: sed est Ecclesia in mundo: quod i-
 dem Apologia Lutherana confessionis aperte in
 7. capite tradit: cū inquit, agrum mundum esse,
 non Ecclesiam. Tamen elate & ample clamabat
 fabrilis ineptus declamator, esse sophismata, &
 esse Dialectica damnata artis prestigias: vir om-
 nis literatura, et sophismatum, et Dialectices, &
 Theologia, & rerum omnium imperitissimus.
 Verum de eo nimis multa. Doluit quidem Prin-
 cept, tam subito finiri colloquium: tamen quia sp̄e
 nullā melioris collocutionis ostendebat Schmidli-
 nus, et centies rogatus, in illiterata persistebat &
 rustica obstinatione: dimisit conuentū Princeps,
 et miratus sæpe multumq; fuit, quomodo Vir ta-
 lis, à quo omnes litera & artes abessent, illudere
 eousq; mundo et Principes, præstantes viros, infa-
 tuare potuisset. Itaq; deinde quoties eius memoriā

recordabatur, risit profusè: & nihilominus alios deligendos esse putauit, meliores Schmidlino, qui Lutherana cause fundamenta monstrarent, & an disputanda contra Catholicos sustineri possent, periclitarentur. Cogitabat de Hofmanno, de Pappo, de Hunnio, quorum nomina in Lutherana Theologia frequentari cognouerat: sed primùm omnium mandabat Prædicantibus, quos per Prouinciam habebat, ut pararent se, totumque Lutherana literatura acumen colligerent, ad Theses de Iustificatione, quæ de illius mandato scriptæ erant, confutandas: permittebat tres menses ad deliberandum: & ut quibus locis uellent, informari se à doctioribus alijs Lutheranis iuberent, & Pappianis & Hunnianis & Herbrandicis auxiliaribus subsidijs causam totam munirent firmissimè. Interim Princeps ipse ad perspicendam omnibus rationum & scripturae momentis causam, totum se tradidit: nec laborem ullum, ut eò perueniret, quò intenderet, subterfugit.

Verùm dum tempus disputationi præstitutum appropinquat: & Princeps audiendæ disputationis desiderio inflammatus totus est: res accidit,

cidit, nota quidem vobis: tamen non indigna,
 qua omnibus significetur. Delectus erat inter
 sex disputatores, vir doctissimus, aulicus Princi-
 pis concionator, M. Ioannes Zehenderus, quem
 in hoc clarissimo confesso videtis; non ut cum ca-
 teris laborem partiretur, sed ut penè solus con-
 flictum subiret. Is saxei Schmidlini in religio-
 ne mancipium, sic ad eum tanquam ad saxum
 adhaeserat; ut conuictus veritatis fulgore, ta-
 men aliquandiu damnaret Catholicam religio-
 nem: & tum se, tum Principem, in Lutherana
 retineret & constringeret secta. Tam deformis
 res est obstinatio: & tantum est, ad errorem à
 prima aetate assuescere: cum errantes & vaga de
 Deo & religione sententia, tracta ex prima in-
 stitutione, & enutrita consuetudine, & confir-
 mata docentium auctoritate, probabilitatem
 pariunt: & sub falsa similitudine veri, tanquam
 visco in animis haerent. Sed dum studiosè nervus
 omnibus molitur, ut quoquo modo fidem Chri-
 sti oppugnet, & inferciens argumenta, tanquam
 rimas expleat Lutheranae sectae: postquam mi-
 seriamagnoscit & nuditatem videt erroris sui;
 illustratus à Deo per Spiritus sancti gratiam,

cum fratres Lutherani defensionem sectæ ab eo
 tanquam à patrono sperant, ipse palam falsam
 esse Lutheranam, & veram esse Catholicam re-
 ligionem enuntiat: & collegas suos ab errore ad
 veritatem conuertere studet: & tenebras, quæ in
 secta sunt, ostendit clarissimè. Quæ res illos sic
 perculit, ut qui prius disputationis periculum
 subituri videbantur, nunc à primario fratre
 deserti, disputare contra D. Pistorium non
 amplius cogitarent, ne quidem si vis à Princi-
 pe adhiberetur. Tamen Princeps optimus, qui
 nullam horam sine Theologia studio prætere-
 sinebat, intermittendam disputationem esse
 non iudicauit: & potius quàm ut hoc fructus
 careret, Pistorij personam, quæ nescio cur à
 Lutheranis & ab ipso Pappo ferri non posset,
 abesse voluit à Colloquio: tantùm ut ad disputa-
 tionem veniretur, ad quam animus illius spe-
 ctabat semper.

Itaque nouum Catholicum, nondum absolu-
 tum ab hæresi, M. Zehenderum obijciendum esse
 contra ceteros Prædicantes: et Pappum, tanquam
 ducem gregis & caput pugna, associandum reli-
 quis esse putabat: & ut minus timerent, curabat
 ne in-

ne interesset Pistorius: tamen ut praesens doctus Catholicus, tanquam testis eorum esset, quae à Catholicis creduntur, Magnificentiam tuam, Vir R. & clarissime, Magnifice D. Reet. aduocabat: cum à suis Pradicantibus, eorumq; ductore Pappo, ut permitteret, vix impetrasset. Nam R. & clarissimum Virum D. P. Theodorum Busaem, in Societate Iesu Rectorem Molsheyemensis Scholae, cum casu per Emetingam iter faceret, nullo modo, ut ad audiendum admitterent, consequi intercessione sua potuit, optimus Princeps. Disputatum quatruiduo à Pappo miserrime fuit: cum tanquam mus in pice implicatus, nec quomodo Ecclesiam Lutheri sustineret, nec quomodo è disputatione commode excederet, reperire Pappus posset: donec tandem, ut magnam miseriam, inquam imprudens deuenerat, sine summo ludibrio finiret, trimestre spacium peteret deliberandi: & tum se plannum facturum promitteret, fuisse in decursu annorum mille quingentorum: Audite Viri praestantissimi, fuisse in isto longissimo & infinito interuallo, Virum unum, unum hominem, Sanctum Augustinum, qui illa eadem sensisset, quae.

qua in Augustana nouorum hominum noua confessione sparsa & tradita esse videmus: non quod id facere se posse praefideret: sed tantum ut pudori consuleret suo, & ex Veritatis laqueis, quibus illum ipse Princeps, & Magnificus D. Rector, & M. Zehenderus clausum constrictumque tenebant, quoquo modo exiret. Quamquam enim incredibili humanitate cum Pappo Princeps differebat: tamen harentem in nodis, quibus ipse se implicauerat, sic pressit, ut quid diceret Pappus, non haberet, planeque in Pappos estimationem defluere suam potius sineret, quam ut disputaret diutius.

Discessit igitur inde, quo se profectum nunquam vellet: cum prius disputationem nouam, quam Principem sperare iusserat, & Princeps offerri per Praefectum Varenbulerum clementissime iubebat, cum Pistorio se subiturum negasset. Verum Princeps & Pappi ineptijs & rationum impedimentis, magis se in religione Catholica corroborans, omnibus iam suis ad disputandum copiam faciebat: alliciebat omnes, in quos incidebat: & sic frangebatur argumentis; etiam Praedican-
gra-

gratiam, ex unius anni studio in perspicendis
 Theologicis Mysterijs assecutus esset, non mi-
 rarentur tantum Lutherani & Catholici, sed
 stuperent: cum Viri Principis, peregrinantis
 iamdiu ab artium studijs, & militis, viderent
 facultatem & exercitationem in scriptura,
 quam totam infudisse in memoriam videba-
 tur: Neque proferebat tantum ut vociferator
 Schmidelinus, sed accommodabat: aptè distri-
 buebat: concludendi necessitatem demonstra-
 bat: vitiosè conclusa coarguebat: summi Theo-
 logi & acutissimi Dialectici personam, ut sume-
 bat, sic magna cum laude administrabat: ut mi-
 raculum non natura, sed caelestis gratia Princi-
 pem esse nemo negaret.

Labanti Pappo, cum ex pralio subductus
 esset, succedere debuit Hunnius: & quia li-
 teris vocatus erat, venturus omnino puta-
 batur: sed fortassis quod, quid Pappo accidisset
 narratione aliorum comperisset, non venit:
 magnum volumen misit, plenum inanum nu-
 garum: quo se iustificationem Lutheranam ma-
 gnis radicibus constabiliuisse & infixisse pu-
 tabat. Illud ipse Princeps, multis presen-
 tibus,

C

tibus, percurrit: aliquot theses, manu sua, quæ
 adhuc ostendi potest, aptè confutavit: tandem
 cum ad medium ferè processisset, deploravit mun-
 di infelicitatem & inconsiderantiam, cui imbel-
 les homines tam ridiculis & secum pugnantibus
 argumentis tam diu illuderent: doluit eòsque se
 abstractum à Catholica Ecclesia, tam turpiter
 ludificari. Vidit quomodo Pappus Vvirten-
 bergicos; Vvirtenbergici Hunnium; Hunnius
 Prædicantes; Prædicantes Pappum, in fiducia:
 & spei & iustitiæ vocabulis euerterent: & tan-
 quam si studio factum esset, sic alter alterius sen-
 tentia iugulum incideret: dum hic fiduciam fide
 latius patentem; ille magis astrictam; tertius ef-
 fectum fidei; quartus causam diceret; unus
 Pappus omnia Pappo suo conglutinaret, & effe-
 ctum fidei, & causam, & proprium, & accidens
 esse, & longius profusam esse fiduciam, & ex ea-
 dem radice fluxisse fiduciam & fidem vellet.

Itaque cum Princeps prouideret, ne quidem
 ab Hunnio impetrari disputationem: redijt ad
 Superintendentem suum Nyseum: tres novas
 breuissimas theses misit: eas ut coram D. Pisto-
 nio impugnaret, mandauit: & omnino sexta illa
 dispu-

disputatione, priusquam totum se Deo & religio-
 ni Catholica consecraret, & à religione, quam
 nemo tueri vellet, discederet, frui se posse gesti-
 uit. Verum & ille scriptis se acturum contesta-
 tus, quod per naturam ad eloquendum esset in-
 eptior, recusavit concertationem: neque vel cum
 D. Pistorio voluit, vel cum M. Zehendero col-
 loqui. Itaque Princeps, cum ineptias Luthera-
 norum, & tergiversationes & diuerticula vi-
 deret: cum nihil restaret, quod ad sequendam
 Catholicam & profitendam religionem abster-
 rere vel retardare posset: cum omnes vias confir-
 mandi animi sui tentasset: post biduum, ubi su-
 periorum annorum errores et peccata coram D.
 P. Theodoro Busæo: quem prius à Colloquio pu-
 blico remouerat Pappus: Tennebachi effudisset,
 receptus in gratiam Ecclesia Christi, & liber ab
 heresi pronuntiatus, & admissus ad participan-
 dum venerabile sacramentum fuit 15. Iulij: pri-
 mus inter omnes Lutheranos principes erroris
 hostis, & confessor Catholica religionis: quod in
 magna ipsius ponendum est laude, & singulari
 accidit Dei beneficio. Tum verò ad defendendam
 Dei gloriam magis animatus, cum in prandio

hereticus Catholici Comitis Praefectus accubisset, statim ad eum conuertendum totam curam suam adiecit: Et idem postea Sigmaringa summo studio saepe multumque fecit: planeque sic deliberauerat, quousque uiueret, proficisci ad propinquos Principes, ad quos alioquin interclusa est Catholicis Theologis uia; Et ostendere tenebras, quibus eos Lutherus pernicies mundi circumfudisset: Et sermone exemploque suo praeferre lumen, ad aspiciendam fidei nostra ueterem Et perspicuam, Et per omnia saecula perpetuatam ueritatem. Qua re, quia Et Princeps erat, Et religionis summam consecutus intelligentiam, Et acute Et copiose Et ornate differebat: ut plurimum comodare Ecclesiae Christi, Et pro spe nostra iacentem in Germania fidem attollere potuisset: ita nunc illius morte Ecclesia Christi, orbata illis omnibus summis, maximisque praesidijs, merito proiecta in squalore Et in luctu iacet. Magna iactura est, Rector Magnifice, Et Viri praestantissimi, quam fecimus: maior quam ut paucis uerbis explicetur: planeque tanta, ut non sermonem, sed lacrymas, et eiulatus, et gemitus desideret: Et lamentis ostendi, non uerbis significari-

nificari velit. Amisimus Principē, qui ad ceteros
 Germania Principes, tanquam Apostolus à
 Deo missus, proficisci, & obiectos à Luthero &
 huius patre Diabolo, eripere poterat errores:
 neq; id tantum auctoritate, quam ex dignitate,
 in qua natus erat, & ex rerum actarum prestan-
 tia tenebat: sed & efficacitate disputandi, & sci-
 entia scripturæ, & lumine Spiritus sancti, quod
 mirabiliter in illo erat à Deo accensum. Tam-
 etsi enim doctis viris abundet iam religio Ca-
 tholica & Ecclesia nostra: nec esset difficile no-
 minare sexcentos, quorum singuli, si audiren-
 tur, perspicuitate argumentorum, & explicatio-
 ne scripturæ delere Lutheri scurrilitatem, et ex-
 haurire ex Principum animis comprehensos ex-
 illius corruptela errores possent: tamen qua res
 duæ, præter gratiam & beneficium Dei, ad finem
 istum consequendum valent plurimum; libertas
 in conveniendo & loquendo: & auctoritas: hæc
 ambæ eruditis alijs viris nostro tempore desunt,
 ut ad Lutheranorum colloquia Principum æ-
 grè recipiantur: vix audiuntur sine offensa: &
 cum audiuntur, tamen propter anticipationem
 opinionum, non sinantur liberè profiteri fidem,

Et sine respectu Principis confutare errorem: ne-
 que cum sinuntur, auctoritatem habent, ne-
 que vim in dicendo, neque impressionem mag-
 nam relinquunt. Ista omnia in Principe nostro
 non mediocria, sed maxima: non tenuia et abiecta
 erant, sed summa et illustria: nec iam animo et spe
 prospicimus alium, à quo idem expectemus, et de
 quo sperare queamus, quod in isto oculis nostris
 aspeximus, et audiimus auribus, et attrecta-
 uimus manibus nostris. Cur igitur non lacry-
 mis diffueremus? cur non Ecclesia et nostrum
 lugeremus, tam tristem tamque funestrum e-
 uentum? presertim cum illa non sint omnia: su-
 persint adhuc plurima maioris pensis: quibus om-
 nibus una nos mors priuauit IACOBI Prin-
 cipis. Princeps erat: florebat apud propinquos
 et alios Principes auctoritate: ualebat eloquen-
 tia: explicatam habebat religionem totam no-
 stram: tenebras et perspiciebat in Lutherana se-
 cta, et uiam tenebat quomodo ostenderet hæ-
 reticis, et quomodo luce ueritatis illustraret.
 Ista omnia non solum ex conspectu nostro Mors
 subduxit, sed sustulit ex mundi huius et aspe-
 ctabilis cali ambitu: spernque totam nostram
 dele-

deleuit funditus. Reliquit tantum lugubrem perpetuam lamentationem: ut cum commoda consideramus, quibus carendum est: cum pericula, cum damna spectamus, quæ ex ista morte ad nos, ad Prouinciam nostram, totamque patriam, affluerunt; omnino necesse sit nos incredibili angore affici, summoque luctu. Quis enim ista, cum animum aduertit, cum adhibet mentem, cum sub cogitationem sensumque subijcit; siccis oculis audiet? nisi truncus, et hostis omnis humanitatis, & aliquis sit Scythicarum gentium stipes? Tamen una solum est causa, quam recitavi: sed tanta profectò, cum in omnes partes, & in circumstantias omnes, recto iudicio, perfecta que ratione attenditur: ut sola ciere gemitus omnium, & totam prouinciam in lamenta & lacrymas projicere possit, quid futurum existimatis, si plures alias causas intelligetis? Nam magna illa quidem, sunt, quæ primo loco percensui: sed erant in Principe nostro adhuc maiora: studium summum in colendo Deo: despicientia mundi: contemptio blandimentorum & omnium vanitatum, quæ in mundo sunt: feruor ad profitendum Christum: diligentia in propaganda religione: deuo-

II.

deuotio animi ad se totum Christo eiusque gloria consecrandum: fortitudo in subeundis et perferendis omnibus, quæ pro Christi nomine offerebantur: & alacritas ad ipsam oppetendam mortem, si opus esset.

Complecti omnia oratione hac mea non possum: libabo, et tanquam ex magna sylua paucos flores decerpam, ut causam cognoscatis cur iterum lamentari nos oporteat. Parauerat se Princeps sanctissimus, ut totam atate reliquam poneret in cognoscendo Christo, & virtute resurrectionis eius, & participanda societate passionum illius: et in conformanda vita sua ad mortem et passiones Christi, si quomodo occurreret ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. Id ut faceret, summo studio elaborare cupiebat: planeque in isto se instituto corroborauerat. Itaque cum uxor illius Illustrissima Principissa, afflictam et orba marito vidua, aliquando cum Celitudine illius in sermonem de religione delaberetur, & marito amanter obiecitaret, quod per religionis mutationem abalienaturus omnes esset propinquos, & seipsum atque liberos proiecturus in paupertatem: Princeps sanctissimus
statim

statim interpellans, religionem primum defendit, & testatus conscientiam suam, iussit Vxorem bono esse animo: deinde palam prolocutus, quid sentiret, optavit ipse sibi paupertatem & exilium: tumque demum se beatum fore iudicavit, si pro Christi doctrina calamitatem aliquam perferret. Vtinam (inquit ad Vxorem) eò res deueniret, & vtinam istum mihi honorem haberet Deus, vt pro Christo meo tecum & cum liberis nostris è prouincia eiectus, & mendicissimus factus, cogerer ostiatim colligere cibarium panem: quod ipsum aiebat se in summa sua positurum felicitate, & vt Vxor Illustrissima testatur, magna voce animoque constanti saepe confirmabat. Nec enim si non participaret passiones Christi, confidebat se venturum in gloriae communitatem.

O vox digna non huius mundi regulo, sed caelesti Principe & caelestis regni et aeterna quietis possessore. Quot putamus sic affectos & sic comparatos esse per Germaniam Principes? vt

D

non

non modò patientibus, sed ut hic noster voluit, libentibus et gaudentibus animis oblatam egestatem, et mortem, & res omnes incommodas, susciperent, & mundi opulentiam ducerent pro ludo?

Nec id tantum ad Vxorem Principissam dixit: surrexit saepe de lecto in medio cursu quietis: & cum ad horam unam, proiectus ante Deum, in pedibus iacisset, & preces lacrymis diluisset, & lacrymas rursus intermiscuisset precibus: tum stans ante lectum de religione Catholica, & de spe fruenda in Christi merito aeterna beatitudinis, tanquam si in frequenti auditorio verba faceret, sic ad unam vxorem sermocinari copiose coepit: & nihil ad maiorem sibi voluptatem accidere suavius commemoravit, quàm si totam vitam collocare in eiusmodi colloctionibus, & multos conuertere ad fidem Christi posset. Itaque tametsi optimam lectissimamq; conjugem amabat unice: tamen si contingeret ut ante illum è vita exiret, promittebat Princeps sanctissimus, statim se in religiosam ingressurum esse vitam: non ut ad magnas dignitates conscenderet, quod à se alienum esse voluit: sed ut facultatem haberet peragrandi pedibus.

dibus totam Germaniam, & docendi omnibus locis Catholicam fidem. Atque hoc saepe, cum & ad nos ministros diceret, comprobare ad augendam fidem iureiurando solebat. Dixit enim non semel: sed quoties occasio tulit: & dixit cum magna asseueratione, ad magis stringendam fidem, & ut minus esset dubitationis. Eodem modo usu venit ante propemodum semestre: ut cum praecipuo ministro consilium de mutanda religione, ad quod se non temerè, sed ex perspicentia veritatis, & ad pacandam conscientiam impelli testabatur, saepe multumque conferret: & cum ille pericula multa et multas asperitates fortuna narraret, quibus se Princeps prouinciamque suam, si in instituto pergeret, offensus & ab alienatis propinquis omnibus, implicaturus esset: cepit Princeps non nihil stomachari. Et quid tu? (inquit) an metam putas esse perditum, ut in vniuerso isto negotio ad vllam vel aduersam, vel secundam huius mundi fortunam habeam respectum? & ista minuta adhibeam in consilium? & externa? & aliena à regno Christi?

Ne putes: sic enim sum animatus, aiebat, si Catholicam religionem in partibus omnibus, vt iam de quibusdam perspexi, intelligam munitam firmamentis esse scripturæ & confirmatam septamque perpetuo consensu Ecclesiæ: vt nulla proposita spe opulentia, laudis, gloriæ, vel rerum aliarum, quæ amatoribus mundi expetendæ videntur: nullo etiam metu obiecti periculi, passurus vnquam me sim ab illius professione absterreri, vel cum in cursum me dedi, retardari: ne quidem si mille regna in Lutheranismò, mille mortes in Catholica fide prænuntiarentur: ne quidem si Cæsarem Lutherani, si exulem & mendicum Catholici facerent.

Nec multum dissimile fuit, quod alteri respondit. Volebat vir honestus Illustrissimum Principem permouere, vt in religione procederet.

ret.

ret paulò celerius: et ut magis accèderet, promittebat à D. Sanctissimo, & à reliquis Monarchis incredibilem beneficentiam, si cum Catholica se Ecclesia coniungeret: Id enim agerrimè tulit Princeps, & istis inuitamentis magis se auocari à religione profitebatur: testatus iterum Deum, nec se in his rebus animum ad ullius pecunie vel externi commodi cupiditatem adiecisse unquam: & si Catholicus esset, singulari studio laboraturum: ne beneficium à quoquam acciperet: tantum ne hæreticis, suspiciosi hominibus, occasionem præberet, ad calumniandam religionem Ecclesiamque Christi: & ne videri posset ad istas exilitates intendisse unquam animum curamque suam.

Vt autem diligenter præcauit, ne expectatione ullius terreni emolumenti mutasse religionem insimularetur: sic permolestè tulit, quoties esse amici vel D. Pistorio, vel alijs gratificatum esse scribebant, ut in istam se daret viam. Respondebat enim, nec tam inconsideratum se, et tam hebetem esse, ut ad alienum arbitrium, in negotio, quod ad æternam vitam attinet, regi se & inflecti sineret; nec sic oblitum esse dignitatis salutisque

sua, ut sine maximis firmissimisque causis à Pa-
 tris & Propinquorum religione faceret disces-
 sionem: sed rem totam se diu animo reputasse: ocu-
 los & animum per omnes libros circumtulisse: &
 multis orationibus atque ieiunijs affectum à Deo
 fuisse; ut, quid verum esset in fide Christi, plenissi-
 me cognosceret. Itaque eos, qui credere nollent, iu-
 bebatur ad priuatam procedere vel literariam, vel
 inter presentes institutam disceptationem: & pe-
 riclitari quid posset: tumque iudicium ferre, cor-
 ruptus à D. Pistorio, an ex intelligentia verita-
 tis et animaduersione tenebrarum, quas Luthe-
 rus mundo obiecit, progressus esset ad deserenda
 nouam sectam, & ad quaerendam in vete-
 ri Catholica Christi Ecclesia aeternam animae sa-
 lutem. Tametsi verò parum proficeret: nec illi
 ab opinione dimoueri possent: tamen in omnibus
 literis, & quoties occasio postulabat, ut etiam in
 postremis tabulis, & vicinus iam ad morien-
 dum, constanter idem semper & penè iisdem ver-
 bis repetebat: & ut conuinceret aduersarios,
 nullam interdum praeomittebat horam, qua
 non vel oraret, vel legeret, vel cum Lutheranis
 Ministris conferret: planeque studebat ut sui fa-
 ceret

ceret omnibus potestatem, et liberè iudicari sine-
 ret, cœcone impulsu ullius hominis, an illustratio-
 ne Dei & cognitione veritatis ad sequendā Ca-
 tholicam fidem accessisset. Nec alijs tantum con-
 silium suum probare Princeps, & ut crederent,
 persuadere ad veritatem cupiebat: cū momenta
 omnia controuersæ religionis perspexisset: cum in
 re nulla vacillaret: cū animum cognoscenda per-
 spicuitate veritatis stabiliuisset: tamen ut intus
 esset ad omnem conscientia quietem confirma-
 tior, existimauit, antequam in Catholica Eccle-
 sia societatem nomen daret, adhuc progredien-
 dum esse in oratione, & rogandum Deum, ut si
 quis error restaret, clementer eriperet, & quic-
 quid temere comprehensum esset, id excluderet ex
 animo. Nimum enim metuebat, ne vel leuiter et
 inconsideratè fecisse quicquam, vel non satis vias
 omnes veritatis perquisiuisse videretur. Biduo
 igitur integro ante conuersionem (q̄ Magnif. D.
 Rectoris nouit, & Vxor Illustriss. & cubicularij
 ministri testantur) ieiuniatu operam dabat: &
 domi cū esset, vel legebat, vel humi procum-
 bens orabat: præsertim verò noctem, quæ pro-
 ximè antecessit, duxit totam in somnem, inten-
 tus.

tus in res diuinas, & precatus à Deo, ut remi-
stam Ecclesie, & Germanie, & sibi fortunaret,
& gratiam impertiret, ad dignè participandam
Corporis Christi unitatem.

Sic tandem Tennebachum profectus, cum ita
se comparasset, totumque deuouisset Deo, iurat
publicè in Christi fidem, sequè Catholicum mag-
na hilaritate profitetur in aspectu totius Eccle-
siae. Incredibilis tum erat in caelo Angelorum &
sanctarum animarum, & in terra omnium qui
sciebant letitia: nuntiatum enim pridie erat per
multa Prouincia monasteria, & per urbem uni-
uersam nostram: nec quisquam erat, qui isto
gaudio nõ exultaret: Ipse Princeps cum primùm
ex templo & ab altari discederet, voluptatem
exposuit, qua in sumptione venerabilis sacra-
menti per totum animum perfusus fuisset: & ad-
didit, tam liberam ab omni cura nunc esse con-
scientiam, ut ab eo tempore, quando adolescens
factus, usum rationis habuit, nullum tempus re-
cordetur, quo intus in animo suo fuerit hilarior,
magisque ab omni conscientiae interpellatione
solutus. Putabat, si tum oppetenda mors esset, u-
no itinere & magna constantia profecturum ad
cæle-

caelestium ciuium sanctimoniam. sic sanctam animam purgauerat Deus : & sic omnes vias obstruxerat Diabolo , ne commearere ad illam posset.

Verum quomodo magis isto tempore ad hilaritatem erecta tota Prouincia, & elata summis gaudijs fuit : eo plus nunc dolere & plorare debemus: cum illud, cuius causa tum omnibus letitijs incessimus , ita subito interuersum , & penitentiam subito ereptum , quam ostensum fuit. Vidimus Principem ardentem & inflammatum cura & studio colendi Dei: vidimus feruentem in mundi despicientia , & in sancte inunda vita: vidimus quemadmodum ex infimo pectore, omnium virtutum & singularis pietatis lumina tanquam ignes emitteret: nec iam aliud quam calum curaret & sanctimoniam caelestem, & ut non tantum externa testificatione, sed interiori munditia Christianus esset & discipulus Christi.

Talis igitur atque tantus Princeps mortuus nobis est: qui puritate vite, deuotione totius animi, feruore religionis, si vixisset, praluxisset, & illustri exemplo antecurrisset nobis, ad imi-

E tan-

tandam illius innocentiam: qui sancta viuen-
 di ratione, & assiduitate atque intentione in
 precibus, Deum placasset: multasque miseras à
 ceruicibus auertisset nostris. Ista nunc felici-
 tate, postquam mortuus est, frui non possumus:
 eoque iure lugemus, tantum nobis exemplum,
 tantam intercessionem, tantam gratiam ita ce-
 leriter decessisse: et tanto magis, quod non solum,
 cum firma esset valetudine, sed in morbo toto
 & usque ad extremum spiritum, usque ad dis-
 cessionem è vita, semper eundem teneret patien-
 tia & sanctitatis & religionis modum. Con-
 iungam duas hic causas, & tum vita, tum mor-
 tis sanctimoniam una comprehensione conclu-
 dam: & referam ad unam lamentationem.

Nam ab isto momento, quo morbus primùm
 corripuit, continuis nouem diebus, multis excru-
 ciatus doloribus, & afflictus à vehementia mor-
 bi, tamen ut in valetudine secunda, cum rectè
 valeret, totum se mancipauit Deo, & antecelle-
 re in virtutis studio concupiuit, sic cum in lecto
 esset, operam sanè maximam dedit, ne à religione
 officij sui, et à pietate, quam consecratur, trās-
 uersum unquam discederet: & quamdiu decu-
 buit,

buit, vocem nullam, spiritum nullum emisit, testem alicuius impatientia. Tanquam si omni dolore vacaret, sic ferebat morbum: semper de unica Christi confisus misericordia: in qua sola et animo acquiescebat, et id se facere, verbis testabatur. Sperabat quidem primis diebus à Deo valetudinem: quam illi spem iuuenilis florens ætas, & animi robur, & assiduitas Medicorū, & memoria sæpe curati morbi confirmabant: tamen permittebat Deo, ut quod visum esset, de se constitueret, planeq; libens sub ipsius se subijciebat voluntatem: paratus ad moriendū, si Deo placeret. Sed postremo quatruiduo, cum ingrauesceret morbus, et spem pene nullam retinenda vitæ reliquam esse fineret: nullum diē prætermittebat, quo in conclavi iacens in lecto, cum surgendi facultatem non concederet vis morbi, Sacrum non audiret; tanta attentione, ut miraremur omnes: & tamen, quia sanctus Princeps timebat, ne in perpetua doloris interpellatione satis ad orandum paratus esset: iubebat nos compensare, quod de illius diligentia fortassis morbus decerperet. Biduo antequam è vita exiret, venerabile sacramentum ex manu sumpsit Reuerendi & nobilissimi,

E 2 & præ-

Et præstantia doctrina, omniumque virtutum
 splendore clarissimi Viri D. Adolphi Volf dicti
 Metternich, Canonici Spirensis, Et iuniorum
 Bauaria Principum in pietate Et moribus auli-
 ci Magistri, quem serenissimus Dux Bauaria
 ad Principem cum amplissimo planeque regio do-
 no legatum miserat. Ibi tum quid acciderit, di-
 cam paucis; ut pietatem perspiciatis Principis,
 Et immaturam mortem tanti tamque sancti
 Viri defleatis multo magis. Cum confessus pec-
 cata, cum professus fidem esset: cum intentissime
 orasset: cum religiosissime sacrosanctum partici-
 passet Christi nostri Corpus: cum gratias egisset,
 Et ad fruendam magis Dei benignitatem, ani-
 mum totum coniunxisset cum Deo: attollens pa-
 rum corpus, cœpit nos omnes, qui astabamus,
 prolixo sermone Et bonis lateribus affari. Is
 quia à multis exceptus Et mandatus literis fuit;
 iam hic recitabitur, usdem penè latinis verbis,
 quibus ille utebatur germanicis. Audite, Ma-
 gnifice D. Rector, Et Proceres Scholæ, Et Eccle-
 siæ, Et urbis clarissimi; audite studiosi, audite
 omnes incredibilem Principis pietatem: con-
 stantiam: sanctitatem: agnoscite non hominis,
 sed

sed Spiritus sancti motum: considerate diligenter omnia. Itaq; sic dicebat.

Vidistis, Ministri charissimi, & vos qui astatis: vidistis, inquam, vtem me sacramento venerabili pro Ecclesiæ Catholicæ laudabili consuetudine, quæ iam recepta est: vidistis quid viatici ad caelestem profectiorem, & ad viam, in quam ingrediar, parandum esse putauerim. Tenetis memoria, postquam ex Dei illuminatione lucem veritatis plenis oculis aspexi, & rem omnibus momentis perpendi, quomodo nuper admodum, abiurato Lutheranismò, ad Romanam Christi Catholicam perennem accesserim, & per omnia sæcula progressam Ecclesiam: quod vt mihi iucundissimum accidit: ita gratissimi animi sempiternam memoriam non video quomodo Deo satis testatam relinquam. Eum in

animam meam testem inuoco: nūquam me in religionis tractatione, authoritate vel D. Pistorij, vel alterius hominis fuisse permotum: nunquam ad dignitatem vel honorem mundi respexisse: nunquam ante oculos opulentiam vel externum cōmodum proposuisse: sed tantū ex Spiritus sancti impulsu fecisse ad Dei gloriam omnia quæ feci: cū prius firmissimis testimonijs Scripturæ & Ecclesiæ, post multas preces & ieiunia mentem meam pacassem, & clarius meridiana luce cognouissem, falsam esse Lutheri sectam, & veram esse Catholicæ Romanæ Ecclesiæ fidem.

Ac vtinam non eoufque procrastinasset religionis professionem meam. Fateri enim debeo, ante propemodum semestrem vidisse me multos Lutheri errores, & perspicuam
fidei

fidei Catholicæ veritatem: sed ne in hominum reprehensionem, & in suspicionem leuitatis incurrerem: & vt teneram cōscientiam maioribus radicibus defigerem: sustinui me ab assensu, nec enuntiaui statim quid intus crederem: quod tamen si optimo abs me factum est animo: tamen vereor ne hunc mihi morbum tanquam pēnam istius silentij imposuerit Deus. Quo magis vos rogo, vt intuentes in exemplum meum, conuersionem vestram ad Romanam Catholicam Ecclesiam acceleretis, postquam clarissimum est, & omnidubitatione caret, falsam & damnatam esse Lutheranam sectam: & in sola Romana Catholica fide & Ecclesia & religione viā patere, ad fruendum meritum Christi, & ad parandam animæ salutem.

Id igitur (*aiebat Princeps*) quaeso, vobiscum.

biscum considerate: & me tanquam
Catholicæ Romanę Ecclesię ciuem,
præclara conscientia sine vlllo ango-
re vel perturbatione mortuum, quo
ties opus erit, testimonijs vestris o-
stēdite. Ista enim fide & subire mor-
tem, & procedere ad Christi tribu-
nal, alacri & erecto animo cogito: ex-
spectans ab ipsius gratia & miseri-
cordia per crucem, quam pro me cō-
scendit, & intercessione huius fidei,
possessionem cælestis regni: quod
me sperare conscientia iubet, quam
iuro, nunquam ita fuisse pacatam,
& liberam ab omni morfu, atq; nu-
per post Tennebachicam conuersi-
onem esse cœpit. & iam est multò
magis: postquã me de nouo sacerdos
cælesti pabulo refecit, & sic anima-
uit: vt libentissimè, si Deus iam iuf-
ferit, in cælum migrare, & postre-
mam horam vitæ meæ conficere cu-
piam.

piam. Itaque Catholicus sum, Catholicus semper ero, Catholicus uiuam, Catholicus moriar, sic me Christus iuuet, ad cuius tribunal, maxima voce iam omnes cito, qui mortuum religionis nomine criminaturi sūt, quasi in conuersione mea ad causam aliam, quàm ad solam animæ salutem respexissem. Id enim si feci, non recuso quin æternam pœnam iudici Christo dependam.

Alioquin quod ad religionem Catholicam in Prouincia mea institutam pertinet: confidite, confidite (*dicebat*) tametsi mors oppetēda mihi sit, tamen Deus dilabi non sinet: mittet alium, qui rem à me sanctè inchoatam, ad optabilem exitum perducet, & Catholicam Romanam religionem ad Dei gloriam in hac Prouincia propagabit, atque fulciet. De eo certus sum: & vos uolo eorum

F

quæ

42 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
quæ iam vaticinor, suo tempore re-
cordari.

Atq; hæc hætenus sanctissimus Princeps cum
ad moriendum vicinus esse videretur, clarissi-
ma voce, tanquam si optimè firmissimeq; vale-
ret, magna sermonis constantia, & incredibili a-
nimi gravitate eloquebatur. Vos verò, Viri ma-
gnifici et amplissimi, quibus animis illos, qui ad le-
ctum assistebant, & quorum aures sanctissima
plenissimaq; religionis oratio circūsonabat, quo-
modo affectos fuisse putatis? An creditis tenuis-
se lacrymas? cum optimi Principis paulo post mo-
rituri extremum, ut existimabant, tã sanctum
audirët, tamq; gravem sermonem? cum alacritate
quam in obeunda morte præ se ferebat? cum
constantiam in profitenda religione viderent?
& cum ista omnia non ab homine, sed instinctu
afflatuq; diuino sine dubio effundi cognoscerent?
Vos ipsi, cum hæc à me recitantur, vix ut video,
influentes in oculos lacrymas, & ne vix quidem
reprimitis: quid ab illis factum esse iudicatis,
qui presentes & Principem, & sermonem, & vim
impressam in sermone, tum oculis aspiciebant, tum
hauriebant auribus, & cognoscebant animo?

Tamen

Tamen postridie illius noctis, 16. Augusti, recollegisse se Princeps et spem significare melioris valetudinis putabatur: ideoque quod firmior esset, tabulas exarari iubebat, in quibus ultimam voluntatem inscriptam heredibus relinqueret, quid de se, quid de vidua, quid de liberis, quid de religione fieri post obitum vellet. De sepultura sollicitus erat: non ut sumptuose cum solenni pompa efferretur funus: id enim studiosè prohibuit: sed ut Badenis in loco Catholico, Ceremonijs omnibus Catholicis, pro Catholica Romana Ecclesia consuetudine, corpus humaretur. Hoc et voce grauius mandabat, et in tabulis consignari volebat, ne intermitteretur. Reliquum tempus istius diei ponebat in Colloquio, sed paulatim spes temere nobis iniecta iterum defluebat. Noctem totam insomnem duxit: saepe ad orandum cohortatus astantes. Iussit etiam si fortassis impatientia signum daret, id officij commonerent, et ad patienter perferendum morbum reuocarent. Mane ut illuxit, cum se toto corpore debilitatum, e-lisis omnibus corporis nervis, sentiret, de solo ventriculo querebatur: manum in thoracem incutiebat ad cordis regionem, ubi se adhuc viuere

testabatur: Principissam Vxorem, ne se nimium
 excrucicaret, & ut spei, qua in ventre esset, par-
 ceret, amanter rogabat: cum ad propinquum
 suum, illustrem Comitem Zolleranum Caro-
 lum, quem tanquam fratrem unice amabat,
 cum ad reliquos aspiceret, vultum sic dirigebat,
 ut ridere videretur: sed cum succum Cydonio-
 rum, quem ventriculi causa sumpserat, vomiti-
 one reiecisset, suspicatus id, quod res erat, ap-
 propinquare mortem; iussit Sacrum iterum à
 Domino Bauarico legato ante se, & in conspectu
 fieri, & ad rem adhiberi celeritatem. Finitum
 erat Sacrum, in quo attentissime orauerat Prin-
 ceps: & Litania germanice erat ad pedes Prin-
 cipis ab omnibus recitata: cum venerabile sacra-
 mentum secundo porrigi sibi cuperet: ubi pri-
 mum confessus & absolutus, tamen antequam
 sanctissimum Christi corpus hospicio corporis sui
 acciperet, peccatum unum quod in prima con-
 fessione non venerat in mentem, de nouo recitat:
 et elocutus esset publice, nisi Ministri secessissent.
 sic enim affectus erat: sicut pridie palam ad D.
 Pistorium dicebat: ut nullum peccatum, quod
 quidem repetere memoria posset, calare sacerdo-
 tem.

tem vellet. Quid, inquit, an erubescam meas in sacerdotis sinum infundere turpitudines, quæ & iam Deo, Angelis, & omnibus Sanctis in cælo per specte sunt, & aliquando ante totius mundi oculos in extremo iudicio in publica luce sistentur?

Itaque cum venerabile sacramentum ad lectum deferretur, utrumque brachium pandens, tanquam obviam Salvatori suo processit: & hanc dixit salutem esse solatiumque suum: tum omnes ad intercedendum apud Deum cohortatus, ut dignè sacramento sanctissimo frueretur, præeuntem verbis sacerdotem, Bauaricum legatum secutus diligenter est, & incredibilem deuotionem in sumendo, quod accidit circa decimam, ostendit.

Vt sumpserrat, plena & suauis voce, Deo Patri gratias agebat, quod liberum factum à Lutheranis crassis diabolicis tenebris & erroribus, in quibus spes nulla aeternæ salutis esset, adeo clementer ad Ecclesiam adduxisset Catholicam, in qua profitebatur, se constanter usque ad ex-

tremum è vita discessum perseveraturum: & non huius voluntatis sententiaque sua tantum, sed etiam quod hilari optimaque conscientia sine ulla offensione, & sine ullo sensu tentationis moreretur, testes tum ceteros esse, qui astabant, tum ministros Lutheranos suos iubebat: id quod isto die saepenumero rogabat, ut omnes de summa alacritate conscientia, & de fiducia, quam in Christo redemptore ad spem certam aeternae salutis collocasset, testimonium mortuo diceret. Patebat enim iam cubiculi ianua, & ut plus esset testimonij, liberè accedebant oēs, qui in aula erant, quot quidem angustia loci admittebat. Inter eos casu Princeps nobilem Cubicularium, Laurentium à Rixleben, quem magna gratia complexus semper erat, aspexit, & quia conversionem eius singulariter sperabat, iussit, ut commonefactus exemplo suo professionem Catholicae religionis, qua sola viam ad caelos patefaceret, non nimium diu differret. Deinde saepe multumq; ad Deum ingemiscens, & se post Confessionem & usum sacrosancti Sacramenti pacatissimum esse testatus, rogavit Bauaricum Legatum D. Metternich, ut id quod faciebat non inter-

mit-

mitteret, neq; à latere suo pedē unum proferret. Itaq; D. Legatum, cūm promississet, Princeps circumplexus, gratias habuit pro benevolentia, & pro ubertate solatij, quo illum toties iam & tam religiosè recreasset. Deinde verò vocans, ubi Lutherani ipsius Consiliarij essent: cūm accessissent ad lectum, dextram porrigit, & extremam salutem dicit, & à tenebricoso turpissimo diabolico Lutheranismō profugere iubet. Interim D. Legatus & M. Zehenderus legebant & recitabant multa, quæ per scripturā sunt, & præsertim per psalmos de spe vitæ æternæ, & de Dei in Christo misericordia sparsim tradita: et orationibus præibant: et confirmatissimum Principem magis ad attollendum in cælos animum, et ad insigendā in Christo fiduciam erigebant, lacrymantibus omnibus, qui circumfusi per cubiculum erant, & sanctam Principis hilaritatem in ipso mortis ingressu videbant. Iam enim signa mors non obscura impressionis suæ dabat: & D. Legatus Bavaricus præfatus ad capeſſendam vitam sempiternā, et ad ascendendū in cælum Principē vocari: monuit ut terrenas curas oēs excluderet ex animo, & totū se occupationib. diuinis occuparet.

Ibi

Ibitum sanctissimus Princeps intuens in Legatū
 quærit; An igitur adesse tempus illud omnino pu-
 taret? Et cum D. Legatus adesse confirmasset,
 laudabat Deum Princeps, quod ad meliorem vi-
 tam, & ad fruendum perpetuum Christi aspe-
 ctum, & ad societatem caelestium civium trans-
 ferret: seque prorsus vacuum esse, ut semper in
 morbo fuerit, ab omnibus mundi negotijs, & to-
 tum versari in caelestium rerum meditatione di-
 cebat: hoc unum expetens, ut dissolueretur & ef-
 set cum Christo.

Rursus morientem interpellat D. Legatus,
 et Christum Salvatorem nominat, qui cum om-
 nibus Angelis & Sanctis obviam nunc procedat
 ad animam illius magno triumpho ducendam
 in cælum. Quod cum inter moriendum audiret:
 videre se Christum Salvatorem suum adhuc sa-
 tis clarè confirmavit, & illa postrema emissa vo-
 ce, complicatis manibus cum supinus iaceret,
 caput nonnihil inflexit in latus, & tanquam si
 somnus eum complecteretur, immobilis & quie-
 tus permansit: non quidem tum statim mortu-
 us: spiritum enim adhuc lenissimè & per inter-
 ualla ad quadrantem horæ ducebat: sed tamen
 partem

partem corporis nullam, non modò non torquebat, sed ne quidem mouebat: ut donec sanctam animam Deo redderet, nullum filum in lecto agitari, nulla pars corporis iactari vel transferri, nulla vena contrahi, ipsa facies, os, oculi, nares, in vno statu consistere animaduertentur.

Postrema verò spiratio in undecimam ante meridiem horam incidit: ut simul & hora audiretur, & sanctissima anima de corpore ad Deum per triumphum in Christo discederet: 17. Augusti: cum vixisset Princeps annis viginti octo, duobus mensibus, duodecim diebus. Natus enim erat Pfortzemi Anno post Salvatorem Christum editum ad huius vitæ & lucis huius usuram 1562. Maij 26. die pro veteris Calendarij ratione, & hora quarta ante meridiem.

Et ille quidem in cælum recto itinere proficiscebatur: quod qui dubitat, Deum in cælo esse dubitat, sequè magno scelere obstringit. Cateri verò, qui in cubiculo & in aula erant, ploratum magnum edebant, lacrymis per genas profusis, & sublato in cælum clamore: non quod pulcherrimam mortem & discessionem in cælum

G inui-

inuiderent optimo laudatissimoque Principi: ve-
 rum quod miseriam animo reputarent, in
 quam eos & totam Germaniam Deus obitu-
 talis herois, & tam sancti Martyris conie-
 cisset. Deslebant orbitatem suam, & cala-
 mitatem patria: dolebant tantum solem, tan-
 tum ornamentum, tantum lumen ita subito &
 in primo pene fulgore restingui, & ex oculis
 mundi ostensam de caelo spem, tam celeriter
 subduci & deleri. Repetebant memoria vim
 eius in disputando: alacritatem in docenda
 fide: libertatem in commonendis propinquis:
 sanctitatem in ponendo alijs exemplo ad imi-
 tandum in vita: recordabantur ieiunia, pre-
 ces, sermones, animi deuotionem, quibus ante-
 cellere nobis alijs coeperat: considerabant sum-
 mam patientiam in sustinendo acerbissimo
 diuturno morbo: haerebat adhuc in oculis, &
 in animo contemptio mortis & amor Chri-
 sti, & in Christo cupiditas commeandi in cae-
 lum: videbant mortuum tanquam somno op-
 pressum, ut multi pene mortuum esse non
 crederent: metuebant ne religioni Catholica,
 cuius semina vix in Prouinciam suam Prin-
 ceps

ceps infoderat, à successoribus in primo flore
 incommodaretur. Ista cum perpenderent, &
 cum incommoda cogitarent, quæ mors illius
 profeminatura in Germaniam esset: quomo-
 do, putatis, repressissent lacrymas? Quis no-
 strum cum seipsum excitat, abstinere iam ad-
 huc à lamentis potest? Mortua videtur sa-
 lus esse Germaniæ: & quis non lugeret? Ce-
 cidit corona capitis nostri, chorusque noster
 conuersus in luctum est: & erit aliquis, qui non
 gemat? qui non ploret? qui magnitudine do-
 loris non eiulet? mortuo Principe & ipsa pro-
 pe cum Principe mortua religione? Inficia-
 ri enim non debemus, mortuum esse exem-
 plum pietatis, amplificatorem religionis, docu-
 mentum sanctimonie, patronum fidei, &
 totius spem Ecclesiæ. Sed ut video, incendere
 vos ad dolorem, & exagitare luctum vestrum
 nihil opus est. Intus lacrymas vobis dolor &
 gemitus exprimit: ipsi quantum lugendum sit,
 animo menteque vestra lustratis. Progredi-
 amur igitur.

Audiuistis spiritualia & cœlestia, in qui- IIII.
 bus excellabat Princeps, & studebat indies ut

ad gloriam Dei splenderet multo magis. Ad-
dam aliquid quarto loco de mundanis: de illis,
quæ ad huius mundi incolumitatem directæ, &
in illo Principe illustria ad summam gloriam
erant, quæ aliquos vestrum fortasse plus mo-
uebunt.

Vt multos triumphos ab hostibus ageret, &
sepe cum hoste tanquam ductor exercitus, tota
acie dimicaret: non sinebat occasio: quam ut
consequeretur, optabat semper. In Coloniense
bellum iuuenis erat viginti annorum suis im-
pensis profectus, ut rudimenta militia isto loco
poneret: quo in bello, quanquam cum hoste pug-
natum nunquam fuit, tamen in obeunda mili-
tia, obstupuerunt omnes veteres duces qui vi-
derunt. Sed de isto nihil dicam fusius: quod ipse
postea, quousque vixit, doluit, & ætatis vitio
studioq; militia excusavit.

Redijt secundo ad bellum in Coloniensi agro
gerendum. Nouesium, vrbs Electoris Coloni-
ensis: inter quem & Principem nostrum inter-
cessit propinquitate sanguinis primum concilia-
ta, postea officijs & studijs ad summam aucta
fraternam benevolentiam amicitia: venerat in
Holan-

Holandicorum Statuum potestatem insidijs Scher-
 chij & Cluthij. Eam ut Hispanicis armis per
 Parmensem Ducem reciperet, summo studio
 elaborabat Reuerendissimus & Illustrissimus
 Archiepiscopus & Elector: nostrumque Prin-
 cipem rogauerat, ut aliquot equites Germanos
 ad urbis obsidionem afferret. Morigerari Prin-
 ceptus debuit multis nominibus. tum quod propin-
 quus Domini Electoris esset, & tanquam fra-
 ter à Reuerendissima illius Celsitudine amare-
 tur plurimum: tum quod stipendium annuum
 constituerat Elector, ut mille equos, et signa vi-
 ginti peditum pro Episcopatu duceret Princeps,
 quoties opus esset: eoq; cum equitatu venit, &
 ad Parmensem, quem Ducem belli imitandum
 sibi proposuerat, sic adhesit, ut discederet pene
 nunquam. Surrexit ante lucem ut obambulan-
 tem in castris, & circumspicientem de rebus
 necessarijs sequeretur: nec abscessit, nisi cum v-
 trunque nox intempesta ad somnum vocaret.
 Observabat quid faceret: audiebat consilia: cog-
 noscebat machinationes: progredientem ad por-
 tas hostium comitabatur, non sine vtriusque pe-
 riculo, cum insidiosè hostis pactionem violaret.

& tormenta disploderet: planeque omnibus curis attendebat, ut ideam perfecti Ducis, quam in Parmensi expressam esse sciebat, animo comprehenderet, & includeret in memoria. Occupata urbe cum Parmensis ad vicinam aliam urbem Bergam Rheni progrediretur, rursus insecutus est: nec domum rediit, nisi soluta obsidione, et admissio in hyberna milite. In eo bello ad perspicendam rem militarem profecit plurimum: & ut natura factus erat ad militiam, et valebat ingenio: sic ex istius summi viri disciplina, breui capitata & momenta maxima gerendi belli cognouit.

Non ita multo post, cum domum reuertisset, & Germanus Hugonoticus miles in agro Argentinensi & Alsatico crudeliter saeuiret, vidistis omnes, quemadmodum ea quae apud Parmensem didicerat, in usum vestrum conuerteret, & vestro illustrissimique fratris auxilio distineret hostem, ne ullo loco Principi nostro & foederatis noceret. Itaque Lotharingiae serenissimus Dux excitatus rumore, qui per Germaniam de istius propinqui sui Principis scientia militari & alacritate & fortitudine percrebuerat, Ducem illum praeceteris delegit, quo in
militia

M. ARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 55
militia uteretur: & liberali constitutione an-
nuæ pecuniæ transegit, ut quoties moneretur,
equites mille, & peditum signa 20. Lotharingico
stipendio sub suo ductu colligeret, et in Lotharin-
gam inferret. Vix verò pactio inter Lotharin-
gum & nostrum Principem interuenerat: cum
offensus ab hoste Lotharingus, Principis nostri
militiam requirit: non ut toto isto numero, nec
ut ipse militaret: sed ut 5. signa pro illius tempo-
ris occasione mitteret. Misit Princeps lectissi-
mum militem, & postea addidit signa alia 4. ip-
se profectus non est: quod Lotharingus non vel-
let; nec dignitas Principis permetteret; nec facta
pactio iuberet; tamen & consilijs suis absens re-
xit exercitum, & interdum praesens prouidit, ne
quid damni caperet. Istius Germanici militis ce-
lebritatem, quam hoste vincendo, & capiendo
Iamesio adeptus fuit, explicatam habetis omnes:
scitis quem terrorem hosti incusserit, qua laude
affectus ab ipso sit Lotharingo; ut si pauci mili-
tes isti non fuissent, vix Prouinciam suam con-
tra hostem Lotharingus defendisset. Quatuor
ex illis 9. signis missa subsidio Duci Cenomano
in Galliam, & profecta cum filio Lotharingi,
quan-

quantam & quàm laudabilem impressionem in
 Nauarrena Castra ad sempiternam Germani-
 nici nominis laudem fecerint, sensit magno cum
 incommodo Nauarrus Rex: ut si non profugis-
 set, aut ut maximè fugisset, si à nebuloso aëre te-
 ctus non fuisset, una exigua Marchicorum mi-
 litum manus eo die & Nauarrenum & copias
 eius deleuisset, & finem belligerandi fecisset in
 Gallia. Enituit tum rursus oppressa aliquam-
 diu, & inobscurata Germanicorum militum
 virtus: eoque modo parta Principi nostro mag-
 na fuit gloria. Etsi verò postea, cum Lotha-
 ringus plena stipendia in undecimum mensem
 non solueret, pars aliqua gloriosa istius militia,
 quæ paupertatem et iniurias omnes ferre diutius
 non volebat, turpiter dilaberetur, & superio-
 rum mensium laudem postrema discessione cor-
 rumperet: tamen hoc nocere Principi optimo,
 qui & Lotharingum sapissimè monuerat, et mi-
 litem discrimine capitis sui, & deuotione fortu-
 narum omnium, in militia sacramento contine-
 re cupiebat, non debet: nec culpam vel militum
 vel aliorum, qui tumultuantem exercitum ma-
 turè non mitigabant, conuenit conferre in Prin-
 cipem,

cipem, qui ista præviderat, & utrinque dederat
 operam, ne quid peccaretur: sicut illa de re spero
 neminem esse, qui Principem nostrum insimu-
 let; qui de alieno peccato reprehendendum esse pu-
 tet: qui non dico culpam, sed ne quidem suspicio-
 nem erroris, harere in illo sentiat. Res perspicua
 est & posita in meridiana luce: nec excusatio-
 nem requirit, nec ornamenta verborum deside-
 rat: nec nocuit Principi, cum viueret, quin à
 multis Monarchis ad militiam liberalissimè
 expeteretur. Verùm is se Hispano Regi cum pri-
 mis propter propinquitatem generis & bonita-
 tem cause, in qua versatur, addicere cogitabat:
 tantoque magis, quod ex Vxoribus bonis Vasallus
 & in fide regis esset: & profectò si vitæ cursum
 tenuisset diutius, superasset in militia ducenda
 Principes omnes. Natus erat ad bellum: & ad
 illud honestè gerendum tota animi inclinatione
 propendebat: perferebat patientissimè labores o-
 mnes, famem, sitim, frigus, æstum: pedes obibat ca-
 stra: excurrebat ad hostis inquirenda consilia:
 periculum nullum formidabat: in acie & du-
 cebat cæteros, & cum necessitas postularet, mi-
 litis ipse stationem & munus suscipiebat: stude-
 H bat

H

bat

58 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
bat ut labore & excubijs vinceret: somno in ca-
stris indulgebat nunquam, & vix vestimenta,
nisi cum exercitum securum esse sciret, de corpo-
re ponebat: & in summa, artē militandi & admi-
nistrandi belli cum explicatam uniuersam habe-
bat, tum usu & tractando sine tadio, sine mole-
stia subibat: Amabat bonos milites: compellabat
humaniter: eorum sibi salutem magis quam suā
cura esse & verbis significabat, & ostendebat fa-
ctis: eaque ratione omnium bonorum animos sibi
deuinciebat: vitiosos grauitate cohercebat: nullū
intermittebat maximi Imperatoris et fortissimi
militis officium, nullamq; bene gerenda rei occa-
sionē. Atq; hec omnia in ista atate, in qua mortu-
um esse audiuitis, cū vix vir factus esset. Quid
existimatis facturum, si processisset longius, &
artem quam ad naturā felicitatem adiūxerat,
corroborasset maiori usu? An censetis veterum
& nouorum hominum potuisse tractandis ar-
mis, & administrandis militaribus copijs, et ge-
rendo bello, & conferenda manu, & fortitudine
animi, et celeritate consiliorum, & prudentia an-
teferri quenquam? Nec bello tantū eminebat.
In pace, Deus bone, quantus & quā excelsus
Prin-

Princeps erat? Valebat non magno adhuc usu rerum, sed summo acumine ingenij, & incredibili perspicacitate, et intelligentia plurimarum rerum maxima, exquisita prudentia, & eloquentia singulari. Nihil erat tam abstrusum, quod sitenuiter explicatum esset, ipse motu ingenij & celeritate natura non statim percurreret: nihil tam arduum, quod vestigandum non putaret, & quod, si animum parum intenderet, non assequeretur: nihil sic involutum, quod cogitatione non euolueret. Vidimus ex tenui principio quomodo res reconditas industria sua perquireret, & tanquam si in Scholis Philosophicis consenuisset, magna cum delectatione explanaret. In mechanicis, qua studio suo et meditatione sine alieno adminiculo inuenit, mirabitur antiquitas. In dandis consilijs superabat omnes, & ad quas res prudentiam applicabat suam, illas eousque persequeretur, ut iudicandis et ponderandis rebus nihil cuiquam faceret reliquum. Audiebat placide quid quisque iudicaret: Multa saepe, in quibus alij subsistebant, ille celerrimam adhibens iudicij sui normam, ad meliorem rationem dirigebat, & explicabat errorem, grauiter sapienter ornatè. Singularem enim erat in dicendo consecutus facultatem, ut ad

omnia, quæ mente perspexisset, accommodare orationem splendidam, tum loquens, tum scribens: posset: sicut multas ipse literas ad Viros Principes sine cuiusquam ductu præscripsit.

Laboris erat patientissimus: cum subditorum causa cognoscerentur, cum res magna in deliberationem venirent, solebat interesse consilijs, nec nomen suum in literis unquam inscripsit, nisi prius inter legendum momenta secum rationum diligenter expendisset.

Supplices libellos à civibus recepit ipse, & ut in tota vita consuetudine, sic etiam ista in re affabilem se esse voluit. Illucebat enim, quod scitis, in eo, inter alias Virtutes Comitatus, digna Principe: & cum omnibus vitijs bellum indixisset, tamen nihil alienius, nihil magis dissidens & pugnans à suavissima ipsius natura fuit, quam fastus & superbia. Intus anteponebat se nemini: etiam cum foris ordinis sui dignitatem gravitate aspectus ornaret. Sensit istam humanitatem & suavitatem morum Doctor Pappus Argentiniensis Lutheranus Ubiquisticus Theologus: quem in Colloquio Emetingano benignissime semper allocutus, iussit in initio pugnae om-

nem.

nem de se sperare beneuolentiam: & uoluit non ut tanquam Principem inter disputandum co-leret, sed ut Theologum Lutheranum, ut aqualem, ut plebeium hominem, ut aliquem de Ministris Pradicabilibus, collegis suis, tractaret: tantum ut teneret modestiam. Vtrinq; enim uirtutem à puero sectatus Princeps magno studio magnaque cura fuit: ut & humanitate, & affectuum atque cupiditatum moderatione excelleret: eousq; ut & ira sceretur rarissime, & iram indignitate rei expressam continuo restingueret, planeque per iracundiam flagitiosè faceret nihil.

Crapulam etiam cum iuuenis esset, amauit nunquam: postea quanquam interdum amicis gratificatus biberet copiosius: tamen nec frequenter solebat, nec obstupesciebat se potu, nec laudabat peccatum: & deinde se ab omni immoderatione abstinere constituerat.

Sed tempus me deficeret, si uirtutes omnes, quarum laus in Principe nostro floruit, complecti oratione, uel inscribere in chartis uellem. Dicam breuiter una complexione: nulla uirtus: studio quesita, nulla natura bonitas, nulla sua-

uitas morum, nulla in agendo commoditas, nec in pace, nec in bello fuit, digna sancto & Catholico Principe: qua in IACOBO Marchione non dicam tenuiter adumbrata, sed ad perfectam speciem expressa non esset, & ad summum splendorem non praluceret. Cur igitur maximum decus atq; lumen ex orbe terrarum & gentium omnium subtractum? cur summum militem morte sublatum? cur extinctum heroicum consilio, & affabilitate, & eloquentia, & rebus omnibus precellentissimum Principem non doleremus? qui religionem sermone & exemplo docere, qui faces sanctimonie sue ad pietatem praeferre, qui lumē ingenij industriaq; sue in pace, & manum in bello porrigere, qui instructas ab hoste insidias, militemq; agris nostris incumbentem distinere & reuocare, qui nos in portu tranquillitatis collocare potuisset?

Nunc cum ista mortuus omnia in caelum secum asportauit, an non lamentandi nobis necessitatem extorqueret & cogeret ad lacrymandum? tantoque magis: illa enim quinta est luctus nostri causa: quod veneno, quod in primoratis flore, quod non vi & necessitate natura, quod

quod odio hominum oppetiuit mortem: & tanquam in prima semente vitam dimittere, non morbis & etate attenuatam, sed insidiosè conuulsam, & ex corpore violenter expressam debuit. Ferri obitus patienter fortassis potuisset, si in extremam incidisset, & in precipitatam etatem: si ex natura vitio traxisset initium. Testes habetis in ordine confessuq; vestro grauissimos, ornamenta Scholæ nostræ, D. D. Georgium Mayerum, & D. D. Iacobum Mockium, clarissimos doctrina & artis tractatione Viros, qui corpus mortui Principis cum secarent: audite attentè, Magnifice Domine Rector, Proceres & Auditores omnes: cum corpus ferro aperirent, totum corpus inuenerunt affectum optimè: Adhuc aduertite: inditium nullum, semen nullum morbi, signum nullum in venis & visceribus harebat: conformata plenissimè ad diuturnam sanitatem erant omnia, & ad spem perfectam instituta longissimæ vitæ. Cor, pulmones, iecur, splen, renes, vesica: nihil eorum erat, quod maculam, quod vitium, quod tabem præ se ferret, quod futuram imbecillitatem prænuntiaret, quod non incorrupti succiple
num;

num esset: ut de Medicorum sententia, vitam
 ad centesimum annum tenere propter viscerum
 soliditatem potuisset. Solus ventriculus, qui ta-
 men reliquo corpore speciem pristinam retine-
 bat, tribus locis, ubi venenum adhaeserat, perfo-
 ratus ad tertiam pelliculam erat, erosus duris
 interioribus duabus tunicis. Foramen unum fa-
 bam, reliqua duo pisum aequabant. Deinde diu-
 turna diarrhoea & acrimonia veneni sulcos in
 intestinis duxerant, & praesertim rimas incide-
 rant in intestino recto: de quo in altera oratione
 agemus fusius. Id igitur dolendum est, à quo im-
 manes & fera Parcae manum adhuc abstinuis-
 sent, cui ipsa mors pepercisset, eum malevolentia
 hominum oppressum: & tanquam si animam il-
 ligatam in sano corpore, insecta manu extraxis-
 sent, sic non mortuum, sed crudeliter necatum
 esse. Non mors, ut cursum suum in natura te-
 net: non Parca, non fatalis necessitas in luctum
 nos coniecit: sed hominum perfidia omnibus pri-
 uavit bonis, quibus circumflueremus, si viveret
 Princeps. Itaque attollere eulatum, & incusa-
 re hominum crudelitatem, & domos atque pla-
 teas aspergere lacrymis, tum omnes debent, in-
 cola

cola Germania, communis patriæ: tum nos præ-
 fertim debemus: progredior enim ad extremum VI.
 orationis caput meæ: nos, inquam, lugere de-
 bemus, qui Friburgum, qui Brisgoiam inha-
 bitamus: qui Marchionatum Hachbergicum
 circum sedemus, & communibus cum illo finibus
 tenemur: qui vicini, qui fœderati, qui socij fui-
 mus Marchionis optimi. Amabat ille serenissi-
 mum Archiducem, Principem clementissimum
 nostrum, & colebat tanquam patrem. Illum
 enim & serenissimum Bauaria Ducem, ambos
 propinquitate sanguinis adiunctos, ambos æ-
 tate & animis antecedentes, ambos bene de se
 meritos, & amborum beneficijs deuinctus, am-
 bos lumina religionis, & fulcra imperij, & or-
 namenta patriæ delegerat, quos tanquam pa-
 tres obsequens filius officiosè & peramanter ob-
 seruaret: ad quos colendos, quamdiu vitam de-
 geret, totam vim officiorum conuerteret, a-
 morisque sui: & pro quibus, si opus esset, effun-
 deret animam.

Itaq; ad vos etiam, Ciues serenissimi Archi-
 ducis, patris & gentilis sui, vicinos suos profe-
 rebat amorem: Vos diligebat: habebat in oculis

I Pro-

Prouinciam, Scholam, Urbem vestram: laudabat beneuolentiam in vobis & factam aliquoties tribuendi officij significationem: comparabat ipse se ad omnem vobis impertiendam singularem gratiam, & totum consilij, ingenij, fortitudinisq; sua fructum in vos deriuare & communicare vobiscum cupiebat: vitam pro vobis suam, pro vestra & liberorum & agrorum incolumitate ponere cogitabat. Vidistis omnes ante hoc tempus: annus iam pene vertitur: cum equestris Nauarrena turma una Basilea recepta in urbem & agrum esset: altera infra Offenburgum in Hanouici Comitum se Prouinciam infudisset: & timerent multi, ne in fines vestros in Brisgoiam bellum ducerent: quomodo tum, quanta cura quantoq; studio accurreret: offerret auxilium, conferret consilium: & se caput, prouinciam suam, fortunas omnes deuoueret pro salute vestra, pro sedibus, pro focis, pro vxoribus, pro liberis, pro aris vestris. Cetera ipsi meministis. Recens sanè tēpus est: recentissima res: obliterari & effluere ex recordatione memoriaq; vestra ita subito non potuit. Notum omnibus est, ignotum nemini: ut ea quæ ab illius

inge-

ingenio, sanctitate, amplificatione religionis, artibus belli & pacis proficisci & expectari poterant, tamen si ad totam Ecclesiam & Germaniam uniuersam pertinerent, tamen uobis cum primis ad usum uestrum destinauerit.

Ad uos, si uixisset, & ad uestrum singularem fructum precipue redundassent omnia. Nullum istorum erat, quod uobis non tribuisset: uiuisset religione, precibus, exemplo, manu, consilio: vim hostilem & direptionem Prouincia à mœnibus, ab agris uestris prohibuisset: defendisset uos, uxores, liberos, aras, & focos. Itaque ut uita illius præ cateris incredibilis uoluptatis uobis attulisset fructum: & Urbem Scholamque uestram omnium honestarum rerum prosperitate, ad summam uoluptatem infinite impenseque letificasset: sic cum expectationem uestram, cum felicitatem, cum usuram suauitatis, mors Principis una litura deleuit: cum totam salutem Prouincia non obruit, sed restinxit & sustulit: & ne quidem spem adipiscendi reliquit: in hac maxima orbitate iniuriaque fortune quid moneri uos attinet, ut luctu, ut lacrymis, ut squalore, ut lamentis, ut eiulationibus uincatis

*tis cæteros omnes? ut id faciatis, quod occultus
 naturæ sensus, quod in venis vestris, in visceri-
 bus, in medullis infixus & fusus per omnes an-
 gulos dolor, quod æquitas, quod aspectus cali re-
 pugnantes & inuitos facere cogit? Circumferte
 oculos, considerate animis, lustrate Rempub. Re-
 ligionem, Prouinciam, Scholam, Urbem: ad vos
 aspiciate, ad uxores, ad liberos, ad agros, ad domos
 vestras: videbitis calamitatem: audietis lu-
 ctum & querimonias: Ipse aër mortem Prin-
 cipis, cum diu calum serenum & sudum fuif-
 set, repentinis pluuijs tanquam lacrymis decla-
 rauit, & seipsum ex summa amœnitate in squa-
 lorem maximum proiecit.*

*Plura me dicere & lacryma meæ, & vestri
 gemitus non patiuntur. Cieri vobis lacrymas,
 & exacui luctum non est necesse. Ipsi & lugetis,
 & quare lugendum sit, me tacente, cognoscitis.
 Auditis serenissimi Archiducis nostri et Catho-
 licorum Principum omnium lamenta: auditis
 dolorem: Videtis religionem, patriam, Prouin-
 ciam, Germaniã, salutem publicam, & priua-
 tam omnium, amissione Principis maximi, peri-
 clitari: quid de tractu de felicitate vestra, de in-
 columi-*

columitate Prouinciæ, de fide Catholica, de tranquillitate Germania sit, aperte planissimeq; spectatis: ruinam prouidetis, & periculorum inuolucra, quæ si Deus non auertet, nos obruent liberosq; nostros. Itaq; cum Prophetæ requirite capitibus uestris aquam: oculis fontē poscite lacrymarum: expendite iacturam quam fecistis: plorate die & nocte interfectum filium, futurum patrem, populi Dei: proiecti domi & in templis in pedes & ante Dei conspectum, & obtestati eius in Christo filio misericordiam, orate uerbis, orate lacrymis: sletu accendite orationem: omnibus signis animos uestros & interiores sensus effundite: an respiciens ad lacrymas nostras & ad cordis angorem Deus, iram fortassis leniri & retrahi flagellum, quod in nos & in dorsum nostrum direxit; et incensas faces restringui sinat: & mittat alios, quorum patrocínio & ductu, tum hic affluamus rebus expetendis omnibus, locupletati cognitione Christi, & fructuosis Christianæ Catholicæ doctrinæ testimonijs: tum post uitam piè decursam, religiosè mortui, in cælum hilariter ad Sanctorum omnium societatem, & ad participandam in Christi magni Dei nostri

DE VITA ET MORTE D. IACOBI
merito cœlestem æternam beatitudinem, & ad
aspiciendum inter reliquos Sanctos excelsio loco
positum Principem & Martyrem nostrum
IACOBVM Marchionem proficiscamur. Id ut
impetremus, præstet seminator & factor omni-
um rerū Deus Pater in Filio, unico totius mun-
di Salvatore, & gratia Spiritus sancti, Deus
vnus, benedictus in æternam sem-
piternitatem. Amen.

ORA-

71

ORATIO POSTERIOR DE VITA ET MORTE ILLUSTRIS-

simi Principis & Domini, D. IACOBI Marchionis Badensis, & Hachbergensis, &c. recitata Friburgi Brisgoia in amplissimo Schola, Reip. & Ecclesia procerum confessu, à Nicolao Hessero.

ET SI verissime nuper: Magnifice D. Rector, generose Baro, Schola & Ecclesia & Reipublica reuerendi nobilissimi clarissimiq̃ue Proceres, auditores & studiosi optimi: in confessu isto amplissimo vestro de Herois maximi IACOBI, Illustrissimi Principis & Marchionis BADENSIS obitu iudicatum, & assensione atque approbatione vestra confirmatum fuit, non posse dolorem, quem Ecclesia inde tota Catholica suscepit, vel exhauriri verbis, vel lamentis unquam satis & lacrymis deleri: planeq̃ue sic res habet, ut is, qui ante me causam dixit, quantum temporis condi-

72 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
conditio permittebat, argumentis & iudicijs re-
rum, non tractis violenter ex artis dicendi sub-
tilitate, sed liberè ductis ex hominum omnium
conscientia, & ex publica aspectabili luce docuit:
Tamen, quod semper contingit, ut res una sub
vnius animi circumspectionem subiecta, cum
ad unam rationem non refertur, varietate &
dissimilitudine considerationis, ad unam sen-
tentiam non iudicetur: idem posse nobis hic usu-
venire & tum sensi: & postea, cum attentius re-
putarem, existimaui multo magis.

Nam cum ad nos, ad Patriam, ad Ecclesiam
Christi, ad omnium terrarum & gentium thea-
trum, externis oculis spectamus: & cum rem cõ-
muni iudicio sensuq; mundi perpendimus, non
veratantum illa sunt, sed & nimis parçè tra-
dita, & ad dignitatem non satis amplificata:
Multa etiam, ne tum dicerentur, angustia tem-
poris, ad cuius dimensam rationem loquendum
fuit, non pattebatur: sicque res nostras mors illa
perculit, ut nullo flumine orationis, & nulla
temporis longinquitate, si infinitis annis ora-
tores plurimi vim facultatemque suam in di-
cendo conferrent, magnitudinem exprimerent
acer-

acerbissimi doloris, maximaque calamitatis nostra.

Sed ut ista rectè dicuntur: sic, Viri maximi, si respiciemus ad personam mortui Principis: si cogitationem per res nascendo traditas, & in vitæ cursu administratas, & morte perfectas circumferemus: si in lustranda virtute, gloriaque Principis toto animo inharebimus: hoc profectò respectu, necesse est affectum iudiciumque mentis nostra mutari plurimum: nec tum Principis deflendam mortem, sed exoptandam antequam subiretur: iamque cum appetita adeò gloriosè fuit, ponendam in magna felicitate: nec prosequendam lacrymis: sed lætitia, & gaudio, & hilaritate, sentiemus. Nam ut isthic, cum nos resque nostras ante oculos proposuimus, plena luctus & doloris apparuerunt omnia: eoque verè doluimus, affecti tantis tamq̃ multis incommodis: ita vicissim cum Principis personam, vitam, gloriam, mortem animaduertemus, quia eorum, quæ expetenda optabiliaq̃ maximis Viris sunt, conspiciemus nihil prorsus defuisse: adfuisse omnes gloria, dignitatis, virtutis, pietatis triumphos: floruisse in Principe rerum

K istarum

istarum maximarum laudem, non ad medio-
 crem speciem, sed ad absolutam & expletam om-
 nibus numeris, & ut in hac vita desiderari
 potest, ultimam summamque perfectionem: ut
 vllius amplitudinis & præstantiæ gradum, in
 quem se longius proferret, & quem virtute
 nondum conscendisset, ante se positum Prin-
 cept nullum cerneret: Ecquisnam ab omni sen-
 su iudicioque virtutis sic alienus erit, ut & ple-
 num Principis reg² nulla mancum vita curricu-
 lum fuisse: ideoq³ non lamentandam, sed gratu-
 landam maximo Principi tam insignem & præ-
 cellentem, & non annis, sed gloria maturam
 mortem non existimet? Vera autem esse, quæ
 in Principe laudavi, & in dignitate atq³ vir-
 tute eousq² illum, cum moreretur, natura fuisse
 studioq³ prouectum, ut si centum annis in vita
 se sustinisset diutius, augefcere in gloria, quam
 totam iuuenis, perfunctus omnibus honoribus,
 arripuerat, non potuisset: constitui in vestra
 rursus corona, Magnifice D. Rector, generose
 Comes, & præstantissimi Viri, perspicuitate re-
 rum, quæ in oculis mentibusq² vestris inharerit,
 & clarissimis exemplis nouæ orationis planum
 testa-

testatumque facere: ut, si attentè audietis, confidam futurum neminem, quem non euidentia factorum ad assentiendum statim impellat.

Paucis complectar omnia: & ut ordinem perspiciatis, docebo primum, in summa laudis & dignitatis, quanta accidere mortali potest, possessione natum Principem: auctum literarum & bellorum gloria: positum in Pontificum, Regum, Principum, & omnium hominum amore, in Propinquorum & Vxoribus benevolentia, in optabili fortuna cursu: cultum à vicinis & ciuibus: ornatum multis laureis, non prius amisisse mortalis vitæ usuram, quàm in summum se fastigium humana laudis sustulisset, ut laus, qua careret, nulla restaret. Docebo secundo,

I.

in cognoscenda Religione, & conformanda ad Pietatem vitæ, et colendo verbis factisque Deo, a deo longè progressum, ut necessario, in summo feruore intus ardentis S. Spiritus, cùm exemplum fidei vitæque ad memoriã posteritatis posuisset, & mundus sanctimoniam illius non caperet, humeris Angelorum à Christo duceretur in cælum.

II.

Docebo tertio, mortem, quam oppetiuit, planè conuenisse in gloriam ipsius, ut qui dignitate

III.

Et pietate in vita triumphasset, exemplo et modo illustris è mundo discessionis triumpharet in morte. Tandem pauca sæpe aspergam: Et tum ipse breuiter concludam: tum in vestro iudicio reponam, quia mundi honores omnes percurrit: quia nullam reliquam fecit mundana maxima gloria partem: quia vera ista sunt omnia: ut vbi vestro arbitrio, ante me ipsi concludatis, non breuem fuisse annorum numerum, quos Princeps viuendo confecit: satis diu vixisse Principem, decoratum amplissimis vitæ ornamentis: nec dolendum, cum ad illum oculis attendimus, quod illa etate; sed gaudendum, quod ista absolute gloria à nobis discesserit.

Cur verò in audienda oratione, quam amor in Principem, quam virtus illius, quam relictæ meritorum memoria expressit, libentibus vos animis versaturos nobiscum esse sperem: causa sunt plurimæ: beneuolentia infinita vestra in Diuum Principem: humanitatis emicans in vobis clarissimum lumen: rerum, quas tractabimus, excellentia: tum præsertim, quod facile cogitarem, quia antecessori meo in lugubri sermone, cum ad mœrorem vos luctumque reuocaret.

ret.

ret, benignitatem summam tribuistis, multò libentius adhibituros iam aures, cum lenitur dolor, & sub alia consideratione ad iucunditatem letitiamq; capiendam ex obitu Principis eriguntur animi: cum ostenditur, quod ex triumphis mundi, per mortis triumphum, ad occupationē infiniti celestis triumphi processerit Princeps, magis latandum; quam dolendum, quod nos orbatos utilissimarū maximarumq; rerum fructu reliquerit: quo tamen, si rectè reputabimus, orbati prorsus non sumus: postquam ille corpore absens, spiritu & celesti imperio praesens, intercessor ad Dei pedes in Agni, Dei nostri, perpetua consuetudine pro nobis consistit.

De his dicturus, cur benignitatem vestram exspectem, iam explicavi: et ut faciatis, pro summo studio meo infinitè obnixeq; rogo.

Primum igitur natus princeps IACOBVS: ut cum illius ortu nostra nascatur oratio: in Illustrissima Marchionum Badensium stirpe summaq; dignitate fuit: quæ familia, ut Pius I I. Pontifex maximus, ante annos penè centum & quinquaginta in monumentis suis consignavit, claris illustrata titulis, nullum unquam non e-

gregie sapientem Virum produxit, et cuius Prin-
 cipes omnes, ut ille idem loco alio testatur, vetu-
 state insignes sunt & opinione iustitia: & sicut
 tertio rursus inquit, clarissimi semper iustitia fa-
 ma & prudentia fuerunt: non in Germania tan-
 tum, in qua, per annos quingentos integros, Baden-
 sum Marchionum Principum peruagata per om-
 nes prouincias & testata pace belloque virtus, ad
 summam maximamque claritatem enituit: sed in
 ipsa etiam Italia: ubi annis abhinc quadringen-
 tis Veronensem Marchiam ab Imperio ipsis subie-
 ctam, summa cum laude rexerunt. Nec tamen
 illis angustis finibus inclusa et terminata Baden-
 sum Principum antiquitas est: Imperij Prin-
 cipes erant, antequam Marchionatus esset Ba-
 densis: & antequam isto cognomento, quod ex
 Italica dignitate sumptum, in Germanicam
 Prouinciam translatum fuit, Badensem ter-
 ram, Suenicum Imperij particulam posside-
 rent. Multo antiquior est origo, & multo a
 memoria nostra remotior: progressa ad aurea
 Henricorum secula, & ad finem familiae Caro-
 li Magni; ut priscis & heroicis temporibus,
 Principes veteres Sueuia fuisse progenitores

IACOBI Principis, ante octingentos annos de clarissimis testimonijs historiarum, & indicijs Archiavorum liqueat: quod nos peculiari libro planum facere, & vetustissimam dignissimamq; familiam in maximo literarum lumine collocare constituimus. In ista igitur gente, ex patre heroe maximo, Carolo Marchione, Ernesti filio, et matre Anna Palatina, Bauaria Ducissa, Ruper-
 ti Veldentij filia, procreatus in lucem Pforze-
 mij Princeps fuit, cum in Anno, à quo Christus
 Saluator cum vera carne in hominum aspectu
 primùm comparuit, Millesimo quingentesimo
 sexagesimo secundo, vicesimus sextus decurre-
 ret Maij dies, & quartam iam ante meridiem
 confecisset horam, cum & simul primam mundi
 lucem oculis Princeps hauriret: et eodem momen-
 to per subiectum cœlum circumlatus sol, primis
 radijs terram, qua nostro aspectu definitur, col-
 lustraret: quod inscribere in animis & complecti
 cogitationibus vestris debetis, cum sole natum
 esse Principem: & cum sol primùm lumen isto die
 in superiorem mundi partem iniecisset, venisse
 cum sole et cū primo ipsius aspectu, in oculos homi-
 num Principem nostrū: in illo die, qui Eleutherio
 Papa

Papa & Martyri, cuius nomen ingenuitatem & libertatem ex vocis notatione significat, sacer est.

Pater quantus Princeps fuerit, quantumq; de se per Germaniam & Galliam grauitatis sparserit, & prudentia suae lumen, dicetur in peculiari, in quo Badensem totam familiam explicauit, libro multo copiosius. In matre Deus sic omnium virtutum accenderat faces, & istos igniculos ingenerauerat diuini caelestisq; fulgoris: ut omnium virtutum concilium atque coetus in angusto illius pectore confluisse videretur, ipsaq; sola diuini studio numinis, beneficentia in pauperes, verecundia, defensione pudoris, plena perfectaq; in perferendis morbis & arumnis patientia, orandi assiduitate, & humanitate laudabili, totius Germania heroinis praelegeret, totamq; vitam suam tanquam illustre exemplum poneret, in quod Principes caetera, si saepe multumq; respicerent, errare in reeta viuendi ratione possent nunquam. Ad hos duos Parentes, tanquam ad illustrissimarum duarum gentium nobilissimam sobolem, adiuncta cognatione propemodum omnes per Europam

nam regia & magna familia sunt: & paterna sola linea, vetustate originis, & multitudine nuptiarum, & diuturnitate gentis, in omnes stirpes sanguinem suum infuderat, & propagatione amplificauerat, ut nulla maiorum Principum familia esset, quae non ad IACOBYM Principem sanguine & gentilitate ex solo parente attineret.

Imperatoris enim Caesaris maximi & Augustissimi nostri tritauus, Ernestus Archidux Austria, abauus fuit Principis Marchionis IACOBI: cum filium haberet Fridericum Imperatorem maximum: filiam Catharinam uxorem Caroli Marchionis, quae per Christophorum filium, Ernestum nepotem, pronepotem Carolum, genuit IACOBYM, sanctum nostrum Principem.

Inuictissimus Hispaniarum Catholicus Rex, & Archidux serenissimus noster, eundem auum nominant, quem IACOBVS Princeps: ab eodem paribus propinquitatis spacijs propagati omnes.

Serenissimi & Reuerendissimi Bauaria Duces, & Cardinalis Austriacus, una progressionem
L facti

82 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
facti remotiores, in eodem gradu consistunt,
quem ab Augusto nostro & Imperij Monarcha
teneri diximus: tamen rursus Bauaria Prin-
cipes ex aui nuptijs accedunt multo vicinius:
& aui patrem agnoscunt Philippum Baden-
sem Marchionem, cuius ex fratre pronepos
IACOBVS Princeps fuit.

Franciscus Caroli serenissimi Lotharingie
Ducis pater ad unum se stirpemque suam cum
IACOBO Principe tritavum, Ioannem Lotha-
ringie Ducem referebat: ex cuius filio Friderico
Lotharingie Princeps; ex alterius filij Caroli
Catharina filia, lectissima femina, Marchiones
Badenses, Lotharingici Ducatus à Carolo Prin-
cipe, si maior natu filia liberos nõ reliquisset, de-
creti in publicis tabulis heredes, in istam, quam
oculis ad summam voluptatem aspectamus, am-
plitudinem sese diffuderunt. Quid de reliquis
Germania regulis dicemus? Electores Pala-
tini, amplissimum Principum Germania &
primarium genus, ex sorore Ernesti, qui avus
erat IACOBI, nati omnes: rursus ex Velden-
tia Palatina Bipontina familia, procreati Ba-
senses Marchiones nostri sunt.

Chri-

Christiani, potentissimi Saxonie Principis, Electoris, abauia, Margreta Austriaca, soror erat Catharina, qua coniuncta nuptijs proauo fuit IACOBI Marchionis nostri. amba Ernesti filia: illa Electorum Saxonie; hac Marchionum Badensium mater: qua eadem inter Illustrissimos Saxonie Vimarenses Duces & Marchiones nostros intercedit, tamen uno gradu prouecta longius propinquitas. Ex Patre Alberto, & matre Margreta Badensi, filia Iacobi Primi, qui atauus fuit IACOBI nostri, susceptus Illustrissimus Ioannes Princeps Brandenburgicus Elector, ceteros omnes Electores Brandenburgicos profeminavit. Alterius familia, quae & Berussiam & Franconiam administrat, filiae bis in familiam Marchionum Badensium nupserunt.

VVittebergica stirps illustrissima, & tota per Irmengarda Marchionissae Badensis fecunditatem sustentata, & nuper rursus nuptijs consociata cum sorore Principis nostri clarissima heroina Dorothea Ursula, cum hac ex vita excessisset, rursus Palatinam Ducissam hodie Veldensem, quae IACOBI Principis patruelis soror

L 2 est,

est, in matrimonio habet. Regius Suecicus sanguis bis iam cum Marchionica stirpe confluit: semel per socrum illustrissimi Ernesti Friderici Principis, clementissimi Domini mei, qui frater est Principis mortui; deinde per matrem Edoardi illustrissimi Principis, qui cum IACOBO Principe abavum unum Christophorum Marchionem recenset. Et quid dicam? Nulla hodie, quousque nomen profertur Christiana religionis, stirps est Regum vel Principum, quæ non sanguinis vinculo cum Marchionibus Badensibus continuata, & propinquitate generis, & communi gentilitate cognata coniunctaque tenetur.

Magna ista laus est, planeque maior quam communiter nobiscum reputamus: nasci in antiqua, honorata, & per tot aetates, inter tot armorum triumphos, & summarum gloriose progressa dignitatum splendorum familia: istis nasci parentibus; ista propinquorum multitudine & praestantia: ex ista origine, & ex isto sanguine duci, ex quo eodem summi Imperatores & Reges, quorum imperio & dominatu Respublica hodie Christiana uniuersa tenetur,
 initium:

initium traxerunt nascendi: & posse sparsum
 per omnes gentes sanguinem & splendorem ma-
 iorum animo recolligere, & tanquam digitis in-
 scriptas auorum & externa gloria illuminatas
 virtutes ostendere. Quæ res una in summa po-
 nere Principem nostrum gloria potuisset: ut eo
 solo ornamento ad laudem maximam floreret:
 nec si prima ætate in cuius moriendi necessita-
 tem subisset, conquerendi causam haberet,
 quod vel vixisset inglorius, vel frustra pro-
 creatus in mundum esset. Nam in quo felicitate
 summam multi consecantur, ut post diu
 & laboriosè decursam vitam, in unius influant
 Regis vel Principis beneuolentiam: id nascendo
 consecutus fuisse Princeps noster: ut simulac
 vitalem auram prima spiratione suscepit, Im-
 peratoribus, Regibus & Ducibus per Europam
 omnibus, non gratia esset, sed propinquitate &
 similitudine sanguinis adiunctus.

Nec enim cum illis sentiendum est, qui lau-
 dem, quæ in familia diu floruit, & sanguinem,

Et genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
 nostra esse non sinunt. Errant qui sic iudicant:
 nostra illa sunt: quanquam externa sunt, &

L. 3. tracta.

tracta ab alijs: tamen etiam à nobis possidentur: ut nostra sunt, qua parentes reliquerunt, pecuniæ, agri, possessiones, hereditates cetera: sed ut hac inconsiderantia incuriaque nostra amittuntur; sic illa, cum similitudinem sanguinis & laudem gloriæ imitatione factorum non retinemus, à nobis defluunt, & possideri amplius non possunt. Tamen eousque nostra erant: tradita nobis cum vita à maioribus, & cum sanguine, in quo inhaerescunt: nec tam angusta res Virtus est, ut unius corpusculi, uniusque ætatis spacio terminetur: sed semel suscepta, cum eius nutrimento anima tanquam pasta, seipsam ad virtutis studium sustinet, propagatur liberis; tum profectò fructum à se partum cum posteritate communicat, & viriditatem suam per ætates multas tuetur: nec si id non esset, nuptiæ à sapientibus viris expeterentur, si de retinenda continuandaque in familia possessione virtutis laudisque suæ diffiderent: si & similes eorum, à quibus nascuntur, & fruenda paternæ gloriæ heredes liberos futuros esse non sperarent: si non de superiorum seculorum memoria, & de exemplis, quæ
 ipsi

ipsi notarunt, vidissent gentilem auitam &
 contestatam laudem nunquam obfuisse poste-
 ris, etiam cum à naturali virtute stirpis ipsi,
 corrupta voluntatis vitio degenerauerunt. Est
 enim in omnium animis insitum, cum anti-
 quissimam memoriam meritorum in Remp. de
 illis recordantur, quorum liberos & nepotes aspi-
 ciunt: ut ad tribuendam benevolentiam permo-
 ueantur: & adhuc, quanquam aspersam macu-
 lis, & sordidatã à posteris, tamen perennitatem
 veteris gloriæ cognoscant. Quanto verò prestan-
 tiore laudem esse putamus, qua et antiquo splen-
 dore ipsa collucet, & accensa nouo lumine, adq;
 nouum adminiculum adnixa, multò se tollit al-
 tius, fortiusq; splendet? Sic igitur & progenito-
 rum virtute Princeps noster, statim, cum infans
 esset, clarebat, & sumptam ab illis laudem in se
 studioq; suo adaugens, perducere deinde ad sum-
 mum cupiebat fastigium: ut vera solidaq; digni-
 tas familia sine decessione in Principe hereret,
 sexcentis & amplius annis ad illum usq; perpe-
 tuata: cuius hereditatem nascendo subiuit, tum-
 que continuò in possessione maxima gloria cœpit,
 cum primùm vitalem spiritum hauriret.

Sed

Sed in ista solitaria laude conquiescere, & inclusam tenere bonitatem & vim naturæ Princeps noster non potuit: processit ad nouum de se virtuteque sua posteris accendendum lumen: ut non tam maiorum splendore eniteret, quàm ut ipse propinquus & ijs, quibus vitam & Provinciam hereditatem traditurus esset, nouam relinqueret in exemplis rerum gloriose actarum positam laudem.

Educatus cum puer esset ad spem maximam: postquam Pater Marchio viuendi finem 10. Calendas Aprilis, Anno LXXVII. fecisset: iudicio prudentissimæ matris, & curatorum, missus Argentinam biennio post fuit ad vberiora facienda, quæ sub priuata institutione iecerat, studiorum semina. Audiuerat mater optima, fuisse Iacobum Marchionem Badensem, mariti sui patrum, & patrum magnum filij, Treuirensis Archiepiscopi: qui cognoscendis bonis artibus & literis, omnium hominum, cum viueret, non per Germaniam tantum, sed per orbem terrarum admirationem commouisset: ut & perspicacitate ingenij, & progressionem in studijs, & eruditione iudicij à Philelpho docto viro

viro antecellere omnibus Italis diceretur: & Philelpi sententiam ipse Iacobus Episcopus illustri testimonio comprobaret: cum in comitijs Coloniensibus, iussus à Maximiliano Augusto Cesare pro Imperij dignitate Vir unus, Princeps unus, quatuor gentium Legatis, quatuor linguis, Latina, Germanica, Italica, Gallica responderet publice: & postea libros ipse plenissimos reconditæ doctrinæ scriberet, qui adhuc hodie in Bibliotheca Electorali asseruantur Treuiris. Is quod pene iuuenis extinctus in flore ætatis esset, & nondum factus quadragenarius, postremum vitæ diem confecisset: sperabat Marchionis mater nostri, literarum & pietatis amantissima mater, filium, cui eodem pene consilio pater imposuisset IACOBI nomen, & cuius illa celeritatem in arripiendis literis perspexerat, illis iisdem vestigijs progressurum ad similem esse præstantiam in literatura linguarum & artium. Sic Argentinam venit, & ut habebat celerrimos ingenij motus, cum ibi biennium integrum pene posuisset, Latine lingua & Dialectices usu sic instructus discessit, ut scriberet Latine purissime, & Logicam, qua in iudican-

M

dican-

90 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
dicandis & conformandis argumentis, & in ge-
neralibus notionibus versatur, teneret totam.
Itaque continuo, cum studia feruerent, ablega-
tus in Italiam, ut linguam istius Provincia ad
Latinam adiungeret, vix semestri spacio non
haesit; sed percurrit per uniuersam Italiam
& Siciliam: tamen in itinere, & quibus locis
interdum ad se recolligendum subsistebat, spa-
cio illo breuissimo & linguam uniuersam, &
concinnitatem in pronuntiando, & copiam in
loquendo, assuetudine & imitatione quotidia-
na percepit, ut tanquam Italus cum Italis lo-
queretur. Ibitum accidit, ut spes, quam de glo-
ria Principis in literarum et artium studio com-
prehenderamus, non quidem periret: tamen de-
bilitaretur, et deinde propter intercessionem im-
matura mortis, tanta non esset, quantam futu-
ram esse augurata semper mater fuit. Comitium
Caesar Augustus habebat. Anno octuagesimo: in
ea, quod totum per Romanum Imperium conue-
nisse diceretur, Princeps etiam noster decimo o-
ctauo aetatis anno ex Italia profectus est, ut am-
plitudinem Comitiorum videret, & propinquo-
rum Principum, cum primis vero Maximi Cesa-
ris.

ris benevolentiam sibi pararet: quod morum sua
 uitate, et habilitate corporis, & venustate actio-
 num omnium sic consequebatur, ut tanquam si
 etate aequalis omnium esset, amaretur ab omnibus.
 Sed quod dicere coepimus, cum aulicam vitam aspi-
 ceret: cum de militia & exercitu ducendo voces
 illum quotidiana militarium hominum circum-
 sonarent: cum in alienos à literis homines, bello-
 rum sectatores incidisset: contineri diutius intus
 à natura ingeneratum armorum studium & e-
 questris virtus, quae in puero semper enitebat,
 non potuit. Itaque literarum & studiorum amor
 parum defluxit: neque iam plus temporis sen-
 tiebat solis libris tribuendum: sed quomodo
 regeret equum: accurreret gloriose in longissimo
 spacio ad suspensum circulum: in ludicris bello-
 rum simulacris cum hoste confligeret: hastas
 tractaret: ad bellise artes & labores assueface-
 ret: animo circumspiciendum, & usu pericli-
 tandum esse iudicabat. In quo animaduersum
 fuit, quo die ad rem illam serio tractandam
 cogitationem adiecit, eo, tanquam si atatem in
 hoc studio posuisset, summa cum dignitate ex-
 ludis omnibus discessisse victorem: ut non fo-

ris ex institutione magistrorum, qui exemplis
artem & verbis premonstrabant, à Principe
addisci: sed in natura ipsius nasci videretur ar-
morum & belli intelligentia.

Contigit ut non ita sanè diu post comitia,
ad sustinendas nouas nuptias noui post omnium
patrum et nostram memoriam mariti Episcopi,
in Coloniensem Prouinciam Exercitus ducere-
tur: ubi Princeps noster, cum & auuiditate bel-
li cognoscendi, & alacritate natura flagraret,
& multorum blandimentis accenderetur ma-
gis, quod ab altera parte vocatus non esset, cum
Lutheranis se coniunxit: non odio religionis, à
qua tum non prorsus abhorrebat: sed ut quo-
quo modo Tyrocinium militia poneret, & speci-
men virtutis in animo infusa, externo signo da-
ret. Ducebat suis impensis, & sua moderatione
paruam manum equitum: nec se sacramento
militari obstringebat: tamen dicerem, quantam
inde laudem, quantam hominum de se opinio-
nem collegisset: quid in eo bello factum esset: nisi
Princeps cum viueret, cum rationes belli factiq;
sui perpenderet attentius, optasset ipse semper,
ut ista pfectio obliuione perpetua oblitteraretur.

Interim

Interim reuersus domum, de sapientissima
 matris consilio & iussu, in matrimonium gene-
 rosam & illustrem virginem Elisabetham, An-
 no octuagesimo quarto, magna solemnitate du-
 cebat, viduam nunc Catholicam, matronam
 laudatissimam; non tam quod amplissima pecu-
 nia & ditionum maximarum haeres esset, & à
 patre Cuylebergicos Comites, à matre Mander-
 schidticos attingeret: quod à bellicis artibus
 mitissima lenissimaque mater abducere filium for-
 tassis cogitaret. Tamen id quod intendit, non
 impetrauit. Natura intima summaque vis,
 quae in Principe ingenita erat, studio iam non-
 nullo exculta & suscitata, crescebat cum aetate:
 seque apertius in dies proferebat singulos: ut,
 quò magis nuptijs includeretur, hoc illa magis
 per omnia repagula perrumperet, nec clausam
 tectamque Principis maximi gloriam esse sineret:
 etiam cum uxorem, ut virtutum omnium &
 lenitatis & amoris in maritum exemplum, a-
 maret unice. Itaque totam reliquam aetatem
 consecrandam in belli & armorum usum puta-
 uit: ut cum hostis in patriam impressionem fa-
 ceret, non solum corpus & vitam obijcere: sed

M 3. artifi-

artificiose posset bellum gerere, & administrare militiam: in quo inertiam eorum reprehendebat, qui confisi in potentia & amplitudine opulentiae, cum per aetatem habiles aptique sunt, heroicarum semina magnarum virtutum in animis impressa, per armorum assuetudinem non efferrunt, & humi obducta sibi iacere patiuntur: quibus vsu venire in quiete, ut deinde, postquam patria iniecta vis depelli debet, iacturam ipsi dignitatis & auctoritatis suae faciant, cum moderandi militiam, quod Ducum & Principum proprium est, modum non tenent, & subiecti sub aliorum arbitrium, non ducunt bellum: sed se, Prouinciam, Exercitumque suum alienae externae potestati submitunt. Optabat ut spectator factorum, & consiliorum auditor assistere Parmensi Duci posset, Belgij gubernatori: cuius prudentiam et magnitudinem animi praestantiamque virtutum omnium suspiciebat, & nostra aetatis Ducibus anteponere: ut normam, ad quam semper animum intenderet referretque suum, nullam aliam, quam Parmensis Ducis militiam haberet: ad eam & ingenij acumen sui, & in imitando solertiam congregaret: planeque se felicem reputaret: si I-
deam

deam à Parmensi multis exemplis expressam,
 in se quoquo modo transferret. Legebat domi &
 veteres & recentiores Scriptores, quorum in
 libris laus aliqua bellicæ institutionis floreret:
 & quorum in ea re versatum laborem & occu-
 patam industriam esse sciret: & quæ tum in his
 reperiēbat, tum ipse acumine suo collegerat, de-
 riuare statim & probare usu, in bello Nouesia-
 no & Germanico & Lotharingico cupiebat: de
 quibus, quia in superiori oratione prolocuti su-
 mus, hîc nihil apponemus: rem ipsam, in omnium
 oculis et auribus & pene manibus infixam, loqui
 sinemus. Erat naturæ inclinatione ad subeun-
 dos maximos labores, & ad patienter perferen-
 das aëris et victus & periculorum molestias ap-
 tissimus: planeq; deerat nihil, quod ad futurum
 summum bellorum Imper. et Ducem requiri vi-
 detur: nec tenuia et adumbrata, sed maxima &
 expressa & illustria erant omnia: prudentia
 maxima: cognitio rerum ad perfectam speciem
 inchoata: usus laudabilis: fortitudo heroica ani-
 mi, digna Principe: despicientia periculorum:
 alacritas ad labores: comitas incredibilis: iudi-
 cium exquisitum maius quàm in etatem conuenie-
 bat:

bat: industria & celeritas infinita: animus non humi serpens, sed erectus ad res altissimas.

Istis omnibus splendebat Princeps noster, non domi tantum suae, sed per uniuersam Germaniam, Lotharingiam, & Galliam: & permanuerat iam fama in Italiam, & in ipsam Hispaniam: ad Pontificis Summi, ad Regiae Hispanicae Maestatis, ad Italiae Principum aures: ab his, si vitam tenuisset diutius, in belli ducem delectus, & ad regendas copias militares adhibitus fuisset: neque repugnasset diu Princeps, in rebus, quae ad patriae periculum non conuertentur.

Sed attendite, Magnifice Domine Rector, & Proceres clarissimi, totaque studiosa concio, cum iam aetas iudicium corroborasset: cum in usu rerum longius, quid commodum, quid incommodum esset, prospexisset: cum à natura se non ad unius laudis gloriam, sed ad omnium virtutum praestantiam duci intelligeret: intermissam per annos nouem linguarum & artium doctrinam, studio repetebat: dolebat neglectiorem maximarum rerum: ipse se ad usum Latinae linguae, quoties res ferebat, reuocabat: corri-

gi in

gi in loquendo libentissimo animo ferebat, & ut sine dissimulatione faceremus, cohortabatur: ad percipiendam linguam Gallicam maxima diligentia incumberebat, & eousque ante mortem processerat, ut Gallicè cum Gallis loquens intelligeretur, & Gallicè differeret omnia: libros Latinos, præsertim de Religione scriptos, tractabat assidue, & tractasset, si vixisset, multo magis. Tanta illum cupiditas & delectatio incenderat: ut in infelicitate sua poneret, quod peregrinatus tam diu ab exercitio linguæ Latinæ, & ab usu Logicæ artis esset: & publicè superiorum aliquot annorum opinionem damneret: planequæ deliberaret de nouo Logicas artes cognoscere, quæ eum ad doctè commodeq; differendum instruerent.

Recordabatur memoriam veteris cohortationis, quæ ex matris ore sæpe profecta, & tum leuiter impressa, tamen in illius animo insedit: sequè tum ipsa rursus suscitauit. Interim è vita mater per mortem decesserat: maxima mater: exemplum virtutis: imago innocentie & pudoris: documentum patientiæ: mater sex liberorum: filiam enim vnã Annam Mariam

N octo

octo annorum adolescentem mature amisit: mor-
 tua. Anno octuagesimo sexto post millesimum
 quingentesimum, tertio Calendas Aprilis, cum
 nouem annis & diebus septem post maritum su-
 perfuisset, excruciatata toto isto curriculo perpe-
 tuis articularibus morbis, sed nunquam sic pres-
 sa, ut vocem unam ederet, indicem iracundia
 vel impatientia: & quin animum semper ad
 Deum attolleret, et ad sperandam aeternam bea-
 titudinem: nosque ad aspiciendam incredibilem
 morbi & dolorum tolerantiam in se perpetuo
 conuerteret. Nata Anno quadragesimo, postre-
 die S. Martini: & nuptum tradita Anno quin-
 quagesimo octauo: vixerat in matrimonio annis
 octodecim, & mensibus propemodum octo: reli-
 quam aetatem inter morborum tormenta, in vi-
 duitate honestissime castissimeque duxit: dignissi-
 ma, cuius nomen & virtus ad omnes in sequen-
 tium saeculorum perennitates propagetur. Huius
 igitur matris, qua filium & liberos omnes ve-
 hementer amabat, & obsequio atque veneratio-
 ne a liberis vicissim studiosissime colebatur: hu-
 ius inquam illustrissima matris diu ante emissa
 voces Principi redibant in mentem; vel cum in-
 scripta

scripta in mente & oppressa alijs studijs neglectaq; laterent, impulsa noua consideratione, rursus sese efferebant: ut repetendam veterum studiorum memoriam, & dum atas adhuc vigeret, vel libandam summarum artium & linguarum praestantiam, vel, si vsura vita permitteret, penetrandam & hauriendam esse iudicaret. Illam vos an abiectam & exiguam gloriae esse putatis? amare literarum studia, & in his velle pedem proferre longius? linguas quatuor, Germanicam, Italicam, Gallicam, Latinam, quasdam perfectè, ceteras mediocriter callere, & augere quotidianis accessionibus? in bonis literis intelligere quanta vis ad solidam laudem inhereat? antecellere in armorum studio? & tantos in eo fecisse progressus, ut summi orbis terrarum & gentium Monarcha non solum speranda militaris doctrinae absolute, sed fruendis illis, quae iam studio & usu comparata erant, amarent plurimum, & expeterent bellorum Ducem et moderatorem suorum? Quotumquemq; Regum vel Principum, cum atatem longissimè egerunt, iudicatis vel ita virtutis doctrinaeq; ardere studio, vel tali animi altitudine, vel ista rerum & linguarum

exercitatione, vel eiusmodi per orbem terrarum profeminata gloria, cum è vita excedunt, ad memoriam posterorum florescere, & commemorari sermonibus hominum? Quot Principes longissimè decursa vita in isto laudis gloriaque gradu consistere vellent, quem Princeps noster iuuenis in aditu vicesimi noni anni conscendit? & in ipsa pedis sublacione, cum iam vestigium in altiorem gradum, non querenda, sed fruenda gloria, imprimere cogitaret, profectus est in cælum?

Tamen restant adhuc multæ partes, quæ gloriam Principis complebant: & faciebāt ut esset honoratior. Domi & in Prouincia nullam virtutem relinquebat, quam non subditis, & vicinis, & propinquis Principibus, & toti Imperio de se porrigeret: & qua non in omnium aspectu iudicioque luceret.

Cum subditis, & Consiliarijs, & officiorum administris, tanquam pater cum liberis vivebat: iniuria affici sinebat neminem: viam ad proferendas causas, quæ cuique incumberent, patefaciebat omnibus: causas ipse cognoscebat: ex aequitate iudicabat: iubebat ut ad legum perscriptum
perfi-

perficerentur: dolebat si quem ciuem vel ministrum ab officij religione sui discessionem fecisse comperisset.

Cum uxore concordia admirabili charitate consentiebat: cum illa & voluntati mariti lenissimè obsequeretur, & quotannis pene, qua nō minima felicitatis humanæ pars est, familiam formosissimis liberis augetet. Cum enim annus matrimonij sexies se ad caput suum & originē nondum vertisset, peperit quater: filiā primū: deinde filium statim mortuum: tum iterum filiam, & statim post mortem mariti posthumum filium: in cuius spe et tanquam certa præsentione Princeps vitam reliquit, tantoq; libentius subiuit mortem: quod præcognosceret, in alio uxoris filium esse, qui virtutes, qui religionem, qui gloriam Patris, qui omnia in se suscepturus, qui propagaturus, qui amplificaturus esset: & quod maximum est, in quo spes antiquissima stirpis innixa tota inhareret. Frater enim maximus natu Princeps eousque prolem non suscepit: & alter frater, tum propinqui omnes Badenses Marchiones in matrimonio collocati nondum sunt: quod considerabat Princeps:

N 3 & istam

Et istam spem, Et ex spe nascentem latitiam in calum secum asportabat.

Alioquin cum domi ante mortem Princeps esset, feriabatur nunquam: quin vel familiari rei prouideret, vel venationi Et alijs dignis Principe exercitationibus operam impenderet. Habebat equarum stabulum in loco montuoso amenissimo adificatum: Et in eo delectum equarum, quas ex Hispania, Italia, Et Turcia aduectas amicorum dono Et emptione possidebat: quae cura singulariter illum in otio afficiebat. Reliquam Et curam Et industriam ad artificiosè effodiendas maximas piscinas, quas scitis in vicinia vestra amplissimas, Et ad vastissimum incredibile spacium effusas esse, cōferebat, Et his omnibus, quia feliciter eueniebant, mirificè exultabat, Et inter ea, quae ipse domi ingenio sumptuq; suo pepererat, reputabat in delicijs.

Vicinis iniurius nunquam fuit: magis pro ipsorum quàm pro sua incolumitate sollicitus. Cum turbulenta tempestas vicinæ Prouinciæ impenderet: cum ad eum perlata consilia hostium essent: accurrit sponte sua: indormientes suscitauit: ostendit consilia: aperuit defensionis modum:

dum: se, caput, fortunasque suas pro vicinorum salute deuouit: nec uerbis promisit: praestitit factis. Vos ipsi ter meministis, cum haeticorum militum manus in vicinum agrum recepta, totam Alsatiam perculisset, & uobis etiam incussisset metum, quemadmodum tanquam in humeros suos salutem uestram imponeret: neque patrocinium tantum accommodaret: sed uerbis etiam ad despiciendam hostium inanitatem animaret: & sub uita sua periculo confidere iuberet. Tenetis quomodo ad Rhenum militem suum, ut vallum, contra hostem obiecitaret: deinde trans Rhenum in conspectum ad conferendam manum educeret.

Itaque cum in pace uos non minori indulgentia complecteretur, communi omnium ciuium sermone Pater Patria renuntiatus, & quoad uitam degeret, habitus fuit; suspexerunt omnes tanquam serenissimi Principis nostri propinquum, & amicum, & filium, & vicinum Prouincia Patrem: in eo spes uestra omnes, tranquillitas, salus, voluptates uestra recumbebant: cum ille uiueret, prouidentia ipsius, urbes, agri, uxores, liberi, familia, omnia uestra erant: magno
firma-

firmamento circumsepta; cùm ille pro vobis excubaret, securi at a tem ducebatis.

Augustum maximum nostrum, caput Imperij totius, summa veneratione, pro eo ac debebat, colendum suscepit: totamque curam suam occupationem ad illum scopum appellebat, ut omnibus significationibus obseruantiam ostenderet: in quo solebat eos frequenter incusare, qui simulatione libertatis Germanicæ & Religionis, ut vincula, quibus coheret Imperium, paulatim laxent, & superfluentem arbitrij sui licentiam amplificent, decerpere quotidie de debito et iurato Casaris, terreni numinis honore cultuque non dubitant: & vocem illam, quæ Monarchiam cuique Principi ad euertendam Imperij dignitatem, & ad Turcæ aperiendam viam promittit, detestatus extrema vita & ante mortem sepe fuit. Amabat eum vicissim maximus Casar ut obsequentem Imperij Principem & filium: illustrique signo amorem sine dubio fecisset testatum, si inexpectata mors ita subito non intercurrisset.

Vt verò omnia ex optimo more sanctissimæque disciplina iucundè moderateque faciebat:

sic

sic beneuolentiam omnium Principum in se trā-
 stulit. Serenissimus & Reuerendissimus Coloni-
 ensis Archiepiscopus, Bauaria Dux, Ernestus,
 quem ex natura & sanguine propinquum ha-
 bebat, fratrem adoptione & per intercessionem
 summae necessitudinis fecerat, planeq; cum illo vi-
 tam & fortunas partiri constituerat. Serenissi-
 mi duo Principes Ferdinandus Archidux no-
 ster, & Vilhelmus Bauaria Dux, duo Romani
 Imperij & Catholicae Religionis fulcra, uterq;
 in filij locum cooptauerant, ad paternam benigni-
 tatem tanquam filio tribuendam. Nemo erat
 Principum Germania, non solum ex vicinis &
 recenti sanguine propinquis, sed etiam eorum,
 qui & domicilio & agnatione disiunctiores e-
 rant: qui semel conspectum Principem non ama-
 ret. Ita se omnibus humanissimè pro aetatis rati-
 one vel adaequabat, vel subiciebat: & ita in om-
 nibus dictis, factis, & gestibus venustatem quan-
 dam illigabat; ut affluentem venustate odisset
 nemo: ad eius amicitiam aspirarent omnes.

Fratres, illustrissimos Principes, clementissi-
 mos Dominos meos, maiorem natu D. Ernestū
 Fridericum, heroicis virtutibus & grauissima
 O digni-

dignitate præcellentem & præstātissimum Prin-
cipem, tum profusè amabat, tum ut anteceden-
tem ætate venerabatur: minorem sp̄i maxima
adolescens, D. Georgium Fridericum; & so-
rores duas, unam ante illum mortuam Dorothe-
am Ursulam VVurtembergici Ducis uxorem;
alteram virginem adhuc, Elisabetham impensè
dilexit, ut maiori studio magisq; ex animo non
posset. Eūdem amorem fratris uxori, lectissime
matrone, Suecici regij sanguinis Principi imper-
tiebat: et, ac si soror, ac si in uno utero, uno pabu-
lo materni nutrimenti pasti ambo fuissent, sic cō-
plectebatur; amatus vicissim ab illis omnibus:
tanta animorum interiori consociatione, tantoq;
feruore, ut quousq; pueri ex ephebis excesserunt,
& quousq; fratris Principis uxor in Badēsē do-
mū nupsit, asperius verbū nullum, inditium nul-
lū iurgij vel dissidij auditum inter eos animad-
uersumq; sit. Illustria sunt illa omnia: tamen ma-
ximum ad gloriam erat: quod ante mortem Pō-
tifex Summus, Dominus Sanctis. noster, Sixtus
V. Pontifex, cū de Principis ad Catholicā Re-
ligionē accessione à R^{mo}. Illustrissimoq; Domino
D. Octauio Episcopo Alexandrino, Sanctitatis
illius

illius ad Heluetios & vicinos Germanos Legato, summo maximoq; Principis nostri amico, literis nuntiatum esset, honorem habuit absenti, qui omnium iudicio ad cohonestandum Principem amplior & uberior esse non potuit. Supplicationem ad templum Urbis Deo decrevit: quod Principem Imperij, errore Lutherano, pernicioso & horribili errore, liberasset, tamq; praclaro initio ad spem melioris in Germania pietatis nos erexit. Processit ipse Pontif. pedibus, stipatus Sanctissimo Cardinalium Collegio, infinita septus sacerdotum & civium multitudine. Res gesta incredibili latitia; cum omnes Deo pro clementi respectu, quem ad Ecclesiam filij haberet, gratiam & intus in interiori cordis recessu persoluerent: & foris acclamatione externa signisq; plurimis per Urbem predicarent. Primus enim noster Princeps erat, qui iugum acerbissima servitutis à Luthero, nulla probabilitate rationis vel similitudine veri, sed tanquam veneficio et magicis cantionibus impositum in Principum Germania humeris, rursus per Dei beneficentiam deiecit: qui ex errore resipuit: qui obscuratam cæci erroris nebulis veritatē, pleno et sincero lu-

O a mine

vine aspexit: qui circumfusam nubem discidit,
 & in æthera apertum purgavit animum.

Factum Roma Badensium Marchionum am-
 plitudo & nostri Principis sanctitas eminuit:
 cum IACOBI Badensis Marchionis nomine & ge-
 ri supplicationem, & aperiri templa, & incede-
 re maximis ceremonijs Pontificem, Principem
 religionis, Vicariū Christi, Caput à Christo cō-
 stitutum Ecclesia, viderent ciues: cum in ipsius
 Pontificis, in sacerdotum, in civium omnium
 ore atque commemoratione Christianus Prin-
 ceptus IACOBI, & stirps eius Badensis Marchio-
 natus versaretur: cum Roma, arx omnium ter-
 rarum pulcherrima, & domicilium Imperij &
 gloriæ, nomen IACOBI & Badensis Marchio-
 natus ipsa sic sonaret, ut in cælum usque refer-
 retur.

Factum triumphum, qualem à multorum ho-
 minum memoria Princeps Germania nullus
 deportavit, Roma absenti IACOBO, Badensi Prin-
 cipi, viginti octo annorum iuveni, gloriosissime
 constituit, & memoriam clarissime familia pul-
 cherrimo testimonio amplificatam instauravit:
 quam nulla unquam inobscurabit nox, & nul-
 la de-

la delebit obliuio, quousque Urbis Romæ lux & dignitas stabit.

Nec gloriam optare maiorem IACOBVS Princeps: nec iustioris triumphæ causam suppeditare, ne si in mille annos produxisset vitam, nec si uniuersum terrarum subegisset & gentium orbem, potuisset: erat quæ laus eius honoris tãto celebrior, quod pene in mortem Principis incideret: & cum ille ex uitiorum & errorum monstris, & ex mundi huius calamitate triumphantem in Christo animam inueheret in cœlum, Romæ Christiana laurea nomini & familia Marchionis nostri ad sempiternum splendorem imponeretur: unusquæ Princeps, uno pene tempore, bis triumphalis, & in cœlesti sanctimonia fieret, & in terra: & quidem in dominatrice terrarum, & custode Christiana sanctitatis Vrbe Roma. De reliquis enim nihil dicã: quid Catholici veteres Heluetij sub idem tempus fecerint, religionis & belli & iustitiæ studio clarissima gens: quomodo dies festos totæ ciuitates ad testãdam lætitiã, quam conuersio Principis attulerat, egerint diuersis locis: & ceremonia solenni in templa processerint, ad supplicandum Deo: & ad honorandam

IACOBI Principis virtutem, quem ut vicinum
 & Catholicum factum, & ut Imperij Princi-
 pem, & ut Heroa maximum, & ut futurum so-
 cium populi, si vixisset, amabant plurimum. An
 igitur, Magnifice D. Rector, et Viri prestantissi-
 mi, ad iustam perfectamq; gloria, in brevis, sed ho-
 noratissima vita curriculo Principi nostro defuit
 quicquam? An longiorem vita usum, ut laude
 dignitatis & gloria cresceret, optare sibi debuit?
 Considerate animis, & repetite memoriam eo-
 rum qua percensui. Natus fuit in familia Ger-
 mania nobilissima: susceptus ex laudatissimis pa-
 rentibus, propinquitate generis maxima: genti-
 lis & consanguineus Caesarum, & Regū, et Prin-
 cipum Christianorum omnium: progressus in li-
 teris fecerat laudabiles: ad eas se, corroboratus
 iam etate & iudicio, denuo referebat, incensus
 bonarum artium & linguarum studio: quatuor
 didicerat linguas: usu et industria in gerendo bel-
 lo, inuictiq; animi fortitudine clarissimus militia
 Dux: amor militum, & hominum omnium dele-
 ctamentum: Pater Patriæ: peruenit in pace &
 bello, quoad progredi maximi Principis sum-
 ma virtus potuit: in oculis Summi Pontificis &
 Maxi-

*Maximi Caesaris inhaesit: eorum benevolentia
 et aliorum potentissimorum Principum amo-
 re, non ad externam umbratilem, sed ad inferiorem,
 et ex ipso corde tractam charitatem floruit: ama-
 batur, colebatur, et expetebatur ab omnibus:
 communis patriae et vicinorum portus, et per-
 fugium salutis publicae: voluptatem ex concordia
 fratrum, iucunditatem ex obsequio et virtute
 coniugis, suavitatem ex aspectu liberorum perce-
 pit maximam: domi plenus laude pacis, virtutis,
 industriae: foris cumulatus honoribus, et repo-
 situs in auctoritatis altissimo gradu. Nec iam
 in Germania contineri potuit: perfluxit per I-
 talias, Gallias, Hispanias, et quousque Orbis
 Christianae fidei porrigitur longissime. Decre-
 tos et actos in Italia et Germania triumphos
 habuit: infixit Roma, in templis, et in aspectu
 gentium omnium, effigiem dignitatis virtutisque
 sua, ex veris lineamentis ductam, ab artifice
 summo, Sixto V. Pontifice, non impressam in ta-
 bulis, sed factam significatam, et inscriptam per-
 petuis monumentis in caelo, quod aspectamus:
 in aere, quem haurimus: in luce publica, qua frui
 mur omnes: in eo summo loco à Capite Mundi,
 Patre*

Patre Christianorum omnium sanctissimo Pontifice, repositus Princeps, quò altius in terris ascendat, viam non habet.

Neque Roma tantum Sixtus Summus Pontifex laudauit Principem: sed amplissimo maximi iudicij paternaq; charitatis testimonio in literis ornauit, qua Breuia Apostolica cognominantur, & missæ quidem ex Vrbe ante Principis mortem: tamen prius non perferebantur, quàm mortuus Princeps, & ingressus in cælum esset.

Quorum unum si multi Principes consequerentur, beati certè, & omni felicitate circumfluentes, & eumulati gloria videri vellent: illa vniuersa in vno Principe fulserunt: nec si vitam Deus in annos plurimos prorogasset, crescere amplissimam maximamque laudem sperassemus. Ita que nihil reliquum erat: nisi vt mundi & terra huius decoratus ornamentis omnibus, & celebratus premijs, cum ad solidam gloriam accessio adiungi inter mortales nulla posset, in cælum ingrederetur: auratis curribus Angelorum in Christi Capitolium, & ad perfruendam infinitam æternam pulchritudinem cum insigni

signi summæ beatitudinis laurea inuectus.

Vita hominis non annis ponderanda, sed virtutis studijs & gloria incrementis pendenda est: nec qui diu hospes mundi fuit, sed qui gloriosè in hospitio vixit, putandus est vixisse satis. Alioquin, quid Alexandro Magno accidet, qui non planè duobus annis maior Principe nostro, & si consuetam in isto seculo diuturnitatem vita ad breuitatem nostram conferes, vix equalis annis fuit: tamen rerum actarum prastantia superat senes omnes: etiam illos, qui cum supra consuetudinem longissimè atate processissent, in annales relati, & in libros ad posterorum admirationem sunt. Vt enim qui stadium currit, non spectat, ut diu cursum teneat: sed ut celerrimè conficiat: tantum ut vincat: sic vita tanquam curriculum est, ubi non sensibus notari, quamdiu cursor conspectus in stadio, sed quam gloriosè, & quam bene decursum ab eo spacium sit, existimari ratione iudicioque debet: ut is diu vixerit, qui gloriam sibi maximam peperit, & laudem, quam alij precipitata affectaque etate non attingunt, celeriter affecutus est: qui si deinde vitam propagaret, frustra viueret,

P

& an-

Et annos ad etatem adijceret, plus gloria adijcere non posset.

Quod idem cum usuenerit Principi nostro: non ut annis, sed ut fructu gloriae et splendore dignitatis et praestantia virtutis senex esset, eoque ceteris, qui sub magnis ponderibus annorum vitam amittunt, longe antecurreret: Quis eum satis non vixisse affluentem omni gloria, iure quaeretur? cum eousque vixerit, ut perfunctus honoribus amplissimis, quos adeptus est, conscenderit ad celsissimam arcem gloriae, et ad fastigium omnis amplitudinis: nec quomodo pedem, si viveret, ad capeſſendam maiorem laudem proferret, per totum terrarum ambitum inueniret; et amplificare fortassis annorum numerum potuisset: ut gloriosior esset, ne quidem niti debuisset. Epicuri abiecti et minuti Ethnici Philosophi vocem in libro de Finibus secundo Pater et exemplum vnicum Latini puri sermonis Cicero recitat: nihil ad beatè viuendum afferre diurnitatem temporis: vitiosè quidem ille, qui in voluptate corporis summum bonum ponebat: sed tamen, si rectè explicetur, si ad virtutem perfectam referatur, dixit optimè: absolutæ enim virtuti incre-

incrementum afferre dies non potest: nec longissimo tempore summa mundi huius gloria maior fit, quàm modico: nec desinit cùm pugnandi finis factus est: cùm ex cursu caduca gloria ad perpetuitatem stabilis aeterna gloria transit, qui moritur: nec amittit, sed mutat & auget beatitudinem. Sic igitur Princeps noster, cùm omnes, qui in huius vitæ curriculo Principibus magnisque Viris propositi sunt, percurrisset amplissimorum honorum gradus: cùm pars gloria, quam consecraretur, nulla restaret: cùm omnem dignitatis et laudis moriens secum usum & voluptatem auferret: nec immaturè mortuus haberi, nec satis non vixisse existimari debet, sed cogitandum est, plenissimum ut gloriae, sic vitæ: & affectum aetate maxima non quidem mortuum esse, sed ad meliorem vitam transmissum, & ad rectè vereque perpetuandam, quam sic absolueret perficereque magis non potuit, gloriam. Eoque, cùm ad illum respicimus, lugendi causam nullam habemus: gratulandi maximam. Gaudere mirarique debemus: quò cateri precipitata aetate non perueniunt, eò Principem accurrisse celer-

rimè: vixisse satis in ornamentorum omnium
 affluentia: cum in terris plus laudis non spera-
 ret, migrasse in cœlum, ad illam vitæ partem,
 qua hic deceſſiſſe videtur, degendam multo bea-
 tius in Dei aspectu, in caeleſtium civium sancti-
 monia, in illa gloria, quæ hanc noſtram inobſcu-
 rat, & gloriam eſſe non ſinit. Gaudere debemus,
 dolere non debemus, diutius non vixiſſe: ne bru-
 ta fortuna, cuius vim in rebus mortalibus &
 varietatem tenetis, poſſeſſionem laudis turba-
 ret, & deinde tam beatus, quàm nunc diſceſſit,
 è vita non exiret.

Atq; hæc una cauſa eſt, cur lamentari & lu-
 gere, cum ad illius perſonam oculos animumque
 referimus, non conueniat: quia dignitates &
 triumphos vitæ omnes non libauit, ſed pleniſſi-
 mè percepit: quia quouſque vita deinde noſtra
 fruereſſetur, nec creſcere in gloria, nec ſpectare lau-
 dem, quam aſſecutus nondum eſſet, potuit: quia
 non tarditate & motu annorum, ſed gloria ce-
 leritate & fruendis omnibus mundi commodis
 diutiſſimè vixit: nec cur propagationem vitæ
 optaret, habuit: nec cœli conuerſionibus, nec cir-
 cumlationibus ſolis, nec dierum numero; ſed a-
 bun-

bundantia virtutis, & circumuectione per varietates honorum, et multitudine dignitatis vita hominum metienda pendendaq; venit.

Supereft secunda caufa, multo maioris penfi, multoq; grauior, cur doleri mors optimi Principis, id est, cur inuideri a deo beatus illi e vita exitus: finitima enim dolori nostro inuidia esse videtur: non debeat: non iam quia omnia obtinuit, quæ in mundo mundi que iudicio habentur amplissima: sed quia in colendo Deo, in vita sancte viuenda, in testanda verbis atq; factis religione, in ipsa plenissima pulcherrimi triumpho morte testimonium perpetua laudis, impressum in animis nostris, & inscriptum in publico caelo, in aere, in omnium templorum & adium parietibus, in libris, in ipso sensu natura ad sempiternam omnium posterorum memoriam reliquit: eo que solo in summa se nomenque suum gloria, tum viuens, tum moriens reposuit: ut si priora non essent, vna Religionis professione proximus sanctissimis maximisque Viris, quos radijs vnamquam suis moderator & dux temporum sol collustravit, numerari Princeps noster, et antecellere in diuinarum virtutum studio caelestisque

II. pars
Oratio-
nis.

dignitatis fulgore videri posset. De illis igitur deinde dicemus tantò breuius, quod prima Oratio, magnam partem complexa, nihil pene prætermiserit, non subiectum auribus vestris: non quod ullo sermone infinita virtus exhauriri vel includi in verborum angustijs, sparsa per cælum & terram dignitas possit, vel res vberissima, cum centies percensetur, non semper aliquid nondum explicatum relinquat: sed quod summam & breuem comprehensionem partium omnium, & quid de negotio vniuerso existimandum sit, tum perspexistis.

Postquam appellere animum ad Religionis curam cœpit: cum iuuenilem licentiam maturiori iudicio repressisset: cum igniculos Pietatis Spiritus Sanctus aspiratione maioris gratiæ accendisset: cum quid in cultu diuino dubium à Luthero factum: quid apud Catholicos perenni contestataque terrarum & gentium omnium Religione stabile certumque relictum esset, persentisceret: cum ad beatam vitam in cælo perfruendam duceretur: horam nullam intermisit, qua non assidue ista de re soliciteque, cum Deo in Precibus, cum Ministris Lutheranis & Catho-

Catholicis in Colloquio, secum in recessu hominum deliberaret: & libros, qui de pietate scripti erant, adhiberet. Visus à quinquennio in templo nunquam est, quoties orabat, quin in pedes prostratus, humi iaceret: & hunc honorem Deo ab Aulicis, quanquam saepe multumq; iuberet, superbo pudore non haberi ferebat molestissime.

An, inquit, dubitabimus, ante illius conspectum, à quo salus vitaque nostra pendet, & qui solo nos obtinere nutu potest, defluere in pedes, & in huius alloquio genu, quod magnis mortalibus inflectimus, tangere terram? Itaque cum solus in cubiculo oraret, eundem tenebat modum: nisi quod preces, qua ad laudandum Deum attinerent, stans interdum diceret: complicatis tamen semper arctèque iunctis manibus, et sublatè intento in caeli aspectum vultu. Maximam partem orationis tribuebat Religioni: ut inter tot opinionum dissimilitudines, quae Christi Ecclesiam disciderunt, animum Deus aperiret, & intus in corde per Spiritum

San-

Sanctum praeferret lumen, ad cognoscendum, quae ex omnibus rectissimo itinere duceret ad caelum, & quae propria Christi esset.

Cum Ministris saepe Lutheranis, saepe Catholicis priuatim de Religione dissererebat: saepe simul differentes audiebat: assensum tamen sustinebat semper: nec statim ad alteram adiungebat se partem: etiam cum hac fidem suam argumentis credibiliorem fecisset: diffusus, ne similitudine veri circumueniretur. Interim libros legebat, quos veteres homines Catholici, & quos noui Lutherani, de rebus, quae in controuersiam venerunt, in apertum retulerunt: in his, ut similiter in familiari Colloquio, dicta omnia Scripturae in Germanica peruersione Lutheri cum perquisiuisset, expendebat secum, an apposite, an sine vitio recitarentur: an in eum valerent sensum, ad quem applicabant authores.

Tandem cum plus causa haberet, cur de superbi opinatoris Lutheri libidinosa inmoderataque licentia dubitaret: tum in eam continuo se curam dedit, ut disputantem audiret Fabrum, illum Fabrum, qui primum in fabricanda Vbiquitate subiecerat humeros, apposuerat lacer-

lacertos, manus, clamorem: qui deinde turpem
 & paucorum dierum Concordiam, vel ad suum
 arbitrium fabricavit solus, vel ut Architectus
 imperiosus, quomodo fabricari vellet, minis præ
 monstravit: quem tum Germania Lutherana
 vicinior: postquam biennij auctoritatem Saxo-
 nia detraxerat: tanquam nova istius fabricæ
 Principem suspiciebat. Tantam inuerecundia
 & garrulitas vim habet ad hominum, in quam
 partem & in quam sententiam videtur, con-
 torquendos animos. Illum igitur Fabrum, &
 Herbrandum alterum contra Pistorium acci-
 nit: & biduo post cum Herbrandus taceret, Fa-
 ber lacertos attollere non cogitaret, pugnamq;
 circumspectans, aduersarium & huius congres-
 sum metuens, refugeret, domum acriter obiur-
 gatos dimisit: quod expectationem ipsius ne qui-
 dem biduo fulcirent: et non fabricandis ex Scrip-
 tura argumentis, sed utendo ad libidinem suam
 Scriptura sono, Faber non disputare, sed tumul-
 tuari vellet.

Parochos deinde suos post bene longam de-
 liberationem, ipse cum M. Zehendero, quem
 nuper perspicuitas euidentiæq; Catholica veri-
 tatis,

Q

tatis,

tatis, cum Lutheranus esset, Principis aulicus concionator, Fabri affinis, et V. virtenbergen-
 sium Theologorum propinquus, inuitum diuq;
 temere repugnantem, Catholicum fecerat, bi-
 duo in arce tentauit. Tum Pappum, futurum
 Catholicum Pappum, si vir honestus & sancti
 promissi memor erit, si non animam & pudorem
 periclitabitur, Emetingam, doctum alioquin vi-
 rum, euocauit, & cum quatruiduo pensum absol-
 uisset, & trium mensium spacium deliberandi
 peteret ad rem ostendendam, quam ne quidem
 hodie post decursos sex integros menses ostendit,
 & ostendere serio, sine vitio, sine corruptela po-
 test nunquam, ne quidem si Pappos omnes per
 Augustinum perflabit: nouum Princeps de ac-
 cersendo Hunnio, clamosi Fabri clamosissimo fi-
 lio consilium cepit, sed cum hic ne quidem com-
 pareret: & Princeps orando, legendo, disputan-
 do sic illuminatus à Deo esset, ut quid verum
 esset, in luce Spiritus Sancti constantissimè vi-
 deret, & momenta nouitatis et inconstantia Lu-
 therana, qua introspexerat, confutare ipse pos-
 set omnia: post tridui inedia & profusas ad
 Deum cum lacrymis preces, nomen in Catholi-
 cam.

cam Religionem publicè dedit: totumque se ad
 profitendum ore, & credendum corde, & expri-
 mendam in sanctimonia vitæ Religionem con-
 tulit.

Audiuistis, Rector Magnifice, clarissimi-
 que Viri, et Auditores ceteri, breuem maxima-
 rum rerum complexionem: breuem summam: &
 pene breuiorem, quam fert rei dignitas. In ea ve-
 rò breuitate quot existimatis illigatos triumphos?
 inscriptas glorias? occultatas esse laudes?

Principem Virum, bellicosum Iuuenem, in ista
 ætatis Adolescentia, cum adhuc firmitate va-
 letudinis, propinquorum benevolentia, liberorū
 & coniugis amore, omnibus optabilibus rebus
 floreret, abicere rerum curā, qua in mundo cha-
 rissima sunt: totumque studium, sollicitudinem to-
 tam, & totam assiduitatem appellere ad Deum,
 & ad directam in calum cognoscendam viam,
 quanta putatis coniunctū esse cum laude? Quan-
 ta verò triumpho est dignitas, cum infusa veri-
 tas Dei benignitate in animum fuit, & fraudes,
 reiectis inuolucris, in notitiam influxerunt, con-
 temnere tum opulentiam mundi? amicorū fre-
 quentiam? sermones hominum? voluptates &

Q 2 deli-

delicias omnes vitæ? Et post summam istarum
iucunditatum despicientiam, inherere in amo-
re vnius Dei, Et profiteri palam dissentientem
Et damnatam ab amicis, à propinquis, à mini-
stris, religionem fidemq; Christi?

Ex tot impedimentis, ex tot conuitiorum
Et obtreccionum periculis; ex tot monstris er-
rorum, ex ipso contumelia paupertatisq; metu
emergere Virum Principem, Et sistere se ter-
ramq; suam in puro fulgore pura lucis, quàm
plenum est infinita interminatq; laudis?

Quot Alexander Magnus Prouincias sube-
git, tot errorum portenta deuicit Princeps no-
ster: Et tam multas pedibus conculcauit
mundi inanitates: neque vt ille caducam,
sed stabilem gloriam peperit, quam Et hic post se
moriens in ore animoq; bonorum relinqueret:
Et vnà secum in altissimum importaret Dei do-
micilium, Et in animarum atque Angelorum
sanctissimum cœtum: tanto Alexandro Magno
præstantior, quanto Et maior est, Et magis diu-
turna gloria, subiugum rationis, adminiculo
Spiritus Sancti, submittere errores Et vitia,
quàm armis ad incertam possessionem vincere
populos:

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 115
populos: & quanto laudabilius est, viam ad
cæli regnum aperire, quàm ad breuem pauca-
rum terrarum dominatum.

Illud verò quàm præclarum est, exultantes
Hæreticorum Magistros reprimere, & fidem
Christi non tantùm professione & vita testari,
sed vindicare ab hominum petulantia & solue-
re innexos nodos, & crassis tenebris cæcisq; nubi-
bus & procellis circumfusam Religionem reuo-
care in lucem?

Fabrum non affabrè fabricantem Schmidli-
num in Colloquio priuato, Badens Princeps bis
refutauit: cum duas artes Dialecticas vir impe-
ritissimus architectaretur: & cū sine ratiocina-
tione, sine Syllogismis, explanari simplici locorū
Scriptura aspectu, posse controuersam Scriptu-
ra sententiam, præfidens homo clamitaret. Pa-
rochos sua Prouincia primarios duos in dispu-
tatione priuata de Verbo Scripto, & Sancto-
rum Inuocatione eousque Scripturis vrsit, ut
quid dicerent, non haberent: & ipsi inter se in-
staurarent bellum. Ceteros quoties vsus in-
credibili animi moderatione & lenitate, man-
suetissimus Princeps confecit solis Scriptura ar-

Q 3

mamen-

mamentis, ut tum tacerent? qui iam in suggestis inter Rusticos tumultuose vociferantur?

Pappo quid acciderit, inscriptum in Actis est, & celari nulla simulatione, nec deleri inficiatione potest: aër ipse publicus & conscientia Pappi atque Collegarum, quid factum sit, eloquuntur. Hunnius, si venisset, quod vehementer Princeps concupiuit, sensisset, quid Princeps Catholicus, persusus Spiritus Sancti gratia, & instructus magno Scripturae usu, & exquisita rei perspicentia, & singulari acumine ingenij posset: miratusque fuisset, magnum illud nebulosum nugatorium volumē, quod de Iustificatione misit, quomodo fumi instar euauisset. Ab his igitur triumphos egit Princeps: & cum viueret: cum Augustum illud pectus adhuc spiraret: cum mortem adeo propinquam esse ut suspicaretur, corporis constantia nondum commoneret: tum de Religione colloquendi potestatem omnibus fecit: unum se tanquam Hercules contra omnes furias obiecit: tumultuantes comitate leniuit: verecundos humanitate suscitauit: adaequauit se omnibus: tantum ut opinio-

nem

nem Lutheri cum vera Religione conferrent: ut mendacia, quibus auditorum animos de fide Catholica aspersisset, cognoscerent: ut de quibus rebus inter nos & illos disceptaretur, haberent cōpertum. Id Princeps incredibili studio expetebat: cū in se exemplog^o suo didicisset, nihil Lutheranis obesse magis quā Religionis ignorantiam nostra, cū ea, quæ nos non credimus, credi putant: & ut ille mendaciorum Architectus Philippus in vanissima noua Confessionis Apologia adnixus est, non ut nostram Religionem conuelleret: sed ut sententiam à se confictam in nos transferret, & infixam cum asperitate conuitorum illaquearet: sic oppressi ista inconsiderantia Lutherani, affingunt multa Catholicis: quæ nemo omnium gentium stipes & truncus crederet.

Nec triumphauit tantū de hominibus: triūphauit de erroribus: de vitijs: de peccatis: primus inter Principes Germania, terrarum suarum Rectores, quibus Lutheri præcipitatus furor errorem obiecit, Dei beneficio ex noua transuersa, angulis errorum, & anfractu falsitatis incisa semita, in viam perpetuam, veterem & simplicem,

plicem, & directam, & apertam redijt, positam à Christo, signatam ab Apostolis, tritam Martyrum omnium, & Sanctorum omnium, & fidelium omnium vestigijs. Primam illam à Deo decretam lauream Princeps noster ferebat: insignem profectò pulcherrimamque lauream. Primus Princeps noster ornamentum obsequij in Catholicam fidem, & decus veteris pietatis in Germaniam reuexit: tamen, ut speramus, ultimus non erit.

Detecta, nudata, patefacta sunt vanitates Lutheri: ipsæ se signis omnibus produnt: authorum scurrilitate: inconstantia & mutabilitate opinionum: dissensione: infinita licentia: euerfione ordinis, & nouorum propagatione monstrorum: qua primùm, cum adhuc in ventre & in grauiditate Lutheri tegerentur, videndi sensum effugiebant, nunc per partus aliquot sub oculis proposita, scditatem & turpitudinem matris obscuram & calatam esse non sinunt: aspiciuntur visu: tanguntur manibus: & quò ex prima insania progressus error sit, iam tandem omnibus sensibus animaduertitur: ut speremus, nisi Deus superiorum annorum cæcitas

citatem & pertinaciam Turcica barbarie ul-
ciscetur, totamque Germaniam, quod pertimes-
cendum est, formidolosissimo exitio inuoluet,
futuros Electores, Principes, Comites, Status
multos: qui à Principe nostro traditum exem-
plum sequentur, & viam retro repetent, à qua
maiores nostros unius hominis libido abduxit.
Verum ista alterius sunt loci, & consideratio-
nis. Nos orationem ad id, unde digressi sumus,
referamus.

IACOBVS igitur Princeps, primus Ger-
manorum Principum, quem lumine Catholica
fidei collustrandum Deus esse putauit, postquam
factus Catholicus perspicienda veritate fuisset,
voluit pariter domandis vitijs, reprimendisq;
libidinum illecebris, ad gloriam excellere: quò
vim tamen nullam adhibuit.

Spiritus Sanctus animum illius, in quo in-
habitabat, sic direxit, ut sponte sua & liben-
tissimo animo, ieiunitati daret, & eleemosynis,
& cæteris virtutibus operam: nec monitore in-
digeret, qui incuteret stimulum: opus magistro
haberet, qui ad modum tenendum cohortare-
tur. Nec ad externam ostentationem respicie-

R bat:

bat: ardebant intus in animo S. Spiritus faces, quae incensum animum totum ad Deum, et ad huius gloriam plenissimis velis ducebant: ut antequam mortem corporis obiret, spectaret semper, quemadmodum vivens in corpore, moreretur mundo et corruptelis mundi: qua omnia, si vixisset, non quidem maiora fecisset, quia erant amplissima: tamen fortassis testatiora facere potuisset. Annus est 137. cum in stirpe familiae Badensis Marchio similis Princeps esset: qui despiciendo mundo, et solo amando Deo consecutus fuit, ut post mortem, singulari diuino beneficio, miracula ad sepulcrum, ubi humatus iacebat, maxima peneque incredibilia ederentur, et ipse à Sixto IV. istius aetatis Pontifice Maximo in Sanctorum numerum, publicis tabulis referretur. Bernhardus Secundus erat: filius Iacobi Primi, frater Caroli: qui Adolefcens adhuc bellicosus, et florens magna forma dignitate, cum optime valeret: cum partem possideret paterna Prouincia decretam in Patris testamento: cum iussus esset pulcherrima virginis ex Regia Gallica procreatione sperare nuptias: fratrem accedit Carolum, Anno c. l. CCCCLIII. maritum

Catha-

*Catharina Austriaca: consilium, quod de disces-
 sione à Prouincia, & à mundo facienda cœpe-
 rat, & quomodo totum se ad Deum colendum
 conferre constituisset, cum illo communicat: nec
 teneri blandimentis potuit, quin Prouincia pos-
 sessionem in manum fratri traderet: Ipse duo-
 bus socijs comitatus secederet in Eremum: ubi
 cilicio ad nudam carnem vestitus, in maxima
 contemptione mundi, ardens totus Dei amore,
 & incensus infinito pietatis studio, vitam san-
 ctissimè finiuit. Id Montiscalerij in Pedemon-
 tio Anno millesimo quadringentesimo quin-
 quagesimo nono accidit, quò casu inter pere-
 grinandum venerat: tamen moriens, cum spiri-
 tum pene extremum duceret, significari fratri
 per socios, quibus utebatur, moriendi conditio-
 nem, quam subiisset, & se in summo templo man-
 dari terræ mortuum sine omnibus impensis iu-
 bebat: quanquam monumentum postea locauit
 frater, & tumulum ipse Deus, amplificator fi-
 dei religionisque suæ, maxima dignitate cohone-
 stauit: ut & veram fidem esse, in qua Bernhar-
 dus Marchio de vita decessit, & ipsum Mar-
 chionem in cælum ad fruendam, cœlestem po-
 tentiam*

DE VITA ET MORTE D. IACOBI
tentiam immortalemque gloriam, cum sanctis-
sime mortalem vitam Christo consecrasset,
transuectum ab Angelis esse, testaretur. Pri-
mum enim omnium, cum casu humum, qua San-
cti Bernhardi corpus obtegebatur, cæcus atti-
gisset, inopinatò videndi sensum recepit: inde ac-
cursu aliorum multis exemplis confirmatum
fuit, diuina potentia per hominis, isto loco infos-
si, sanctimoniam effluere virtutem: cum & cæ-
cos & claudos multos, qui isthic deinde proiecti
ad Deum orarent, in valetudinem firmissimè
restitui, & mortuum unum impositum tumu-
lo statim reuixisse animaduertetur. Res in-
credibilis dubitantibus opinatoribus Luthera-
nis: qui omnia per interminatam Dei potenti-
am prodigiosè facta, ad Diabolum diabolicè
conuerture, veterum Iudeorum noua progeni-
es, non erubescunt: tamen confirmata Sixti IV.
testimonio, qui Montiscalerium, ad rem dili-
genter peruestigandam, Legatum amandaue-
rat, & cum veram multis testationibus compe-
risset, tandem Anno millesimo quadringentesi-
mo octuagesimo tabulis publicis consignatam ad
Marchionem Badenarum misit, ubi adhuc stu-
diosè

diōsē cum cilicio asseruantur. Sed Bernhardus inter Sanctos cooptatus, proferendis miraculis non tantum in Pedemontio adhuc hodie claret: sed ut amicus Dei à Catholicis Christianis per Lotharingiam totam Metensem colitur: & Patrocinium, quod à Deo impetrat, impertiendis maximis beneficijs, tanquam illustrissimis signis ostendit.

Istius Bernhardi, qui ab aui Principis nostri frater fuit, in religione sanctimoniam, quantum marito, et patri liberorum licuit, imitatione attingendam & exprimendam factis esse, IACOBVS Princeps extrema aetate, cum Catholica Religione se subiecisset, consideratè magnoque spiritus ardore iudicabat: & si coniunx ante eum à vita migrasset, cogitabat non quidem Eremitica solitudinis consecratione, tamen ingressione in Patrum Iesuitarum Societatem, vel in Vitam Monasticam asperrimam Capucinatorum fratrum, quod reliquum in S. Bernhardo, & à se nondum susceptum & expressum erat, plenissimè in vitam suam transferre, & reuocare in familiam, veteris Sancti exemplum pulcherrimum: non quod sine istius-

R. 3. modi

84 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
modi viuendiratione probum se Catholicum,
& positum in Dei gratia esse non consideret: sed
quod expositam in gente sua illustrem me-
moriā repetere, & tanquam nouo fulcro su-
stentare vellet: praestanti animo perfecta q̄ pie-
tate Princeps.

Quem non quidem anteponemus S. Ber-
nardo, Marchioni Bernhardo: duo enim Sancti
Bernhardi sunt, Ecclesia auctoritate, & mira-
culorum frequentia inter Diuos ascripti: vnus
Clareuallensis Abbas, natus in nobili Equestri
familia: alter Princeps & Marchio Bernhar-
dus propinquus Principis nostri, & frater aba-
ui: vterque sanctissimus: tamen illuminatione
mentis, & feruore Religionis, & sacrarum in-
telligentia rerum, Marchione Sancto Bern-
hardo, IACOBVS Marchio noster inferior vix
fuit: qui supra communem hominum conditio-
nem, liberum se ab errore factum, cum mortem
adeo vicinam non preuideret, cum in mundo
valetudine, rebusq̄ maximis splenderet, abstra-
xit à mundo, & totum infixit in calo.

III. pars
Oratio-
nis.

Hanc stationem in gloria virtutis pietatisq̄
celsissimo monte cum teneret Princeps: & cum
fasti-

fastigium montis conscendisset : cū gloria & laude inter mortales cumulatiſſimè affectus, cū incredibilem expertus misericordiam gratiamq; Dei, cū pietatem summam complexus animo, cū rebus conficiendis maximis atatem antegressus eſſet, ecquidnam superfuit, nisi ut aſſecutus omnia, quæ in hac vita fiunt maximi, & S. Bernhardi gentilis sui factus similimus, diutius vita caduca non frueretur? in eum locum procederet, ubi liberatus à corporis impedimentis, nouam nouæ maximæ gloria adiret hereditatem? ubi beatitudine & animi felicitate cresceret? Nam hic perfectionis laudisq; sua fructum communicare nobiscum, & nos beare exemplo, patrocinio, precibus, prudentia, sanctimoniâq; sua potuiſſet: sibi verò cur ad diutius viuendum, horam unam apponi precaretur, & cur mori non mallet, nihil causa erat. Gloriosè vixerat, quam diu mortalis fuerat, inter mortales: satis vixerat: cursum non annis compleuerat, sed gloria: depugnauerat contra errores & peccata felicissimè: inter triūphos summos consistebat: restabat nihil, nisi ut paratam in celo coronam, fulgentissimis dignitatis aterna gemmis

mis

mis illuminatam, cum ad gloriam terrena satis non esset, in Angelorum & beatarum animarum concilio in sanctum Principis nostri caput imponeret Procreator & Rector mundi Deus.

Moriendum igitur omnino fuit: si consistere in cursu laudis: si retinere triumphandi consuetudinem debuit Princeps. Tantum opus illustra morte fuit, per quam tanquam in triumpho inueheretur in calum.

Eam duobus nominibus obuuisse diximus in superiori oratione: primo, quod in summa mundi despicientia, pietatis maximo feruore, exemplo moriendi praclaro, non tanquam ex vita, sed tanquam ex carcere, magna hilaritate, magna in Christum Salvatorem fiducia, magna caelestis regni primum spe, deinde propemodum inspectione excessisset: cum lauream nouam à Christo in exta de calo porrigi: cum ad nouum triumphum se à Christo duci, ministrantibus Angelis; cum recta se commeari in calum in pulcherrimo comitatu, viuus adhuc, extremo mortis articulo & oculis videret, & videre verbis significaret.

Deinde quod hominum inuidia sublatu, & quasi

quasi Martyrio affectus, moriendi necessitatem
 subiisset. Id ultimum quia reprehendi audio, ex-
 plicandum paulo erit copiosius. Aiunt Medica-
 stros duos esse, in vicina unum, alterum in re-
 motiori prouincia: qui inscientur obiisse ex ve-
 neno Principem: & in acidulis aquis putent in-
 harere culpam: quas, quia liberalius obbibisset,
 erosisse ventriculum inquitunt. Primum, Mag-
 nifice D. Rector, quod etiam nuper significatum
 fuit, habetis in confessu vestro clarissimos Me-
 dicos duos: qui in corpore mortuo, cum viscera
 & ductus interni ventris acutissimè indaga-
 rent, omniaq; salua ad diuturnitatem valetu-
 dinis comperissent, solum in intestino recto sul-
 cos incisos ab acrimonia veneni, tanquam si acu-
 plicatum laceratumque fuisset intestinum: de-
 inde intestina reliqua inflata distentaque spiri-
 tu: & tertio tres cauernulas in ipso intimo ven-
 triculi spacio, oculis notarunt, & manibus in-
 strumentis que ferreis perquisuerunt. Foris tri-
 bus locis in ventriculo tres vesiculae compare-
 bant, quales in scabie spargi per corpora solent:
 Earum unam cum Chirurgus Principis forci-
 pe aperuisset, aqua aliquid effluxit: & visum
 S fuit,

S

fuit,

fuit perforatum esse ventriculum. Nec cohærebant cavernula: tribus abiunctis locis consistebant: una faba, dua pisorum magnitudine: semper exeso ventriculo per tunicas duas: & relicta sola tertia pellicula, qua instar bullæ vel vesicæ attenuata, humores ventriculi vix adhuc sustinebat: cum & ventriculus superioribus & omnibus intermedijs locis integer & firmus satisque compactus esset: & erosio non totum ventriculum, sed tria tantum loca, quibus adhaeserat, vulnerasset. Perpendite nunc, Viri prudentissimi, quid de Medicastris illis iudicare intelligentes natura & artis viros conveniat. Primum si vel acrimonia in acidulis, vel bibendi copia Principi nocuit: cur nobiles duos Fridericum à Weissenavv, militum in Principis exercitu Praefectum, & Laurentium à Ruxleben Capitaneum, ne quidem semel offendit? cur signum nausea, indicium imbecillitatis, testimonium morbi reliquit nullum? cur in eorum ventriculis impressionem non fecit? cum constet ex eodem dolio, eodem modo, eadem ubertate, iisdem exercitijs, fortassis etiam copiosius bibisse & inconsideratius? At-

qui

qui illi etate aequales: habitudine corporis deli-
 catiores erant quam Princeps: tamen sine pror-
 fus omni incommodo biberunt ad valetudinem:
 Et ab eo longissimo sanè tempore valent firmissi-
 mè, sine sensu, sine coniectura, sine suspitione mor-
 bi. Postea si culpam acidula sustinent, quare per-
 fusa per totum spatium, cum partem nullam relin-
 querent intactam, tria tantum minima loca, Et
 non reliquam simul intercapedinem deroserunt?
 non quod exedi totum ventriculum: sed tamen
 quod attenuari Et tabescere, quousq; in inferio-
 ri praesertim loco spargeretur aqua, fuisse neces-
 se? An similitudinem veri habet? an sine ma-
 xima ignoratione existimari potest, venenum
 per totam aquam aequabiliter fustum, in ventri-
 culo sic vehementiam moderari suam, ut tria
 inter se remota parua loca prorsus corrodat?
 reliqua spacia, quibus aequè incumbit, ne qui-
 dem afficiat? Nisi fortassis, cum hausta in ven-
 trem aqua fuit, area veneno infecta squamae in
 ista loca defederunt. At tum qui accidere potuit,
 cum quotidie sexies Et amplius noua aqua com-
 pleretur ventriculus, eaq; cōsuetudo tribus septi-
 manis integris valeret, ut semper in eadē loca re-

140. DE VITA ET MORTE D. IACOBI
cideret posterius venenū? ad vicina loca deflue-
ret nunquam? sed mittamus fatuitatem homi-
num: & nos vsi melioribus iudicijs, constitua-
mus fuisse omnino venenum solidum, porrectum
vna vice totum: quod, sicut casu in cibi distribu-
tione, ad locum ventriculi adhesit, sic de die in
diem rodendi vim magis infixit, & paulatim
perforauit ventriculum.

Nam quod sententiam nostram pertinere ad
Lutheranorum Principum contumeliam arbi-
trantur: errant toto calo: nec sequitur, si vene-
num sumpsit, mandatum interuenisse alicuius
Principis. Scelesti essemus, si de Illustrissimis Vi-
ris, de Principibus Germanis, de hominibus he-
roicis, deformem istam turpitudinem non dico
suspicaretur: sed si per somnium, si per impru-
dentiam cogitasset unquam. Mentiuntur
Adulatores, sic à nobis vel palam dici, vel in ani-
mis existimari. Sceleratum est mendacium, con-
fictum ad exacuendos Principes, & ad augen-
dam nobis inuidiam. Ipse hac voce publica mea,
Principes omnes per Germaniam uniuersam
non solum à culpa libero, sed ab omni suspitione
culpa: tamen sine illorum vitio venenum Prin-
ceps:

ceps sumpsit: quod quoquo modo plebeius homo, hostis vel Principis vel Religionis: nihil enim de hoc quidem certum est: non diu ante Principis obitum dedit.

Nec dolemus, cum ad Principem spectamus, interfectum esse veneno: gaudemus magis, & triumphatori Principi gratulamur illustrem esse vita discessionem: planeque conveniebat, ut qui totum vita curriculum in gloria & laude confecisset, in manium errorum et vitiorum victor: gloriosa morte migraret in calum, & mundi huius victoriam, per mortis triumphum perpetuaret cum alterius mundi nova sempiterna laurea. Sic non consueto itinere exeundum est vita: sed nobilitata odio hominum, & spectata perfectione decedendum de mundi aspectu, & perfecta cum laude maximaque pompa ingrediendum in sanctorum Dei, in concilium Angelorum, & beatarum mentium, in veri triumphi veraque glorie possessionem fuit.

Nec casu mors accidit; singularia & rara sunt omnia, quae ad mortem pertinent. Editus in huius mundi theatrum Princeps erat, sicut diximus, cum sol primam lucem in terram isto

die porrigeret: ut natus esse cum sole, et solis in
 calo situs prænuntiasset splendorem, lumenque
 Principis videri possit. Ut verò solis ortus nas-
 cendi initium Principi dedit: sic cum paulò post
 ad caput ascenderet sol, altissimumque cali lo-
 cum, mortuus rursus est Princeps: cum altissimè
 prouectus sol, deinde rursus decliniori calo ad oc-
 casum tēderet. Notate, Viri maximi, et utriusq;
 rei memoriam in animis insigite sensibusq;
 vestris. In mundum cum sole Princeps venit; ex-
 cessit et ascendit in calum, cum ipse sol in cali cul-
 men se, et ad summā sedem efferret. Deinde Eleu-
 therij Papa dies festus erat, cum introiret Prin-
 ceptus in vitā: rursus cū exiret, pridie antecesserat
 alterius Eleutherij Episcopi anniuersaria me-
 moria: ut cum Eleutherij festum et solennem diē
 celebraret Ecclesia, Princeps et inchoaret et fini-
 ret vitam: ipsaq; ^{et ne deserta} cum Principe oriretur et
 occideret. Rursus viuere eodē die cæpit, quo ante
 plurimos annos natus Quadratus Apostolorum
 discipulus est, qui dispersas Ecclesias recollegit,
 et Hadriano Imperatori offerre Apologiam pro
 Christianis cum vita periculo non dubitauit: et
 quo ipso die mortuus Augustinus fuit, q; in Bri-
 tan-

tania sepultam Christi doctrinam resuscitavit.
 Cum horum Martyrum festum diem ageret Ec-
 clesia: natus est Princeps: et mortuus, cum memo-
 riam S. Laurentij Martyris compleret: cum as-
 sumpta in calum Sanctissima Virginis festos dies
 inchoasset Ecclesia: & cum septem in Africa ab
 Hæreticis Arianis crudeliter concisis & trucidatis
 Monachis anniuersarium honorem haberet:
 & quod antea diximus, mortuus tum est, cum
 Roma, Caput terrarum, & Roma Pontif. Eccle-
 siarum Christi Caput, nomen factumq; Princi-
 pis per Urbem, per templa, per plateas, sanctissi-
 mis acclamationibus celebrarent: & ut ille Prin-
 ceptus in calum triumphum inferebat, sic Pontifex
 & Roma triumphum in arce totius mundi de-
 creuissent. Hunc igitur Principem, qui sic natus
 est, sic vixit, sic mortem oppetijt, sic in calum profe-
 ctus est, sic toti mundo exẽplo praluxit, an non sa-
 tis vixisse diu, an mortuum immature, an lugen-
 dum adhuc esse sentiemus? Non equidem si per-
 fecto iudicio rem totam nobiscum reputabimus:
 si expendemus, qua Imperatorum & Regum
 propinquitate, quo cali & solis testimonio, quo
 omine Sanctorum Martyrum, qua parentum
 exspe-

III.

expectatione natus: quomodo septus virtute
 & magnitudine animi adoleuerit ad hominum
 omnium amorem: Iuuenis percurreret omnes ho-
 norum pace belloq; gradus: Pontificum, Impe-
 ratorum, Regum, & Ducum in se beneuolenti-
 am collegerit: cui non iam quemadmodum pro-
 pagaret, sed ut amplissimam mundi dignita-
 tem honestè terminaret, prouidendum animo
 curaque fuit.

Repetemus parum, Viri maximi, & audito-
 res optimi, qua in prima, & secunda parte con-
 clusimus: & speramus, si eadem, etiam iisdem
 verbis saepe ad ornandum magis Principem, &
 ad vestrum abstergendum dolorem ponemus,
 non laturos moleste: nec posse grauem ullam vo-
 bis esse susceptam de tanto Principe recordatio-
 nem, & institutam memoriam. An talis igitur
 tantusque Princeps, quia annis multis
 non vixit, ad gloriam dicetur non vixisse sa-
 tis? qui praeter ista maxima, quae recitauimus,
 puritatem in fide, sanctimoniam in factis, reli-
 gionem in colendo Deo, victoriam in corrigen-
 do errore, triumphum in despicienda vita, & in
 contemnenda morte, quare pro Christi amore
 pro

pro ludo habuit: q̄ uniuersa illa non tantum ani-
mo complexus, sed testatus foris re & factus fuit:
cuius viuendi & moriendi exempla per totum
mundum perfusa, consensescunt nunquam, &
obliterari nunquam possunt: qui tam præclare
non per naturam eiectus è vita, sed per trium-
phum euocatus à Deo; cum moriendi necessitas
in corpore nõ appareret; & cum firmitatem va-
letudinis vitalis vegetaque natura foueret, de
conspectu mundi subductus & translatus ad al-
tissimũ fuit Dei templum, & ad beatissimè inter
Angelos viuendum? An, inquam, qui vitæ hu-
ius cunctos honores, laudes, voluptates, glorias,
laureas, insignia victoria, & victorias reporta-
uit, non potuit vixisse satis? Cui etiam mortuo
à Catholicis Principibus & Prouincijs longè
lateque ceremonijs impensisq̄ maximis litatum
fuit, & parentabitur quotannis, quousq̄ Reli-
gio Catholica, fidesq̄ Christi contra portas infe-
rorum consistet, an is vitam non satis longè pro-
duxisse putabitur? An adhuc ut pueri & mi-
nuti homines, sic nos reliqui ad calculum vi-
tam hominis tam exiliter reuocabimus, ut par
sit vitæ & annorum ratio? An aequalibus inter-

T

uallis

uallis metiemur gloria perfectionem & vita u-
furam? ut gloria perfecta nulla sit, nisi numera-
ta annis, & subiecta tempori?

Verum pueri in talis iactis aspiciunt nume-
ros: & in hominibus mirantur canos & rugas:
nos in illustrium vita virorum, non quoties ad
principium annus se conuerterit, nec quoties sol
viventibus illuxerit, vel quoties agros arau-
erint agricola, circumspiciemus: sed ad perfectio-
nem virtutis, & ad praestantiam gloria tota con-
sideratione attendemus: in gloria & virtute
quaeremus annos: non in annis virtutem. Eam
verò consilij rationem cum inibimus, satis diu
intelligemus, & fortassis etiam pro mortalium
hominum consuetudine nimis diu Principem
vixisse nostrum: non alieno annorum arbitrio,
quod nostrum & in potestate nostra non est: sed
virtutis & dignitatis curriculo: quo non exspe-
ctare tarditatem annorum: sed celeritate anti-
cipare voluit, & ostendere, quid mens hominis
in virtutis & laudis studio contra annorum
iniuriam valeat.

Tamen existimant omnes, si vitam tenuisset
diutius, plus profuturum fuisse Ecclesia Christi,
& no-

Et nobis: nec profecto male sentiunt: nimis ve-
 rum est quod sentiunt: nec cum calamitatem no-
 stram in iudicium adhibemus, satis lamentis la-
 crymisque testari possumus dolorem, quem susce-
 pimus. sed de eo nihil hoc loco dicendum fuit: o-
 ratio tota in Principem esse instituta, Et in illo
 considerando versari debuit: an mors illi imma-
 tura acciderit: Et quia multis annis non vixit,
 an idcirco non vixerit satis, Et an ipsius causa
 dolendum sit, non fuisse in mortali viuendi con-
 ditione diutius. Ostendimus igitur planumque fe-
 cimus, quod vita gloria et pietatis, non vita an-
 norum (qua vita non est, sed vis atque diuturni-
 tas temporis) eousque vixerit, quo alij in infinito
 annorum numero decrepitaque prorsus aetate non
 perueniunt: eoque de viuendi breuitate querimo-
 niam nobis reliquerit nullam. Ostendimus vi-
 xisse sibi satis Principem: vixisse Deo: viuere diu-
 tius si posset non velle: tum quia argumentum
 proferenda gloria in terra nullum videt: tum quia
 plenus triumphus Et laudis, in nouam aeternam
 felicitatem et copiam affluentis summae beatita-
 tis, triumphali Angelorum curru a Christo in-
 uectus, ludum iam fortunam mundi esse cog-

noscit: quam ne quidem isto loco positus, nomine
 fortuna vel vitæ dignatur. Nec cum Principis
 personam cogitatione nostra perlustramus, &
 cum in illam oculos intendimus, causam dolendi
 reperiemus: gratulari debemus maximo Princi-
 pi: quod nobilitatus honoribus, qui in mūdo am-
 plissimi sunt, cum affectus omnibus laudibus &
 ornamentis, expolitus virtute, perfectus piete-
 te, crescere auctoritate, et partem sparsamq; per
 oēs terras gloriam diffundere longius nō posset,
 recto itinerereceptus in calum sit, et in celestium
 animarum consuetudinem, non annis senex: sed
 senex pietate, virtute, gloria. O incredibilem fe-
 licitatem: o infinitum, qui paucis mortalibus cō-
 tingit, honorum & beatitudinum cumulum: o
 longam triumphorum longeq; continuatam se-
 riem. IACOBYM igitur Marchionem nostrum,
 sanctissimam animam & partem celestis impe-
 rij, non iam angustæ provincia, sed interminata
 aternitatis Regem & Principem, quamdiu hic
 hospes mundi fuit, omnibus Deus signis paterni
 amoris circumfudit, ut gloria & dignitate, de-
 inde religione et pietate antecurreret æqualibus
 ordinis istius ceteris: & nunc cum triumpho fa-
 Etum:

Etum caelestis regni ciuem, & latantem Agni consuetudine, in summo inter Sanctos reposuit loco, ut Rex sit ad moderandum subiectum mundū, & Sacerdos ad odores accendendos in Dei conspectu orationum nostrarum. O fortunatus perpetua Dei benevolentia Princeps: hic recreatus amore, ibi exhilaratus aspectu Dei: hic sēper laudatus & ornatus triumphis, isthic iam infinito imperio splendet. Nos quidē quod aspectu, quod delicijs, quae in illo erāt, caremus, in sordibus hic & in lacrymis proiecti iacemus: tamen cū oculos ad eum intēdimus collocatū in celsissima aeterni regni sede, omnibus letitijs exultamus: & gaudemus ereptum mūdo, qui sustinere diutius dignitatem illius non potuit, & euectum esse in uberrimam plenissimamq; caeli possessionem. Fratres nobis duos reliquit, Augustissimos Principes, qui si in vestigia à Fratre posita ingredientur, si adiuti intercessione Fratris, & illuminati à Deo, ut omnino speramus, à fratre incenso lumine collucebunt, lenient nobis acerbissimū maximi doloris sensum: Et filius in matris aluo relictus, cū pater calū conscenderet (quē ipse spē religionis Catholica, & amplificatorem à se iacti caelestis

deſtis feminis & intus preſenſit, & ſanctiſſima
vaticinatione nobis enuntiauit) quantas nobis
voluptates, iam cum infans in cunis eſt, quanta
gaudia parit? Tamen factus adultior, cum ſpem
de ſe maximi Patris cognoscet, cum impreſſa à
Patre pietatis & gloria monimenta oculis ani-
moq; luſtrabit, lacrymas omnes noſtras abſter-
get plenius: & ut Prouincia, ſic religionis & lau-
dis poſſeſſor erit.

Nec deceſſit patrociniū Principis. Relatus
iam in Diuorum ſedem & numerum, aſpicit
multo propius calamitatem noſtram, & ad tu-
tandam Chriſti Eccleſiam accurrere maiori ſub-
ſidio poteſt, quàm cum inter mortales mortalis
eſſet.

Itaq; Magnifice D. Rector, & vos ceteri Pro-
ceres & auditores, nobis quidē ſyduſ iſtud, quod
tam longè proiecto lumine fulſit, ſubductum ex
aſpectu, & ſubtractum ex oculis doleamus: Ve-
rū quia ſcimus quò translatum ſit, et quia ſatis
nobis hīc luxit, & iā adhuc nobis lucet, lucebitq;
multo deinde magis: incedamus gaudijs omni-
bus: ne doleamus: gratias magis agamus Deo,
quod Eccleſiam adeo clementer reſpexerit, & ex
Luthe-

Lutheranis Principibus Germania delegerit
 Principem vicinum, & animi inclinatione Pa-
 trem Prouincia vestra: ut cum hic in cumulo
 gloria vixisset, cum laqueos erroris & vitiorū,
 quos Lutherus induerat, de se populoq; suo for-
 titer reiecisset, cum ceteris Principibus exem-
 plum credendi & viuendi posuisset, lumen ac-
 cendisset, infixisset, victoria signum in mœnibus
 & in foro urbis; continuo, cum plenus esset glo-
 ria, sustulerit in cælum, quò post terra trium-
 phos meritam pietate coronam, non in hoc mun-
 do, ubi corona digna meritis non erat, sed in ca-
 lesti Angelorum et beatarum mentium concilio
 in sanctissimum caput imponeret, & deinde non
 mortali manu & gladio, sed cœlesti potestate ad
 Ecclesiam fidemq; Christi defendendam arma-
 ret. Intelligitis gaudendi, non lugendi causam.
 Iam domum profecti, repetite memoria: recen-
 sete vxoribus, liberis, familia vestra: quod in vo-
 bis est, pro parte virili vestra contendite, ut op-
 timi sanctissimiq; Principis, intercessoris in cæ-
 lo vestri, recordatio ad posteros perpetuata, per
 omnes gentes & terras propagetur: & tandem,
 quoties acerbus haectenus, & deinde latus dies
annua

152 DE VITA ET MORTE D. IACOBI ORAT. II.
annua solis conuersione illuxerit, parentate bene de vobis Ecclesiaque Christi merito: cum extremum S. Laurentij Martyris festum diem ageris, adiungite in tribuenda parte honoris Iacobum Badensem Marchionem, Caroli filium: qui illo eodem die Confessor certè Religione feruens: & tum animo, quem ad Martyrium parauerat, tum veneni sumptione Martyr, triumphali morte per latus ipsius Christi humeris in caelum fuit. Sic Patria grati ciues, et grati vicini: sic Catholici Christiani: sic Viri boni ab omnibus bonis habiti, nomen vestrum in summa celebritate ponetis, & fructum intercessionis patrociniyque Principis participabitis.

D I X I.

ΕΠΙΣΤΟΛΑ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΗ
AD D. IACOBVM HER-
BRANDVM, THEOLOGVM
LVTHERVANVM,

*NE DE PRAELIO HILARITER COM-
misso turpiter fugiat, neque per Magistros, ministros scur-
rilis libidinis pugnandum existimet: sed ut ipse, si gloriam Chri-
sti, si studium veritatis, si defensionem pudoris sui spectare,
si vir bonus esse, videri cupit; desertam aliquandiu
causam nouo patrocinio, sed sine scurrili in-
sectatione, tuendam
suscipiat:*

SCRIPTA
A IOANNE PISTORIO NIDANO,
Theologo Catholico, & Sereniss. atque Illustriss. Au-
striae, Bauariae, & March. Baden. P. P. P.
Confiliario.

COLONIAE,
Apud Geruinum Calenium & haeredes Ioannis Quen-
telij, Anno M. D. XCI.

Cum gratia & priuilegio Caesarea Maiestatis.

REVERENDIS-
SIMO ET CLARISSIMO
VIRO, D. BALTHASARO, EPISCO-
PO ASCALONENSI, REVERENDISS. ET
Illustrissimi D. Cardinalis, Constantiensis Episcopi Suf-
fraganeo, & in summo templo Constantiæ Cano-
nico, Domino suo & Amico singulari-
ter obseruando.

QVOD sepe hæcenus optavi, Reuerendissi-
me Domine & obseruande Amice, ut testi-
monium aliquod obseruantia in te mea an-
te hominum conspectum appareret: id nunc
me, quanquam non satis oportuno & in di-
gnitatem tuam apto loco, tamen quoquo mo-
do consecutum esse, uehementer sane pluri-
mumq; gaudeo. Herbrandus, Lutheranus,
& Lutheranae Theologiae apud Tubingenses Professor, Epistolam
meam ad Gryneũ scriptam, quæ intercepta ab amicis, & me inscio
in publicũ relata erat, appetendã magnã, sed inani armatura, &
ad pugnam me deposcendum esse, primum quidem hilariter exi-
stimauit: postea verò cum respondiissem, sic percussus fuit, ut per
vnum & dimidiatum annum tanquam somno cõsopitus taceret
semper: & orbatam iacere patrocinio suo Lutheri societatem
pateretur: donec tandem, deliberatione inter amicos, instituta,
cum, si in pugnam rediret, exitium existimationi authoritatig,
suae prouideret, non quidem ipse ad sustinendum bellum procef-
sit: sed primum Decanum conduxit, qui fugientem Herbran-
dum excusaret: deinde calonem aliquem de Magistellis Tubin-
gensibus in lucem protrusit, cuius periculo sic dimicaret: ut si ca-
lo impressionem aliquam facere posset, id ad Herbrandi & cau-
se Lutheranae laudem attineret: sin succubuisset miser Magi-
stellus: ut tum probrum in hoc hereret: Herbrandus ab omni vul-

EPIST. DEDICATORIA.

nere liber esset. Diligenter quidem illud excogitatum, sed tan-
 quam in omnium, qui disputationem refugiunt, communi more
 atq. consuetudine positum, derisum ab intelligentibus viris om-
 nibus fuit. Itaq. reuocare Herbrandum Epistola publica ad me-
 lioris consilij rationem visum est, ne fugeret: sed bellum à se sus-
 ceptum, gloriose, si posset, finiret; vel certè vt in negotio Christi
 vinci se à Scriptura & Ecclesia non grauatè sineret. Eam verò
 ad Herbrandum scriptam Epistolam, sub paterno tuo nomine e-
 uulgandam esse putavi, ad omnibus huius & posterioris atatis
 ciuibus testandam obseruantiam, qua in beneficiorum memoria,
 quibus affectus sum, & propter summas virtutes, qua in R. Tua
 luxerunt semper, & splendent iam in extrema spectata grauis-
 simaq. etate multò magis, meritò te colo, & quousq. vita fruemur,
 colendum esse iudicabo. Accipe igitur Reuerendiss. D. tanquam
 pater à filio testimonium venerationis, & signum amoris: & gra-
 ti animi non quidem dignum beneficijs, tamen quale iam profer-
 ri potuit, sincerum inditum: mihiq. quem cepisti, amorem tri-
 buere perge. Vale, Vir obseruande, & Reuerendissime Domine.
 Ex Friburgo Brisgoie 14. Februarij Anno XCI.

Reuerentiæ Tuæ
 Paternæ

obseruantissimus &
 amantissimus.

Ioannes Pistorius:
 Nidanus D.

IOAN.

IOANNIS PISTORII NIDANI D. ET THEO-

LOGI CATHOLICI, EPISTOLA AD

D. IACOBVM HERBRANDVM, LVTHE-

ranæ Theologiæ apud Tubingenses

Interpretem.

VOD scenici Atores in ludis solent, vt fabulæ confecto vno actu, de theatro subducant personas: & ad oblectandum parumque sustinendum populum in vacuum theatrum, quousque Magister scenarum se sociosque; lufores recollegit, Mimos, & ineptos gesticulatores, vel monstruosam bestiam intromittant, fuscque cachinnos irridentium spectatorum commoueant: id à te, D. Herbrande, in edendis ludis exercitato sene, cum primis in nostra concertatione spectari videmus. Nam cum ante biennium & amplius contra meam de Ecclesia Christi ad Grynæum scriptam Epistolam, nemine iubente, Theses aliquot tanquam primo Lutherane fabulæ versus, in publicum retulisses: eaque libro meo, quem sub *Αναλύσεως* nomine in conspectu hominum apparere volui, obiurgatæ repressæque graui ter essent: audiuius, quemadmodum omnium Lutheranorum animi, qui vulneratas tuas & concisas copias summopere dolebant, ad te suspicerent, planeque sperarent, vel nouo conatu nouam te daturum esse fabulam, vel cum primus actus tibi perijisset, progressurum esse ad secundum: non fortassis vt finire ludum, quod nemo ex Prologo Comediæ, Thesis tuis, suspicabatur: sed ne profugisse ex theatro, & deseruisse summam maximamque causam, quæ sola Lutherane Religionis iugulum incidit,

incidit, videri posses. Et quidem cum nimis diu differres, & in Schmidlini, fabri vestri, antecessoris tui sinum, libri mei & laqueorum, quibus te induissem, vehementiam, & quomodo te constrictum esse sentires, timidè aperuisses: istæque voces, ante sesquiannum à te emissæ, per vniuersam Germaniam longè lateq; spargerentur: desperatum de audacia veteri tua à multis erat: cum tu nuper vetus artifex, nouam populo spem ostendisti: & nō quidem ad persequendam statim processisti fabulam; tamen scenam non diruisti, & monstrum ex cauea vnū atque alterum *ὀρόκυνος* & cicatricosi rustici obiectasti sub hominum aspectum: sine dubio vt ista hilaritate cū sæpe multumque risus excitatus esset, expectationem populi lenires, & tu interim tanto magnificentius appareres ludum. Illud verò profectò consecutus es, vt in toto mundi & gentium omnium teatro, ridicula monstra tua plurimam & iucundissimam hilaritatem, non solum deformi turpitudine, sed & inusitata latrandi rabie, & variata interque se confusa asini & canis similitudine afferrent. Alterum igitur, quem calceatorem nominare visum fuit, quod humanam formam præ se ferret, & tamen & in latrando canes, & in rudendo asinos, tam aptè, & tam concinnè imitaretur, diu ad summam voluptatem risimus. Nam cicatricosus rusticus, quod nimis ineptus esset, & detractis pigmentis, quibus aspersus erat, totus putido squalore sorderet, nec se ipse mouere propter foetorem posset, depulsus statim fultibus de teatro, & in eum locum, cui Vitenbergenses Philippici studiosi nomen Illyrici Flacij imposuerunt, proiectus fuit. Calceatorē autem ipse aspexi: & quia tres præ se formas ferebat, primū homo an bestia magis esset: deinde an sub humanam externā speciē natura duas internas dissimiles formas, canis & asini, subiecisset: an verò tantū bestia esset, sub effigie & imagine hominis, diu mecum & cum amicis deliberaui. Interim cum in varias tracta partes & disceptata sententia sic esset, vt ppter
dispa.

disparitatem sonorum in bestia, quid concluderemus, in dubium veniret: mirati tamen solertiam tuam & constantiam sumus in retinenda veteri consuetudine: deinde perfasas in bestia tua formarum similitudines hilariter aliquandiu oculis animoq; perquisiuimus.

Risimus verò & illud, quod Decanum laudatorem bestiae apposuissem, qui non tantum bestiae virtutes percenseret, sed tanquam praecentor in laudis fabulam novam de Antichristo, non attinentem ad bestiam tuam, & toties iam de theatris tuis reiectam, cantaret. Vix etiam absurdè canendi Decanus finem fecerat: cum latratus & ruditus bestia triformis, triforme mobile cicatricosi rustici, ingemineret, & vno inflatu duos externos sonos eum humana rudi voce permisceret, vt absurditate ipsa eiceret risum maximum.

Nec certè quicquam nobis ad summam voluptatem accidere potuit isto spectaculo iucundius: tantoq; magis, quod pene desperatam spem noui actus, de fabula tua rursus suscitares: & ad istam nos diu optatam expectationem erigeres. Nam quod praeco bestiae, Decanus tuus, tantam spem frustra interscindit, & quasi indignum me duceres, cum quo in theatro depugnares, inter praecinandum magno clamore nuntiat: statim intelleximus falsum, & à Decano confictum esse: cum neque te ferre sciremus, vt tanta tamque turpi macula nomen tuum aspergeres, quod eousq; summo studio referre ad posteriorum laudem atque memoriam cogitasti: neque credere nos, quod Decanus clamauit, recordatio colloquij veteris cum Schmidlino tui pateretur.

Agnoscis ipse, quam turpe sit, cum bellum moueris, cum indixeris pugnam, cum primus sustuleris manum, eum, vt tecum dimicarem, singulari studio, & tum fufissima ad Principem missa epistola, tum Thesibus tuis provocaueris, iam accepto primo vulnere, sub ista simulatione, fugere de praelio, & procurrere de statione, in qua ipse te ante totius mundi conspectum locaueras: praesertim

tim

tim cum fuga illa turpissima non te tantum in contemptum, sed Sectam vniuersam tuam in extremum exitium proiciat.

Deinde quanti feceris librum meum, & quantum ille tibi incusserit metum: non obscure significasti, cum primum in literis, deinde in confessione bonorum hominum, postquam satis longum tempus post publicationem libri mei interfluxisset, Schmidlino, Reuerendo fabro tuo, gratias humiliter ageres, quod excogitanda duplici Ecclesia magna te liberasset molestia, & pramonstrasset viam, quemadmodum à Pistorio obiecta solueres. Et si enim tum statim ab ipso Fabro deliberatum de Calceatore, & exte quaesitum fuit, an ad sanandum vulnus tuum Calceator in theatro pro te apponendus esset: tamen ipse pugnam mecum instaurare, & sub latebris Metaphysicæ Ecclesiæ turpitudinem occultare vestram constitueras: ut primum in literis, quas manu tua scriptas iussisti ad Fabrum perferri, cum ille iudicium de Thesibus ad me mittendistuum peteret, significasti: deinde te in mensa, in accubatione epulari, in isto cum Schmidlino Colloquio, loquentem & exultantem subtilitate & inuolucro duplicis Ecclesiæ audierunt amici, & inter eos M. Zehenderus, Fabri affinis, & Sectæ vestræ tum affectator studiosissimus: iam Christi & Catholicæ Ecclesiæ clarissima pulcherrimaque procreatio, Vir præstanti pietate maximaque doctrina: cuius testimonium, & simul literæ, quas habemus, te, si negas, conuincent.

An igitur illum, cuius argumentis illaqueatum te, & iugulatam causam tuam sentiebas, indignum iam reputares cum quo finire illatum audacia tua & susceptum temeritate bellum? An quem tum non contemnendum esse videbas, iam auctus accessione generalis, & per omnes errores perfusæ Ecclesiæ, haberes pro ludo? An utilior esse labor posset, quam præcipitatæ Lutheranae Sectæ accurrere subsidio: & obligare vulnus, quod ipse infixisses?

fixiffes? An nō conueniret, vt quæ Decanus tuus palam confitetur, à quibufdā in Theologia ueftira mediocriter verfatīs percipi non poffe, tu tanquā dux belli, & primus clamator explanares? teq; ad finem negotij, dum fabulam totam tuam populo exhibuiſſes, ſuſtineres? nō quidem ad ſpem victoriæ, quam ſcio à te non ſpectari: ſed ad tuendam exiſtimationem authoritatemque tuam? ne cūm fabulam deſeris, fabulam ipſe te mundi faceres?

Verūm iſta de te non credemus: ſinemus Decani tui libidinem eſſe: qui tibi fortāſſis metuens, vt extra periculum te ſiſteret, inuitum ſubtraxit ex prælio: ſubſtituit beſtiam: quæ ſub minori ſectæ discrimine à me conficeretur: & cūm confecta eſſet, integram tibi ſtationem tuam relinqueret. Magna quidem illa in filio huius ſæculi circumſpectio: ſed nos, qui de te virtuteque tua longè rectius ſentimus, qui te Magiſtrum Scenicum, antequam acta tota ſit fabula, de theatro diſceſſurum magno ludibrio tuo non putamus: ne quidem ſi in annum vnum adhuc actum alterum fabulæ prorogabis: qui & veterem cum Schmidlino habitum ſermonem recordamur, & propterea mōſtrum hoc in ſcenam iniectum eſſe exiſtimamus, vt nos diſtineres, & ſpem confirmares nouæ fabulæ: Nos, inquam, Decani figmentum facile contemnimus, & te authorem belli, ducem pugnæ, actorem comædiæ, veterem athletam, in ſcena, quam ipſe ædificasti, & in qua apparere cum primo actu fabulæ voluiſti, ruruſ exſpectamus: vt poſt ſatis deriſam beſtiam tuam, quia continuari fabulam Lutherani clientes tui cupiunt, neque ludi ſe diutius per beſtiam ſiſnunt, tu ruruſ redintegratis copijs, & collectis nouis ad agenda fabulam aptis perſonis, in theatrum procedas. Id dignitas tua, quæ iſto adiumento fulciri apud Lutheranos debet: id exſpectatio hominum, qui te pro bono Viro habent: id nomen Theologi, quo gloriaris: id parata tibi, ſi fugies, ignomiſia maxima poſtulat: nec te

gere maculam potes, si non venies: ne quidem si centies Decanus tuus, mirabilis simulator, indignum Pistoriū fingat, cum quo tu disceptes: sub qua fraude, in qua ille te occultare vellet, nos latere non patiemur: non magis quàm cum aliquando Reuerendum P. Gregorium de Valentia, cum illius in libris publicis infusam lucē te nebricosis oculis aspicere nō posses, voluisti, Puer Magistrum, indignum responso tuo ducere, & illo tanquam communi omnium ineptorum hominum perfugio & diuerticulo ex laqueis, quibus te obstrictū tenebat, elabi.

Tamen ne fortassis Decani garrulitas fucum tibi puerilem faceret: ut ea quæ à nobis omnibus nimis aperte sentiuntur, specie veteratoriae simulationis obtegi posse cōsideres: visum fuit, Epistolā mittere, quæ officij te tuimoneret, & ad id non intermittendum, quod, proiecta nuper in theatrum deformi bestia, tanquam ad nouum actū proludens, sperari à nobis voluisti, & quod diu ante in sinū Schmidlino tuo, absurditatum fabro, infudisti, tanquā stimulo impelleret. Recogita quid tum dixeris: crede illud, amicorū sermonibus, infixū in animis, & inscriptū in sensibus nostris, & testatum literis tuis esse, ut inficiari non possis: deinde si non esset, considera tecum qua primum alacritate bis bellum denunciaueris: quos terrores, quibus minis ieceris: quomodo ad pugnandum, & ad conferendam manum, quanta celeritate, quantoque studio processeris: ut etiam ad me deposcendum, tuarū Thesium mutares, monstrofi illius & iam confecti partus tui, primum folium.

Ab ista hilaritate, audaciaque tua, si te vna dimicatio deiecit, si ab vno vulnere sic confectus es, ut hastā abijcias, & quia vides hominibus vincendi spem relictam non esse, pugnam transferas ad bestias, nec iam humano, sed brutorum sanguine falsitatem tuam sustineas, quam partem veteris gloriosæ ostentationis putas tibi futuram reliquam esse? non quidem apud Catholicos,
qui.

qui te semper despexerūt, sed apud Vbiquistas Lutheranos, apud quos multitudo frequentiaq; scribendi & ætatis maturitas, literaturæ communis & Lutheranæ Theologia opinionem maximam parauit?

Nec enim quisquam tam hebes, truncus, & bestia tuæ similis erit: vt, si centies confirmes, indignum tibi videri Pistorium, cum quo susceptum bellum perficias, verum esse iudicet. Nimis tritum illud & vulgare perfugiū est: ad quod omnes, qui causæ diffidunt: qui se persequi posse, quod instituerunt, non sperant: tanquam ad imbecillitatis ignauiaque partum, receptum habent: nec vti tu rectius illo quàm indoctissimus quisque: nec plus causæ afferre potes, cur in angiportum istum temeritatis, & in istam caliginem inanissimæ fallaciæ te conijcias. Ego verò semper, quoties sub his tenebris abstrusus recōditusque iacere cogitas, quousque bellum nos redintegra bis, & quandiu secundum actum fabulæ tuæ non appones, exclamabo, ludificatorem te mundi, & desertorem esse causæ maximæ, quam ipse versandam mecum, cum nemo iuberet, in humeris tuis reposueras: & quam non oblatam, cum te non attingeret, vltro attraxeras. Istam tantam causam in clamabo in omniū aures, relinqui à te neglectam, & defensione, in qua te insolentissimè iactaueras, patrocinioque tuo orbatam: nec dicam te fugere: dicam toto corpore concisum & conculcatū, non habere locum vbi consistas: non arma, quibus pugnes: non animum, quo te ad pugnam suscites: non res, quas tractes: non verba, quæ enunties. Dicam te, postquam, quid vis belli & armorum possit, magno incommodo sensisti, non iam tuo velle, sed alieno vilissimæ bestia periculo subire cōmunē Martē, incertosq; bellorū exitus: vbi, si confossa bestia reiectaq; de theatro sit, victor lauream nullam referret: & tu maculam iniustam bestia, facilè à te vultuq; tuo reijceres: imò si vulnera bestia animaduertisses, cauere tibi deinde, causaq; tuæ plus posses.

Ista de te dicam: & laceſſam ſemper: ſi Vir bonus: ſi amans Religionis, & appetens ſalutis: ſi excultus literis & perpolitus ſtudijs videri cupis: clamabo vt ipſe in theatrum progrediare: ipſe pro conuulſa Eccleſia, protritaque Religionem tuam pugnes, primus author pugnae: ipſe ſub nomine tuo appareas: fulcias ruinas cauſae: ſuppleas conciſos milites: & officium Diſputatoris adminiſtres. Niſi feceris, in caelo, in aere, in parietibus, in libris inſcribemus: victum Herbradum profugiſſe ex caſtris: nec ſpem iam in re alia, quam in latratu morſuque canis, & ruditate aſini habere repositam: vt ſcurrili dicacitate, & immoderata conuiciandi libidine, & perpetuo ruditu non vincat, ſed ſimplicioribus, quaſi pugnam quoquo modo ſuſtineret, perſuadeat.

Verum, vt dixi, ego quidem de te meliora ſpero: & vt a tuis terreri non ſinas, per Dei te gloriam, ſi vnquam illam ſpectaſti, per Eccleſiae pacem, per animae ſalutem rogo. Nec tum laboro, beſtiae tuae, an alijs armis pugnes: contentus ſum, quia meliora non habes, vt illa eadem armamenta detracta de beſtia, tibi accommodes: in librum tuum traſſcribas: & quod plus eſt, vt tantum paucis verbis, placere tradas, aſſeuerationeque tua confirmes. Nec enim, ſi centies Decanus ſpectabilis tuus pro Collegio praefetur, ſuſpicabor te ſenem & Theologum, non dicam maledicentiam & procacitatem, ſed rerum inanitatem, & intolerabilem ignorationem laudare in beſtia: niſi deliratio ſenilis in affecta aetate ſic hebeſcentem animum oppreſſit, vt quae infixae in ſenſibus ſunt communibus, non amplius iudicet. Tamē antequam manū tuam oculis, & vocem auribus ſuſcipiam, non exiſtimabo probari, turpiter a beſtia tua ſordidatas chartas: non quod neſciam proprium eſſe ſcholae Lutheranae, *nō πρός τι*, nec *πότε*, ſed *ἰδίως*, fuſioſe conuitiari; qui enim fieri poſſet, vt Lutheri nutricatoris ſcurræ conuitijs, tanquam pabulo educata, & eius effrenata maledicentia tanquam
nutri-

nutrimento pasta, non esset patris similima? sed quod
tamen iuuenilem turpissimam petulantiam, & extremā
inscitiam, quemadmodum vir annis & literarū studio
senex, non vituperes, non videam.

At si literam vnā appones assensionis tuæ indicem:
tum & credam continuò, & bestiae setis circum vestitū,
vt antea militum ductorem, aggrediar statim: nec male
dictis te conscindam, quod in more Ecclesiae Christi po-
situm non est: sed causae falsitatem ostēdam ex commu-
ni omnium hominum iudicio: & inanissimam nebu-
lam, qua errorem bestiae sepire & obscurare voluit, vno
afflatu dei ijciam: gratificatus optimae causae & personae
tuæ.

Dices, cur igitur bestiam de theatro non depellam?
Verū Herbrande, an in ætatem conuenire dignita-
temque meam putas, vt tam turpem & ignauam bestiā
ego abigam extra ludum tuum iniectam in scenam?
cū inferioris scholae pueri sint quamplurimi, qui pos-
sint, & si iubeam, fustibus & virgis accurrent omnes? An
tuam cohonestandam esse nomine personaeque meae be-
stiam iudicas? An vis honorem bestiae haberi, quem tu
mihi non habes, vt cū Decanus tuus responso me in-
dignum insidiosè fiteque reputet, ego dignam esse ex
petulantia constatam, & coagmentatam ex bonarum
artium inscitia bestiam, facto ipso declarem? Ne arbitra-
re, Herbrande: ne quidem si cētum bestias calceatrices,
centum rusticos cicatricosos, centum Pappianos scho-
lasticos, centum nigra pradicabilia, centum Osiandros
pro te in theatrum intrudes.

Causam de Ecclesia tecum: de Verbo Scripto cum
Grynæo suscepi: finiam cum utroque: vel si tacebitis, gau-
debo, & satis defensam Christi Dei nostri causam, & ve-
strum conuictum errorem, & deinde ad melius domi-
collocandum tempus, & ad longius in Ecclesiam profe-
rendum assiduitatis diligentiaeque meae fructum, libera-

tum me altercationibus esse iurgijsque vestris. Bestias, scholasticos, prædicabilia, mancipia, scurras, quotquot in ludo ad commouendum cachinnum populo, & ad ornandam fabulam vestram apponetis, si opus esse videbitur, alij conficient minorum gentium, & inferiorum scholarum sectatores, non iam primam scholæ lauream consecuti, quod Badenis in Fabrum tuum deliberaueram, sed qui ante lauream in vestibulo primoque Logicarum artium aditu consistunt; illi emissarios vestros, quorum fordibus maculare honestos Catholicos Viros, & quia causæ disceptatione non potestis, frangere criminationibus, & obruere maledictis, & tædio affectos deducere de prælio constituistis: illi obiectos excursus vestros, sub quorum periculo vobis pudoriq; vestro parcendum putatis: illi scurras vestros conuellent, non reiiciendis tantum maledictis, sed aperiendis erroribus, & reprimenda petulantia, & nudanda fatuitate.

Nos tuo, Herbrande, iactato à Decano privilegio perfruentes, melius domi ponemus horas: & semper præfatore Decanum reperiemus, qui vtilioribus nos laboribus consecratos esse testabitur: verius certè quàm Decanus tuus de te dixit: cui si fidem non habebitis, considerate animis iudicijsque vestris, an æquum sit tuo clamatori Decano fidem adiungi nostram?

Tamen adhuc quæres, cur igitur bestia tuæ iam statim talis scholæ alumnus nostræ obiectus non sit? Dicam liberè, Herbrande: Attende. Aut enim tum exemplum à bestia tua expositum imitari: aut verba, quæ pro argumentis, non dicam non ad Dialecticam, sed ne quidem ad Sophisticam speciem per librum sparsit, quàm ignominiosè fordideque posita sint, ostendere debuit. At neutrum iam fieri necesse fuit.

Nam si effigiem ex bestia libro duxisset: primùm centies te Decanumq; tuum, vt ille me solet, stolidissimos asinos: ducenties virgis fustibusque conscindendos: trecenties

centies

AD D. IACOBVM HERBRANDVM 107
centies circumforaneos: quadringentis stupidissimos
laicos & ineptissimos præstigiatores: quingentis calum-
niatores pessimos, & mendacissimos & nugiuendos: sex-
centis virulētissimos Thrasones, & superbissimos nuga-
tores, & dicacissimos scurras: millies Grāmaticæ & Lo-
gicarum artium omnium, & ipsius Lutheranæ Theo-
logiæ imperitissimos & futilissimos calumniatores no-
minasset: & quia duo estis, amplificasset plurimū. Deinde
debuisset omnia mentiri: peruertere latratus, & inuol-
uere ruditus bestię: vexare omnibus contumelijs San-
ctos Patres: eorum corrumpere & mutilare sententias:
nescire & torquere Scripturam: non Sophisticari, sed
ne quidem simulacrum exhibere Syllogismi: ignorare
ipsum Donatum, & nec intelligere Latinè scriptos li-
bros. Sic imaginem bestię expressisset: & sic se commodè
ad exemplum retulisset istius libri. At fatere, Herbran-
de, quid inde commodi ad Christi Ecclesiam, quid ad
causā, de qua controuersamur, quid ad Lectorē perue-
nisset? Exprime animi sensum tui, qui notus nobis cæla-
ri abscondiq; non potest: quomodo ista scurrilia conui-
tia, quomodo nugas, quomodo mendacia tulisses, si in-
te infixā personamque tuam essent? Et tamen duos vel
tres iuuenes nostros atrocitas facti sic animauerat, ut ni-
si repressissem, in te Decanoq; tuo iam hærent omnia,
quæ in me temere nugatoricq; ut conijcerentur, & con-
cupiuit, & assensionē miseriaque sua sustentauit Theolo-
giæ tuæ Decanus. Nec enim imitandam Hæreticorum
insolentiam, nec transferendam in nos turpitudinem
vestram esse sentio: rideo magis, & tanto effusius, quo
magis vos non ad faciendā conuicia, sed ad furenter
insaniendum, operam & confertis ipsi, & coaceruari cu-
mularique à vestris iubetis: quo me animo esse amici-
norunt. Sed si, Herbrande, pudoris tui discrimine condi-
tionem accipies, pœnamque pro nostris apud Deum su-
stinebis; vel si omnino requires: breui pulcherrimam
istius

istius libri videbis translata[m] ad te Decanumque tuum effigiem: vt ipse sis honesti iuuenis in imitando solertiã, & in refingendis conuicijs venustam, & cum Christiana verecundia cõiunctam celeritatem admiraturus: quod vt pro iure tuo à me reperas: id est: non vt abuti vos studijs meis sinam: sed tantum vt pueris nostris relaxem frenum, non ad nouas accendendas, quod Catholicus nemo potest, sed ad veteres suscitandas vestras & agitandas furias, in arbitrio tuo ponam. Habes Herbrande, cur hoc quidem tempore primæ Dilemmatis parti locum non dederim.

*Ista omnia,
sumpta ex
bestia li-
bris, non à
me primùm
posita sunt:
quod lector
obseruet.*

Secundæ alia est ratio. Nec enim conuitia perspicuè falsa reprehensionem, nec res, quæ nullæ sunt, nec verba cætera refutationem postulant; sed primùm satis est, si latratus & ruditus omnes in bestiam & in ventrem bestię retrusi, amendantur Tubingam: vt quantus quamq; stupidus asinus, & asinorum princeps, & scurra, & ignarus, omnis literaturæ, & circũforaneus, & nugator, & sceleratus Magistellus tuus, saxæ sapiëntiæ insipiēs habitator sit, Præceptores cognoscant, & tanti discipuli tanto ingenio, cum ista omnia in se resorbuit, latētur, & nouum nouis patribus datum filium, factum rursus nouum patrem, triumphant gaudio. Nec enim, cum reflexos ab honestis adolescentibus latratus & ruditus bestię secundo audient, dubitabunt canem & asinum esse: Aut an accidere posse existimas, vt, qui sic latrat, non sit canis? qui sic rudit, non sit asinus? An qui tantum asinos, & scurras, & beanos, & nugatores, tanta copia de se in librum vomuit, asinus, & scurra, & beanus, & nugator nõ erit? nisi fortassis stolidum caput sic exhaust, vt vacuus non solum ab his sordibus, sed ab omni honestate sit relictus? Atqui id quæ conuenit in tantum tamque canum & asinorum ferax ingenium? Isto igitur modo latratus & ruditus omnes repressisset, cuiusque scribendi datum fuisset negotium: vt librum nouum scribi non esset opus:

opus: remitteret tātū ad canibus & asinis grauidatum ventrem reiectos partus: & gratularetur tantam fœcunditatem Theologici Lutherani Tubingensis Collegij Decano.

Quod ad verba pertinet: video, præter ea, quæ in Germanico sanctissimi Principis IACOBI Marchionis iam publicato libro refutata sunt, prorsus nihil esse, quod minimam solutionem requirat: nisi vt mentitum esse, & delirasse omnia, breui summa, breuissimaque complexione dicat, qui respondendi aliquando partem sustinebit; sed particulatim iam explanari, antequam tu noui patris vetus pater in ludū prodeas, quorsum attinebat? Quis puer priusquam tu litem tuam faceres, tanto asino responderet?

1. Accidentia Panis non esse Speciē, quia Species vna significatione sit quidditas, puer quisque literarij Latini ludi procul dubio refutabit, & non vnam esse vocis notationem ostendet, cū Speciem non prædicabile aliquod, non essentiam, non quidditatem, sed Germanicè (*Eingestalt*) in Donato, in exēplo quintæ declinationis, ex libellis scholæ tuæ interpretabitur: vt de Porphyrio nihil dicam, quem bestia nunquam aspexit: nihil de Cicerone, patre Latini sermonis: nihil de exemplis Scripturæ. 2. Non esse in Luca capite primo, visum fuisse S. Euangelistæ vt omnia scriberet: rursus Grammaticus puer cum summo ludibrio bestię docebit, cū (*πᾶσι*) ad (*παντοκράτη*) in Græco: & in Latino (*omnia*) ad (*affequito*) pertinere: & (*πᾶσι*) non posse referri ad (*ἀσιν*), asino tuo, ex Syntaxi, & ex primis Grammaticæ Rudimentis monstrabit: & ipse legendo animaduertet, non omnia, quæ sunt in reliquis, & ne quidem Baptisum esse in S. Luca. 3. Quadraginta sex testimonia pro sola fide in nugatoria Vitenbergensium contra P. Belarminum & Hansonium cauillatione proferri, puer ætate ad numerandi scientiam progressus reuellet, cū patres ipsos cognoscet. 4. Charitatem non esse opera, causam non esse

Y

affectum

affectum, nec opponi in Scriptura fidei, rusticus Scythicarum gentium stipes aliquis ostendet. 5. Psalterium S. Bonaueturæ, offensionem Lutheranorum, fuisse confirmatum à Sixto III. & Innocentio VIII. Catholicæ mulierculæ ridebunt effusè: cùm scripturientem bestiam, quid apud Catholicos, & in Bulla Sixti sit Psalterium Virginis Mariæ, non intelligere sentient: & ipsi inferiorum scholarum decennes pueri ad virgas deposcent, quod rem in Bulla perspicuis Latinis verbis explicatam, nempe, Psalterium Virginis Mariæ, quod confirmet Sixtus III. esse quindecies vno die repetitam orationem Dominicā, cùm semper post quamq; orationem subiungitis decem salutationibus Angelicis, bestia ne quidem legere possit. 6. Adorationem Corporis Christi in accidentibus panis recentiore esse festo Corporis Christi, & in Bulla Urbani III. nihil esse de adoratione Sacramenti: quomodo rustici VVitenbergici, qui in Osiandri scurrè scurrilibus nugis contrarium notarunt? quomodo pueri Latini sermonis intelligentes ferent, cùm Bullam ipsam legent? 7. Panem à Catholicis adorari, quanta est ruditas? 8. De cœlibatu Sacerdotum consentire Ecclesiam Gracæ cum Lutherana consortione: & pro Martyribus veteres obtulisse Deo preces, quibus oculis, in quo libro bestia legit, vbi legere honestus nullus puer, senex honestus nullus potest? cùm omnes recordationem iustorum factam: non fufas pro illis preces esse legant? 9. In Hortulo animæ, qui totus est Catholicus, esse sententias pugnantes cum Catholicis? Bernhardū in Pontificia Religione non emigrasse de vita? Pontificios nō esse qui clamant: perditè vixi, meritum meum Christus est: eoq; neminem in mundo esse Pontificium, quis puer & rusticus non damnandum & corrigendum virgis existimabit? 10. Hosium Virum maximum, ea, quæ bestia in calce nugarum clamat, pro sua sententia ascripsisse, & non tanquam aliena de hæreticorum sententia recitasse, an
 adhuc

adhuc virgis, & non fustibus, non ipso suspendio vindicandum erit? an lucem aspicere audet, qui ista scribit? praesertim postquam R. D. P. Belarnius granissimè patres ipsius, veteres noui patris patres, mendacij conuicit & coarguit publicè? 11. Negari à me in genere, Propria differentium esse subiectorum, vt bestia ab omni humano sensu aliena vociferatur, quis classicus Latinus puer legens librum meum dicet? & non potius bestiam saxi de theatro depellet? cùm expressè isto loco, tribus lineis ante, de quo proprio loquar, traditum expressè clarissimeque circumspectum sit? 12. Inficiari me, annuntiationem & praedicationem Euangelij in Scriptura esse rem vnã, si pueri à bestia audirent, & legendo libro meo, imò legendis meis à bestia sordidatis verbis cognoscerent, annuntiationem, non vt in scriptura ad certam significationem adhibetur: distingui à me cōtra praedicationem: sed vt à te, Herbrande, Thesi 119. pro simplici textus recitatione de charita, turpissimè ad occultandum furtiuae Ecclesiae ministerium inflectitur, quid Herbrande iudicas? ridendam an obruendam lapidibus bestiam putarent? 13. Epiphanium vota tātum soluisse mortuis, quis Græcus honestus puer prima ætate non reprehendet? cùm eodem loco in Epiphanio intermissa à bestia aspiciet, quæ sequuntur: ὠφελει δὲ καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν γενομένη εὐχή, εἰ καὶ ταῦτα τῶν ἀπαιμάτων μὴ ἀποκόψοι, ἀλλ' ὄν γε διὰ τὸ πολλὰς εἰς κόσμῳ ἡμᾶς ὄντας, σφάλματος ἀκρίβειας, τε καὶ ἰκασίας, ἵνα τὸ ἐντελέτερον σημαίνῃ, καὶ γὰρ δικαίων, ποιέμεθα τῶν μνησίων καὶ ὑπὲρ ἀμαρτωλῶν: ὑπὲρ μὲν ἀμαρτωλῶν ὡς ἄσπερ ἐλέος θεῶν δεόμενοι. & Latinè: (iuuat autē etiam (audi Herbrande) iuuat ultra vota, ultra spem adhuc amplius) *oratio pro ipsis* (mortuis) *facta, quanquā totam rationem criminum* (ea omnia quæ peccauimus) *non abscondit. Tamen quia saepe cum in mundo versamur, tū lubenter, tum inuiti peccamus, vt id quod perfectius est, (nimirū Christus) significetur, facimus & peccatorum & iustorum mentionem: pro peccatoribus quidem implorantes misericordiam*

cordiam Dei &c. Ista verò nexa coniunctaque cum priori textu, cum Christianus Græcus puer primis oculis intuebitur, quæ verbera incutiet bestię? quibus flagellis cædet? 14. Chrystostomi sexagesimam nonam orationem, proximè antepositam orationi septuagesimæ, quam bestia consputavit, si puer considerabit, & verba Chrystostomi animadvertet, *ab Apostolis sancitam esse in Sacrificio orationem pro mortuis, & multum inde LVCRVM MORTVIS, MULTAM UTILITATEM contingere*: quot virgis, quot saxis, quot maledictis vota bestię tuæ faciet? Idem de S. Ambrosij fiet: idem de D. Augustini locis omnibus: idem de testimonijs Scripturæ.

Hæc, & sexcenta alia: id est, mēdacium continuatione vnum, partitione & geminatione multiplex: si quis tibi Herbrande obieciisset: si nugas infinitas percensuisset: si demonstrasset, nullum meum argumentum sine vitio à bestia appositum: nullum ab illo rectè, ne quidem ad Sophisticæ subtilitatis speciem, (id est, quidditatem bestię tuæ) conclusum: nullam Scripturam, nullum SS. Patrum testimonium commodè & integrè ascriptum: omnia esse malitiosè deprauata: turpiter peruersa: crudeliter corrupta: mendacissimè explicata: ineptè inuoluta, quid dixisses? Negares quod bestia peccavit ad te pertinere: & ipse condemnasses bestiam: confessus esses illa omnia, & Epiphanio, & S. Augustino, S. Ambrosio, & S. Chrystostomo, & Tertulliano, & Scripturæ fieri iniuriã: displicuisse quod monstrum, quod bestiam, quod asinum, quod canem, Decanus tuus venalis furialis bestię laudator, ineptus Decanus produxisset: quod prodidisset turpitudinem deformitatemque vestram. Tum verò is, qui bestiam abigendam suscepisset, quid collegisset lucri? nisi quod oculos tibi aperuisset, ad minus amandam bestiam, & ad eius detestandam fœditatem? Itaque duos honestissimos adolescentes, qui bestiam tuam sub Grammatico & Dialectico vulgari exercitio in aditu
 primo,

primo Laureę in schola publica nostra cōfodere, tū ma-
 ledicta omnia, quæ ab inhumano & agresti bestię furo-
 re in me direxerat, illigata in vno fasciculo, in te specta-
 bilemque Decanum tuum, tanquam authores incredi-
 bilis Lutheranę petulantię, reflectere constituerant, æ-
 grè continui, vt eousque differrent, dum de assensione
 tua, publico testimonio nobis liqueret, an omnia istius
 bestię pro tuis probares: vt, cum liberè palamque scopum
 ipse te proposuisses, appulsa immissaque non tum ab il-
 lis: sed à me ipso tela cohærerent firmiter. Si enim facies,
 vt ante Pentecosten, quo sis animo, certum sciam: non
 quod tu fecisti, induam alias personas, vt pro me pug-
 nēt: nec sub alieno scelere, nec per cuniculos te petam:
 ipse quamcunque militiam educes: etiam cum istas be-
 stię inanitates & ruditus repetes, in pugnam progrediar,
 & vt primas copias fugavi, sic alteras restringam, & de-
 lebo funditus: non profectò maledictis, tanquam Sa-
 thanę, sed rationum firmamentis & mansuetudine,
 quasi Christi miles. Verum si tu antiquum obtinebis,
 & bestiam in teatro relinques: actumque nouum
 nullum eousque apparabis: tunc pulcherrimum ego de
 te profugiente triumphum, in omnium bonorum ocu-
 lis agam: tamen quia probari à te bestiam suspicabor,
 pueros optimos obijciam, vt cum præconibus pro arbi-
 trio suo bestiam consopiant, non quod committam vn-
 quam, vt arte vos conuiciandi æquent vel vincant: debi-
 tam enim, & à patre Luthero susceptam impudentię &
 criminationis gloriam integram vobis relictam esse vo-
 lo: sed vt parem meritamque gratiam, non per iniuriam,
 vt vos fecistis, sed maximo summoque iure, multo me-
 liores pueri quam Magistellus vester vir est, retribuunt,
 & illa solùm, quæ ipsi in me finxistis, asinorum, & scurra-
 rum, & nugatorum, & Thraſonum, & stipitum, & trunco-
 rum, & præstigiatorum cognomenta, inscripta in vobis,
 exarata in frontibus vestris, infixata in personis, incisa in
 magni-

magnificis titulis, sculpta in statuis saxisque vestris, suspendant, ante omnium terrarum & gentium conspectum. Quia in re, nullam mihi certè reuerendis vestris scurrilitatibus iucunditatem parient: tamè vt aspersam illuuiem vestram optimi adolèscentes de vestimentis abstergant nostris, & tanquam grati scholæ vestræ vicini, res vestras vobis dominis & possessoribus reddant, & quæ pleno iure vestra sunt, ad vos remittant, à quibus per imprudentiam fluxerunt: cur, Herbrande, & quo prætextu, & quomodo sine iniuria vestra, & sine furti suspicionè prohiberem?

Intelligis igitur, Herbrande, cur bestia tua nondum deiecta de theatro: & cur tibi relicta sit: vt qui per Decanum in scenam proferri iussisti, ipse baculis & lapidibus concisam & laceratam flagellis propulses.

Hic si fortassis in scribendo vehementiam incusabis meam, quod hominem nomen bestiam: si ad infinitam latrandi libidinem, si ad licentiam incredibilem de rebus incognitis iudicandi, si ad proiectam & extremam ruditatem, si ad totam miseriam respicies: mecum, Herbrande, senties: & eum, qui est abstractus ab omni humanitate, & ab omni sensu moderationis tam longè disiunctus: nec hominis ostendere effigiem, sed furentis bruti in libro exprimere simulacrum voluit, ipse non ab externa corporis forma hominem, sed à similitudine morum, & à specie (id est essentia & quidditate) bestia, bestiam nominabis. Doleo ipse Magistelli procacitatem: doleo scholæ vestræ consuetudinem: doleo & iussum vestrum, & ipsius obsequium: nec me deformitas vestra afficit: nec imitatione nostrorum hominum ad nos traduci turpem consuetudinem vellem: opto vt in meliorem ingressi consiliorum viam, non deinde ad petulantium iurgiorum maledicta, & ad furenter irascendum, animos impellatis: sicut in Pontificem Christi Vicarium, & in viros
Catho-

Catholicos contumeliosissimè soletis: Et tamen scurrā Lutherum, pestem Ecclesie Christi, per summam modestiam scurrā nuncupari delicati homines non finitis: sed grauitè, dignissimèq; causam Christi, in quam animæ salus nostræ versatur, tractandam existimetis. Nam si illa vobis in dimicando prora & puppis erit, pugnam ordiri: deinde vulneratos fugere: summittere nouos calones, horumq; periculis & sceleribus configere: conducere bestias, scurras, pueros: iubere, vt si pugnare manu non possunt, rabie & latratu arrodant, & dignitatem hostis verbis & calamis consputent: illa si victoriæ spes vestræ, si triumphus vestri fiducia est, quid tandem futurum esse iudicas, Herbrande? Nos enim victoriæ maledicentiæ, & aculeorum, & cauillationum scurræ nulli inuidemus: nec vnquam voce calamoq; nostro retundere cogitamus: tamen semper erunt honesti iuuenes, qui bestias & rusticos & scurras vestros iugulabunt veritatis fulgore, illuminatæque rationis præsidio: & rudenti sibilos eorum & latratus in te, Decanum tuum, scholamq; Theologicam, sine vlla verborum inuersione pulcherrimè tanquam obiectam pilam retorquebunt: vt quia in nobis hæere non possunt, in vobis tanquam visco agglutinata & adnixa clauiculis, ad sempiternum ludibrium insistant.

Tum verò quam laudem, tu pueriq; tui, & quæ opima spolia, Herbrande, referetis? cùm pueros nostros ultores senilis impudentiæ vestræ, & vindices dicacitatis, & punitores petulantia, qui maledicta non fingunt, sed arrepta ex libris scurrilibus vestris, in vos reiciunt, nemo vir prudens damnabit? vestram precipitatem audaciam, interminatamque proteruitatem culpabunt omnes? cùm quasi in speculo fructus Theologiæ vestræ aspicient: quorum Turcas & Gentiles puderet?

Et illud

Et illud, de quo superius egimus, quàm facilè erit, apponere semper Decanum, Decano tuo meliorem, qui nos vtilioribus laboribus consecratos, non abundare otio, & despiciere futilitatem vestram clamabit?

Ecquid igitur adhuc lucri, Herbrande, non dicam iam coram Deo, qui factorum à nobis rationem reposcet, sed coram mundo, & in Lutherana vestra Repub. in vrbe scholaque vestra, in amicorum & liberorum oculis, ex isthac puerili mentiendi conuiciandi que libidine, & ex illa feritate bestiarum expectabis? Quid cogitas, Herbrande, cum ad dignum ætate iudicium tua te reuocas?

Habes, cur ego bestiam tuam: sic enim ab omni humana intelligentia abhorrentem, & ab omni hominum omnium sensu remotum hominem, sine conuitio nomino: cur alios scurras emissarios vestros, prædicabilia, agricolas, sutores, ne quidè si Stygias omnes paludes succensis ignibus linguarum torrebunt, dignaturus vnquã responso sim: & cur intercesserim, ne iam per duos optimos adolescentes, priusquam de altero actu fabulæ nobis tuæ constaret, ex Donato, & exilis abiectique Philosophi Melanthonis, non præceptis, sed rudimentis Dialecticis (cur enim mactari ab Aristotele summo viro opus esset tam minutam & turpem bestiam?) bestia tua conficeretur.

Reliquum nihil est, nisi quod ante dixi: & iam iisdem pene verbis repetam: & si nõ venies, geminabo, & in clamabo deinde millies; vt nũc, postquam oculis manibusque spectatorum satis versata bestia, maximisq; cachinnis ludificata fuit, & longioris inspectionis vehementer tædet populum: in theatrum ipse te, novosque lufores tuos introducas: & vbi peccatum à me in priori militia, & quo nouo milite fulciẽdam malè materiã planeque ruinosam causam tuam putes, nouo actu tradas. Id quanquam adhuc te facturum confidimus: tamen rursus mo-

sus moneo: obtestor: postulo: si vir esse bonus, si grauis senex, si antesignanus Doctor Vbiquisticæ Lutheranæ opinionis, si amans pietatis, si respectum habere ad Christi gloriam, si spe duci æternæ beatitudinis videri à nobis cupis: vt bellum ista alacritate, qua vibrare primas sicas, & qua ad conferendam manum euocare me coepisti, cōtinues: & vulnera in te, cœtumque tuum inflicta, ipse fanes. Nec Pistorium iam indignum fingas, nec per fraudem fingi à tuis sinas, quem laceffendum putasti, quem non despiciendum, dissidens à Schmidelino tuo, cum ille animosior esset, sæpe multumque, cum Analysin meã legisses, contestatus in epistolis, in cōuiujs, in itineribus fuisti: cum Decanus honoristui rationem non habet: tamen existimationem senilem tuam tu defende: & vel te profitere victum, & sub suaue Christi ab acerbissima Lutheri seruitute, submitte iugum: vel si audes, compara te ad bellum nouum: circūspice de meliori pugna. Concedam libenter, si alia armamenta, quàm bestia, quibus te cōuestias, non inuenies, vt illis iisdem pugnes: & si distentus negotijs ne quidem vnum diem vacuum habes: decerpe aliquid de prandijs tuis: & tribus verbis publicis aperire animum: ascribe inter edendum in charta, placere tibi nouam, quam fecisti, bestiam, & credere, rectè defensum esse Lutheranorum concursum. Si typis non vis, scribe manu: tantum vt sciam. An verò credibile nobis facies, sic vniuersam negotiorum molem in te solo recubuisse, vt tam paucas voculas, etiam sinistra manu poculum sustinens, scribere dextra, & exiguo indicio voluntatem declarare non possis tuam? Acquiescam perlubenter, si istam spem totam tuam esse: si sub bestia armis velle causam periclitari: & vel succumbere, vel vincere: si cum bestia confecta est, te perfoffum esse, & vno vulnere te bestiamque tuam verberari cōfiteberis: non quod repugnem vt diligentius te munias: sed quod in arbitrio tuo relinquam.

Z

Adu-

Adiuo vicissim, vt Christi discipulus sum, sic factu-
rum, quaquaratione tu sæuias: modū enim crudelitati
vestræ non constituam: vt in toto responso, etiam cū
in te bestiam iugulari iubebis, nulla immoderata vox,
verbum nullum conuicio illigatum, nullum indicium
insuauioris iurgij compareat. Nam quod sceleratum cō
uiciatorem Osiandrum, cū sponte, non lacessitus, in-
credibili furore, honestatem meam arrosisset: & iam be-
stiam tuam, immanium belluarum conuiciatricem be-
stiam, non mea vel consuetudine, vel voluntate, sed ip-
sorum meritis & indignitate causæ tractaui asperius:
Deum testor, vix potuisse à modestia mea impetrari, vt
dignum scurram Osiandrum, nunquam futurum Ho-
siandrum, haberem, nisi ciuilis criminatio fuisset: & nisi
Principes mei, nisi amici, nisi liberi iussissent, quorum o-
mnium dignitatem per me latusque meum vulnerari
dicebant. Nec bestiam, vno verbo nominassem: nisi tu
ex fuga reuocandus, & vt in bellum tetuum, à te com-
motorum sifteres, commonendus fuisses.

Vt in prima epistola cum Grynæo egeram lenissimè:
sic istum morem, quem causa requirebat, tenere con-
stitueram: & tenebo profectò deinde: vt quid differat ab
hæretico Lutheri discipulo, vir Catholicus, in schola in-
stitutus Christi, planum testatumque faciam omnibus:
nisi quod quamdiu Pontificem, Caput in terra Religio-
nis Christianæ, petulantissimis verbis vestris configetis:
eiusque futurum non sperem, vt Lutherum caput erro-
rum omnium, vicissim scurram, & exitium Germaniæ,
& hostem Christi nominari, agrè molesteque ferre, vel
pro conuicio reputare, cū rem intelligenti sinceroq;
iudicio perpendet, consideratus aliquis affecla sedæ ve-
stræ possit.

Sic igitur in nomine Christi, Dei maximi nostri, &
pro huius gloria, Herbrande, pugnam tecum & cum
Grynæo honestè finiam: non iam aliter à quadriennio
medicus,

medicus, quàm vt cœcitati vestræ adhibeam medicinā: Theologus certè in cognoscendo Christo, etiam si puer Catholicus essem, omnibus hæreticis Doctoribus multò melior, multoq; perfectior. In literatūra enim Theologica aliud nihil ascribam, quàm tantum in rebus me & linguis consecutum esse, quantum afferre primùm diuturnitas studij, tota que mea à decimo vitæ anno, vsque in hunc diem, in legendis erroribus vestris, decursa ætas, deinde homini ad Deum intento, nec profus hebeti gratia cælestis, & quadriennio iam integro, applicata ad synceriores Theologiam diligentia potuit. De Lutheri fortassis delirationibus gloriari possem, multò me illas diligētius introspexisse, multoq; plenius vobis: vt nisi iam & mihi, & alijs ad aspiciendam authoris & doctrinæ deformitatem, & ad eò magis refugiendam turpitudinem prodesse, dolorē plurimum, tantum, tamque commodum tempus fuisse in istius miseræ lectionem conuersum. Verùm ista satis, & quidem celerrimè: vt vides.

Decano tuo, præcentori bestię, si lineam vnā appinxisset, in qua vel causam nostram ageret, vel alienam in te librisque tuis toties damnatam nouo fuce, nouaque veri similitudine cohonestaret: id est, si verbū vnum dignum responso, & non antea refutatū posuisset, perlibenter responderem: Si fructum animaduertentem, quem inde capere Ecclesia Christi posset. Tamen ne se contemni arbitretur, gladios, quibus ineptè perfodere Catholicam Christi Ecclesiam, & huius in terris Gubernatorem voluit, breuissimè in ipsius iugulum reijciam: vsus ipsius verbis, & argumētis, & ordine: vt inanitatem suam ipse videat. Nihil confutabo: vt nihil confutationem postulat: verba ipsius, ratiocinationes, & concludendi modū nudè repetam: tantum variabo assumptionem, & vt ille Pontificis: sic ego Lutheri nomen subijciam. Attende Herbrande, & considera.

16
P R Æ F A T I O N I S, A' T V.
B I N G E N S I T H E O L O G I C O L V T H E R A.
N O D E C A N O A N T E B E S T I A E L I B R V M
a n t e p o s i t æ, s i m p l e x i m i t a t i o, & a d C a t h o -
l i c æ R o m a n æ E c c l e s i æ d e f e n s i o -
n e m c o n u e r s i o.

 *Emporum similitudo & historiarum considera-
tio ostendunt, semper excitatos à Diabolo fuisse
pseudoProphetas, pseudoApostolos, falsos Docto-
res. Inter hos autem maxime caput est Lutherus,
quem ex paruis Indulgentiarum initijs, deinde
mendacijs infinitis Sathanas ad istam fecunditatem filiorum
amplificauit: cum Apostolorum primum successorem, & Scri-
pturæ primum interpretem post annos intermedios 1500. finxisset:
& sine Scriptura, & sine specie Scripturæ, mentiri iussisset,
S. Petrum fuisse nunquam Romæ, nec si fuisset, pertinere ad cæ-
teros successores S. Petri sanctimoniam, & multos Papas fuisse
Hæreticos & Nigromãticos: cum Lutherus antecessores suæ do-
ctrinæ, quam paulatim quotidianis accessionibus coagmentabat,
haberet nullos: successores licentiæ & libidinis haberet Zwving-
gium, Anabaptistas, Swenckfeldium, Georgium David, Liber-
tinus, Arrianos, monstra omnia, & Diaboli instrumenta: cum
artem magicam adhuc Monachus anno 1518. eousq; Lutherus
didicisset, ut partes, & species, & modos cantionum magicarum
& veneficiorum teneret omnes, & sub specie confutationis popu-
lo VVitembergenſi ordine de Cathedra recitaret, tanquam si ad
rem istam, singulariter instructus, & in usu artis diu versatus
esset.*

*Hunc cum suo regno Lutherum, ut agnosceretur à pijs, Dani-
el à Deo dilectus Propheta graphicè descripsit, cum primum ait:
quod iuxta voluntatem suam facturum sit Rex. Quod incredibi-
li impudentia sua mutandi, mutilandi, reijciendi Scripturam;
indicandi Patres & Ecclesiam; fingendi ad arbitrium sensus in
Scriptu-*

Scriptura, despiciendi omnes Caesares, Reges, Principes, Doctores, praestitit Lutherus: cuius illa testata & inscripta in libro vox est:

Sic volo, sic iubeo, stat pro ratione voluntas.

Secundo subiungit Daniel: *Et eleuabitur & magnificabitur, seu extollet se aduersus omnem Deum: Quae verba Apostolus repetiuit & expressit, cum ait: Aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; ita, ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit ipse Deus. Christus iussit audire Ecclesiam: Lutherus ne quidem esse fingit Ecclesiam: aut si sit, non posse tanquam occultatam audiri. Christus mandat, ut qui possint capere, capiant, & esse qui se ipsos castrent propter regnum caelorum: Lutherus vult, non posse capi, aut rarissime, aut nunquam ad spem diurnam; nec esse in potestate hominis, à Spiritu Sancto illuminati, ut se castrent. Christus non praecepit, ut sub salutis discrimine, duas species sumeremus: id quod Lutherus primum concessit: deinde verò contra Christum & se, ingressus in nouam libidinem, & à nigro spiritu post aliquot annos magis confirmatus, omnino iussit. Paulus dicit eligendum, qui vnus uxoris vir fuerit, Episcopum: Lutherus non vnus, sed etiam trium & septem uxorum maritum Ecclesiae praefecit. Paulus vult, qui abstinent ab vxoribus esse beatiore: Lutherus negat: & ne quidem duas species in Cæna tam necessarias putat quàm sacerdotum nuptias. Paulus consulit, ut vxor ad effugiendam fornicationem ducatur: Lutherus iubet, ut tamen si nullus est vstionis sensus, vel fornicationis metus, tamen ducatur.*

Tertio: *Et aduersus Deum loquetur mirabilia. Id an Lutherus fecerit, ne quidem dubium esse potest: qui doctrinam suam, ab Angelis, ab Ecclesijs, ab hominibus iudicari non patitur: qui Philippum Grammaticum homuncionem ad latus S. Pauli apponit: qui tanquam porcus in Scripturam & omnes Ecclesias tumultuatur: qui Deum omnia peccata in nobis operari, & non magis virtutes in Sanctis, quàm scelera in impijs sensit: qui animam immortalem esse non concessit: qui Angelos suae libidini subiecit: qui se omnibus omnium gentium Ecclesijs pratulit: SS. Patres*

incredibili ludibrio despexit: Sanctum Iacobum S. Paulo, tanquam dissentientem Apostolum Apostolo opposuit: eius Epistolam dubiam fecit: S. Ioannis Apocalypsin à Spiritu Sancto traditam esse negavit: ne quidem Sanctissima Virgini, & Sanctis Martyribus pepercit: qui omnia iura ex scrinio sordidi peccatoris sui iudicavit: ad libidinem carnis effutiuit omnia: verba sua pro Christi verbis haberi voluit: qui verbo se vno Saxonia Principem Georgium posse de vita tollere, impudenter gloriari non dubitavit.

Quartò: Et Deum Patrum suorum non reputabit: quod Lutherus cumulatè prestitit: reiecto Deo, quem per annos 1500. patres ipsius coluerunt: & quasi mortuus esset cum Apostolis verus Deus, sic Apostata vilissimus suscitare ex somno vel morte post maximum temporis decursum voluit. Negavit Sacrificium corporis & sanguinis esse propitiatorium: qui omnem sibi cælitus impetratam Scriptura novam interpretationem, & se de cælo missum novum Euangelistam credi iussit: proprium fabricavit Deum Mayssim in Misnia, Deum propria fortissimè fiducia, nec in Scriptura traditum, nec à Sanctis Patribus receptum: cuius inspiratione & fortitudine, quisq. Lutheranus non tantum, cum adhuc à morte longè abest, sed etiam post mortem, novus novi Dei Propheta, certam salutem sibi, certamque regni cælestis possessionem promittit: tametsi quotidie millies fornicetur, & occidat millies: vt Lutherus publicè scribere non dubitat.

Quintò: Et desiderium feminarum non intelliget: in quo Lutherus excellit: qui vota pacta à feminis discidit: qui quotusque moderata mulierum cupiditas progredieretur, non perspexit: qui non desideria, sed libidines mulierum explevit.

Sextò: Contra Sacrificium iuge inualefcet propter peccata hominum: An verò quicquam illustrius in Lutherum dici posset: qui unum Christi Sacrificium, relictum nobis in oratione & Cena: in illa quidem corruptum reliquit, in hac prorsus sustulit, persuasus noctu à Diabolo.

Illæ notæ sunt AntiChristi, quæ omnes in Lutherum: nulla

in Pa.

in Papatum conuenit: De his Daniel est uaticinatus: & Aposto-
lus AntiChristum describit in signis mendacibus venturum cū
mendacijs maximis.

Talia horrēda AntiChristiani Lutheranismi mendacia sunt,
quod Papam docere scribit Lutherus: homini tendenti ad cælum
non bonum esse coniugium: contra epistolas Pauli statuere posse
Pontificem: non satis esse Christum mediatorem: asciscendos An-
gelos & Sanctos ad officia, quæ Dei sunt propria: Christum non
solum & unum satisfacisse pro peccatis, sed tantum pro culpa:
nobis per passionem & opera satisfaciendum esse pro peccatis: ab
humano ingenio excogitatos cultus, ad equandos esse cum alijs,
quos instituit Deus.

Sexcenta alia sunt, quæ turpissimè mentitur Antichristus
Lutherus: cum pro unius adoratione Dei, mortuorum hominum
inuatione à Pontificijs introduci: cum in Scriptura plenissimè
extare omnia: cum Ecclesia traditiones non nuper institutas,
sed ab Apostolica aetate propagatas, antiquandas esse: cum cam-
panas à Catholicis baptizari: mutari cœnam contra Christi in-
stitutionem in sacrificium: mutilari cœnam non porrecta utraq;
specie: prohiberi nuptias & cibos: cum Missam à multis autho-
ribus constatam: cum adorationem Corporis Christi in Sacramē-
tonouam & Idololatricam esse: cum Catholicos non Scriptura,
sed solis Patribus niti: cum fingi à nobis ad arbitrium nostrum
traditiones: cum crucifigi Christum in Missa mentitur Luthe-
rus, scurra mendacissimus: plenissimus errorum & absurditat-
um & blasphemiarum.

Talia monstra & portenta Lutherus primus omnium commi-
nisci ausus: & eum Decanus Tubingensis in Prefatione imitatus
fuit: nullis usus Argumentis: sed tantum mendacia ex Lutheri
deliramentis otiosè recitans. De reliquis enim conuicijs, quæ in
me, personamquæ meam petulantia & mobilitate linguæ conie-
cit, sollicitus non sum: tum quod perspicuè falsa, in me non inha-
reant: redeant omnia ad spectabilem istis virtutibus Decanum:
tum quod eiusmodi homines criminari me pro inanitate sua non
possint: & satis sit, si simul colligata conuicia remittantur Tubin-
gam ad.

gam ad cohonestandum mala Theologiae Decanum, illustrem cō-
uiciatorem.

Ille sit, quem me esse voluit, id est, stolidus patronus Luthera-
nismi, infelix Apostata, instabilis ac vagus Hæreticus: magis ce-
rebri sui iudicia, quàm testimonia ex Scriptura colligens: & hæc
male detorquens: illa non rectè perpendens: fasciatus presti-
gijs Lutheri: miser iusto Dei iudicio excæcatus, & in sensum re-
probum datus Decanus: superbissimus Goliath: stultus iacta-
tor: Sophista: clamator: prestigiator: emortua vel dormien-
tis conscientia: rudens Decanus. Ista omnia accepta à Domino
Decano ornamenta, quia nobis non placèt, nec in nos conueniunt,
remittimus ad spectabilitatem hominis, ut imaginem suam, à se
omnibus lineamentis depictam, domi collustret: non quod ego cō-
uicium in hominem iacere: sed quod tantum iacta reijcere cupi-
am, & reddere in eum, à quo sumpta sunt.

Deum Patrem liberatoris nostri Iesu Christi, in Spiritu San-
cto oramus, ut facem Verbi sui, opera & studio Apostolorum ac-
censam, & in Ecclesia Christi, inter diuturnas crassissimas, &
plus quàm cimerias Hæreticorum omnium, & tandem pessimi
Lutheri, voraginis omnium errorum, tenebras, in tantis furori-
bus Sathanae & mundi malitia, clementer conseruare apud nos
& posteros nostros dignetur, nec eam propter hæreticorum in-
gratitudinem, confusionem, tyrannidem, & persecutionem ex-
tinguisinat: sed propter gloriam nominis sui, & filij sui dilecti
merita, ad nostram & multorum aliorum salutem, in tenebris huius
mundi & densa caligine noctis, eam nobis præluce in Ecclesia
faciat ad vitam perpetuam. Sicut David canit: Lucerna pedibus
meis verbum tuum, & lumen semitis meis: & postea: Declaratio
sermonum tuorum illuminat. Et S. Petrus: Hoc præcognoscite, Scri-
pturam non esse priuata interpretationis, vel *πρὸς ἑαυτὸν*. Ecclesia
igitur Christi, & in ea verbo Dei attendentes, tanquam lucer-
ne lucenti in loco caliginoso, donec dies illucescat, & Lucifer o-
riatur in cordibus nostris, bene facimus.

Hæc pars bona est, quam Maria elegit, sedens ad pedes Sal-
uatoris, audiens à capite Ecclesiæ, non legens sine Ecclesia ser-

monem eius: quæ ut nunquam auferatur à nobis, nostrisque posteris, faxit Deus vnus & trinus, cui honor, laus, & gloria in sempiterna secula, Amen. Vale, Decane. Datum 14. Februarij styl. correcto Anno 91. quo die ante annos 45. ego natus: & Princeps omnium monstrorum Lutherus 14. diebus post repentinò extinctus, & de nocturnis cum Sathana colloquijs ad perpetuam eius consuetudinem translatus est.

F I N I S.

En igitur Herbrande, responsum ad Decani Præfationem: quanquam in aliena & non defensa causa: tamen vt grati, minimeque superbi hominis speciem, id est, quidditatem, vt bestia tua explicat, ostenderem: & vt videres quid posset imitatio: quod erit tanto vt spero iucundius, quo magis me laborasse vides, vt eadem verba, quibus amantissimus tui Decanus pro libidine sua & gratificandi tibi studio vsus fuit, tanquam in speculo sub visum tuum reiecta, aspiceres: teque vestra loquendi & conuiciandi consuetudine oblectares tanto magis. Cætera, quæ vel tractata, vel intermissa à bestia tua sunt, tractabimus: cum tu proiectum gladium in manus ad configendum mecum recipies pro Christi gloria: iam enim cum ingrediendum in viam & in longinquam profectioem: & cum post aliorum librorum scriptioem vix biduum ad Epistolam relictum fuit, longior nec à te expectari nec perfici à me cohortatio potuit. Sed heus Herbrande: si respondebis, primùm refer oculos ad affectam ætatem tuam: intuere canos: considera quàm aliena ab annis esse tuis, & à capillis iurgia & conuicia debeant: deinde perpende, inter nos non pro nostra, sed pro Christi & Ecclesiæ dignitate dimicari: & omnino ab officio requiri nostro, vt causam purissimã non sordidemus impuræ linguæ petulantia. Id si tecum reputabis: & rem cum re conferes: miraberis in respon-

A a dendo

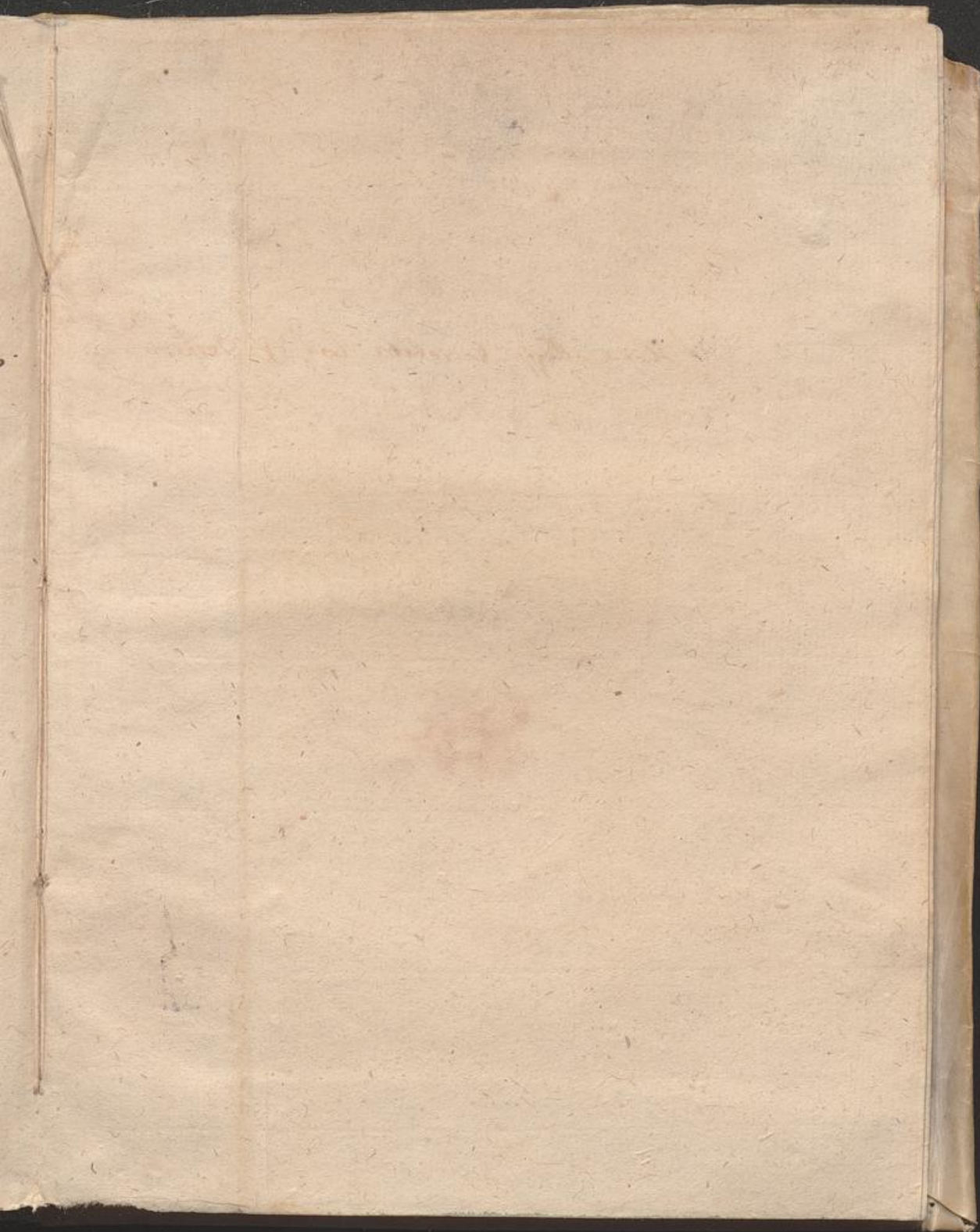
dendo hilaritatem comitatemque meam. Tamen quo-
 quo modo tu causam tuam ages: promitto me ista leni-
 tate, in tractatione causæ maxime versaturum: vt te aspe-
 ritatis tuæ, si quam interpones, pudere merito debeat.

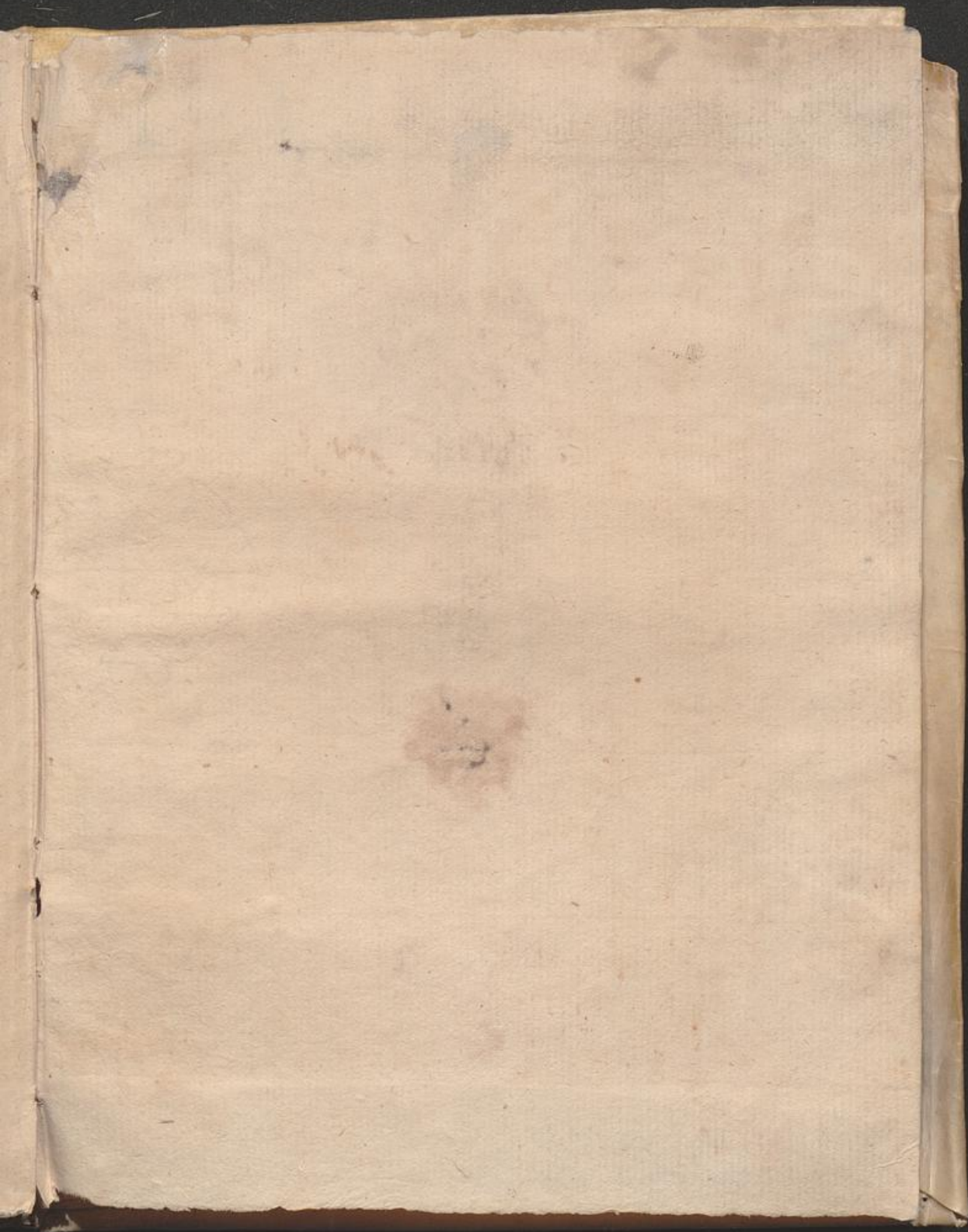
Vale Herbrande, & errore ipse te libera: quod fiet, si
 quid Ecclesia Christi sit, diligenter in sacra Scriptura o-
 culis animoque lustrabis: & conuentum tuum Ecclesiã
 non esse & ne fingi quidem posse senties. Datum ce-
 leriter Friburgi Brisgoiæ. 14. Februarij, qui
 vobis quartus, ex pertinacia tuendi ex-
 roris est; Anno XCI.

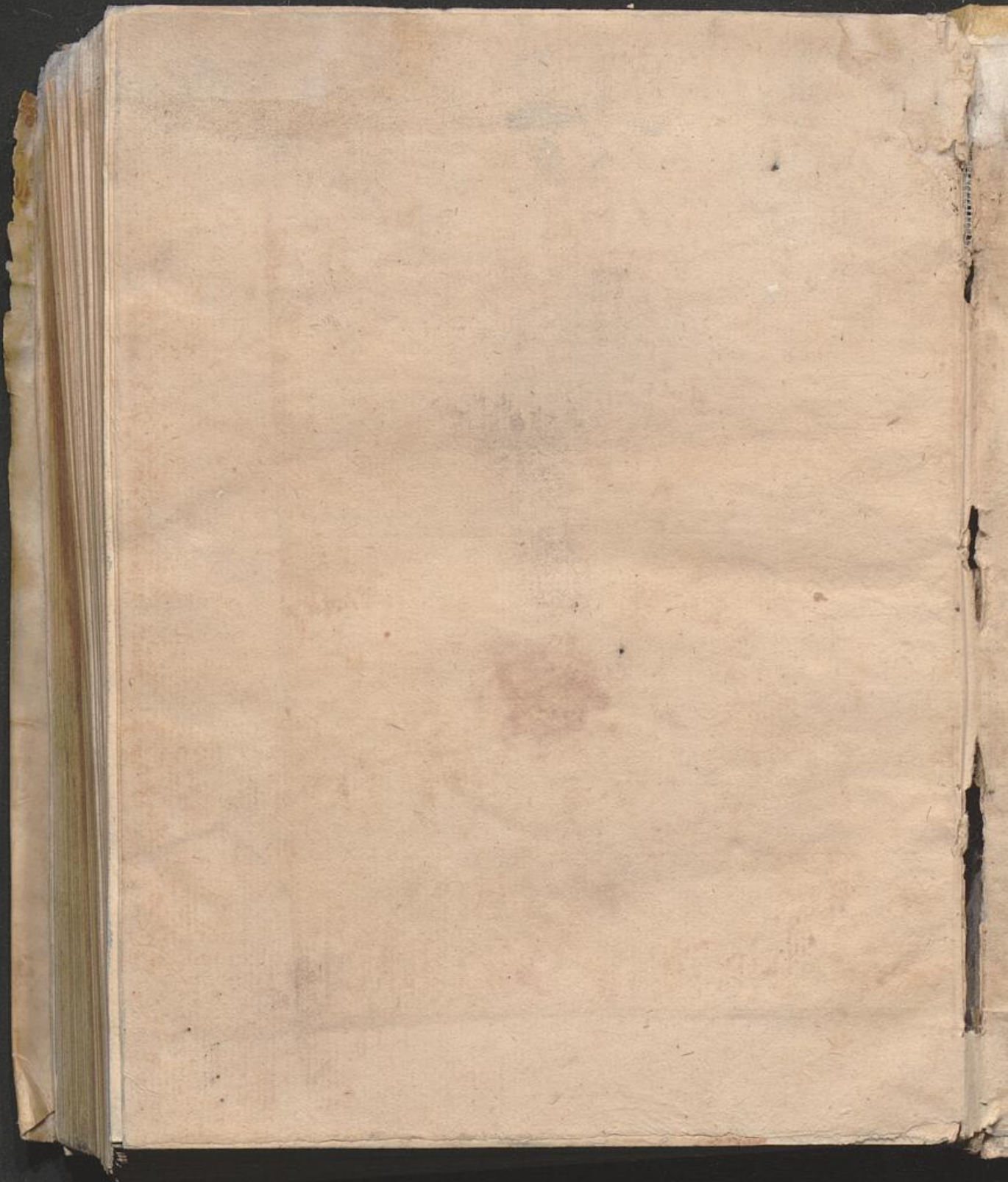
Salutis tuae amantissimus

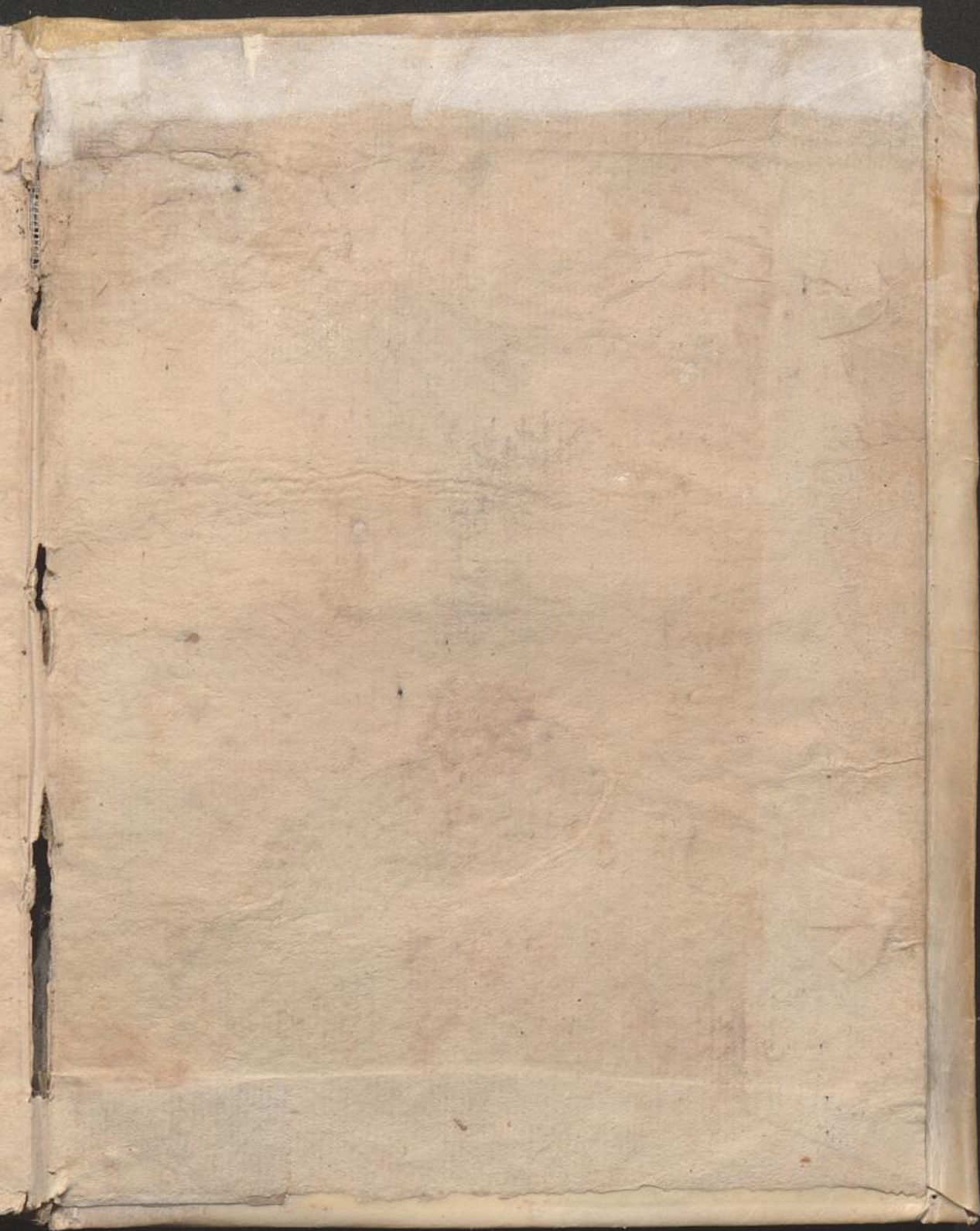
Pistorius.

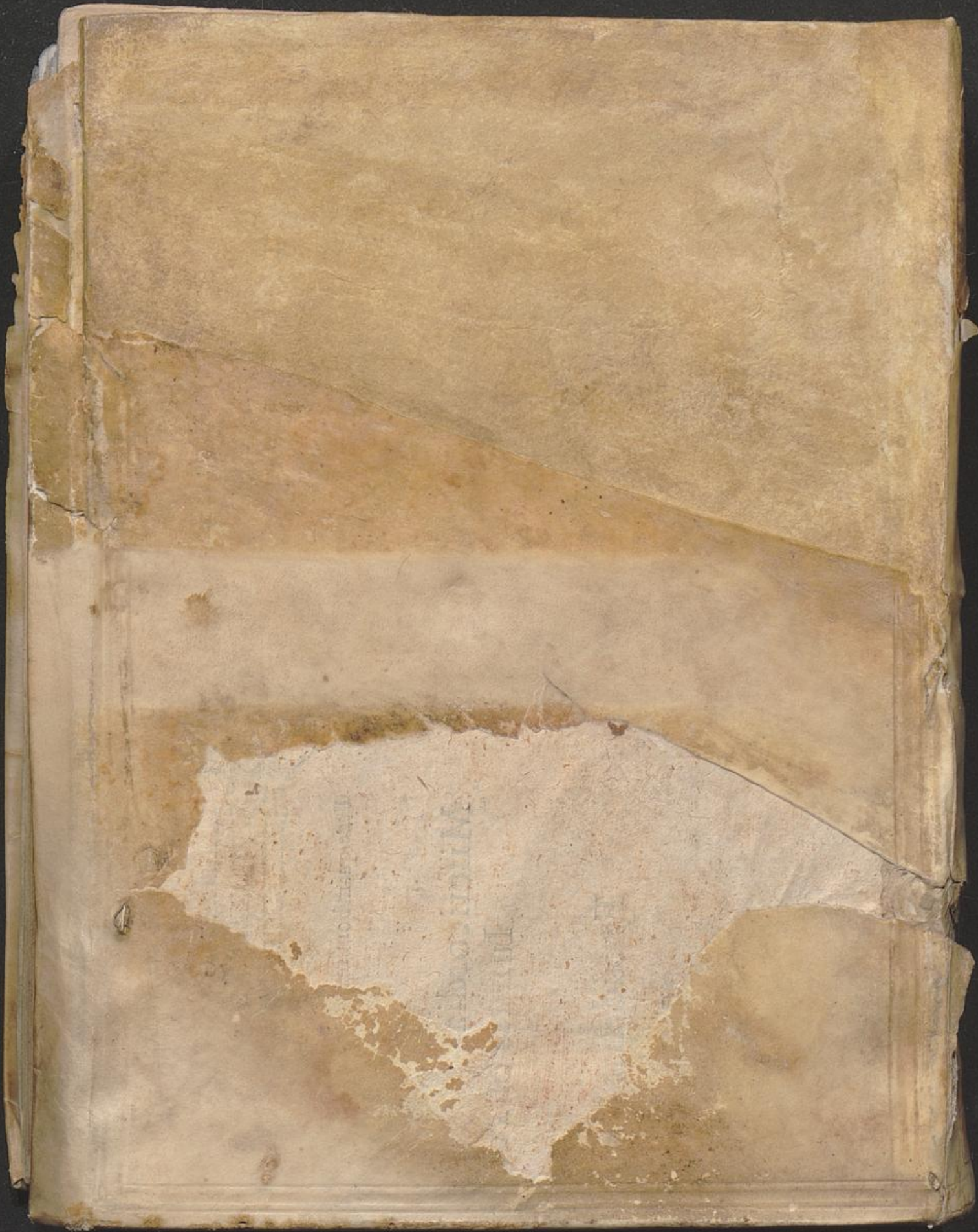

Th
1330